

ARGIA

1985 — Maiatza 26 — XLVIII urtea — 1.061. zenbakia — 110 pezeta / 6 libera

SAKANA:
NAFARROAREN
ABANGOARDIA

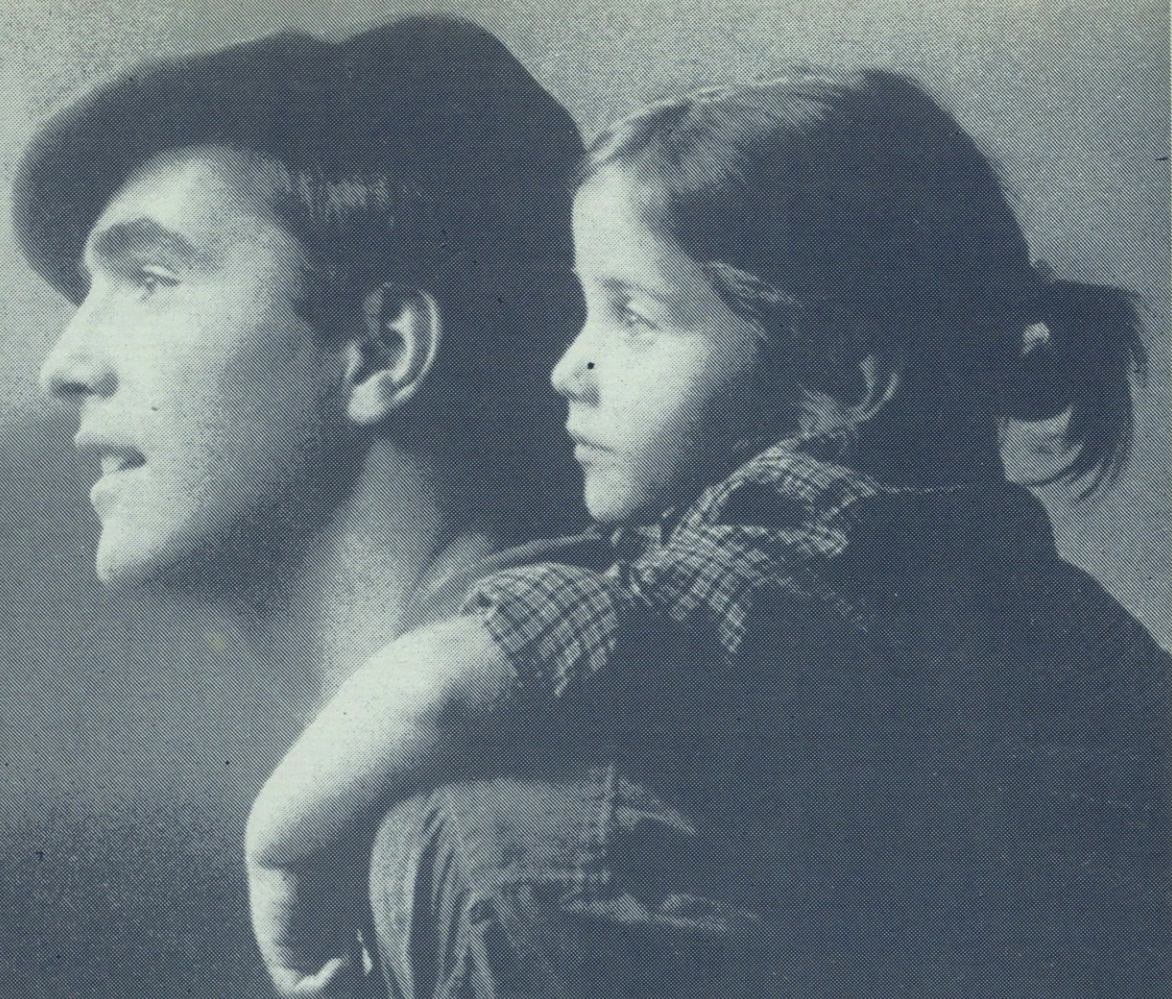
BERTSOLARI TXAPELKETA KINKA LARRIAN

Garai bateko txirrindularien bideetatik

KORRIKA 4: «Euskal Herria, herri bat, hizkuntza bat»

«IBILALDIA 85»: Aurten Busturialdeko ikastolen alde

GAZTEA. BIZIA. ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

CAJA LABORAL

1.061. zenbakia

POLITIKA

- 10.— Tanttaka. **E. Galar.**
- 11.— Sakana, Nafarroako kontraesanen arragoa. **I. Zubiondo.**
- 15.— Mundua ez da borobila. **Fanxin.**
- 16.— Irlandan, Sinn-Feinek aurreapausu txiki bat. **Fanxin.**
- 17.— Lesotho: independentziaren zaila. **Pablo Sastre.**

ERREPORTAIK

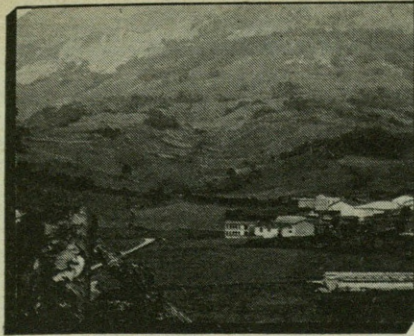
- 18.— Madrileko dependentzia ekonomikoa dela-eta. **B. Bakai-koa.**
- 19.— Heroina perfumatua, itsutasunaren sortzaile. **A. Carbonell eta E. Errondo.**
- 21.— Aurtengo «Ibilaldia», Busturialdean. **Peru Unzueta.**
- 23.— «Korrika 4», inoiz baino kilometro gehiagorekin. **Joxe Mollarri.**
- 26.— Teresa del Valle, euskal emakumearen imajina aztertuz. **E. Jimenez eta J. Landa.**
- 28.— Bi gurpilen bideko abenturaxoak. **Amaia Elozegi.**

KULTURA

- 31.— Kulturaren ataria.
- 32.— Juan Mari Arestiren elkarrizketa. **Laura Mintegi.**
- 34.— Bertsolari Txapelketa, bidegurutzean. **D.Z.**
- 36.— Joseba Sarrionandiarekin, euskararen gartzelako egoeraz. **Korrika.**
- 38.— Txutxumutxuka. **Sabin.**

BESTE

- 40.— Jo... adarra.
- 41.— Bertsoak: Zorion egarria. **Joxe Mari Arreietia.**
- 42.— Azkena. **Bilbo.**

Errepresioa, PSOEn azpilana, langabezia, deseuskalduntzea... hauexek dira Nafarroako Sakanak pairatzen dituen arazo gogorrenak. Iruñean jokatzeko omen da Nafarroa zaharren etorkizuna. Agian. Baina Gipuzkoako Goierriaren eta Lizarraldearen artean Arabako lautadatik Iruñerrira luzatzen den arroa honetan pilatuta eta gori dirudite Euskal Herriak bere gain daramazkien kontraesan guztiak. Bertako zenbait abertzalerekin izandako solasetatik sortu da **11. orrialdean** argitaratzen dugun erreportaia.

Badirudi aurtengoan Bertsolari Txapelketa Nagusia kinka larrian dagoela. Hala ere antza denez oraindik ere bada Euskaltzaindia eta bertsolarien artean konponbideren batera iristeko posibilitaterik. Maiatz honen bukaera arte. Bestela, eta aurreko urteetako usadioa etenez, bertsolariak berak izanen bait dira Txapelketa Nagusiaren antolatzaile. Istilu horien gorabeherak **34. orrialdean**.

«Herri Urrats»en arrakasta bero dagoelarik gure gogoan, eta Bermeon ospatuko den «Ibilaldia 85» bidean harrapatuko duenari, hasiera da Korrika 4.a. Maiatzaren 31an abiatuko da Zuberoatik, Atharratzen hasiko da zehatzago izanda, eta Iruñean amaituko ekainaren 9an. Bitartean 2.028 kilometro Euskal Herrian zehar «Herri bat, Hizkuntza bat» lema batetik bestera zabalduz. «Ibilaldia»rena **27. orrialdean** eta «Korrika»rena **23.an**.

Pasa den abuztutik bidali zioten karta baten esperoan dagoela kontatzen digu Joseba Sarrionandiak gartzeletan euskarak nozitzen duen egoera eta errepresioaz egindako elkarrizketa batetan. «Korrika 4»ren prentsa bulegoak eskaini digu elkarrizketa horixe argitaratzeko aukera, eta geuk **36. orrialdean** zerbitzatu baino ez dizuegu egingo.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Ostaiska Irastortza, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: «Anaitasuna» taldea.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai, Allande Sokarros, Itxaro Borda.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpuru, Joseba Alvarez,

Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Iñaki Camino, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga «Zaldubi», «Gure Irratia»koak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, «Irulegi Irratia»koak, Kaki, Asun Larrañaga, Joxe Lizartza, Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Txus San Migel, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarrionandia, Mikel Ubillos.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del Carmen. z/g. Ramonaenea-behea. DO-NOSTIA-20012.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: «Graficas Semi».

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herrirako 4.000 pezeta
Ipar Euskal Herrirako 275 libera
Estatu Espainolerako 4.000 pezeta
Beste atzeritarako 5.500 pezeta
Airez 8.300 pezeta

MAIATZA 25 MAIATZA 31

Maiatzak 27an ilgora

mareak: (Maiatza 26koak)
gora: 09.49 eta 22.12
behera: 03.32 eta 15.49

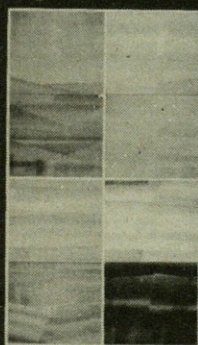
eguzkia: (Maiatza 26an)
irten: 06.39
sartu: 21.34

(ordularen ordutan)

liburuak

Inaki KAMINO

Lau Sasoitako Zipristinak

e. martin sampedro

Egilea: E. Martin Sampedro.
Titulua: Lau sasoitako zipristinak.

Argitaletxea: Susa 16.a.

Ezaugarriak: 111 orrialde.
450 pzt.

E. Martin Sampedro Bilboko neska dugu, nobela batekin azaldu dena. Liburuaren atzekaldean paratzen duenez gainera, beste gauza batzu ere argitaratzeko zain dauzkanak. Nobela 111 orrialdekoa da, Bilbo inguruan kokatua eta bertako emakume baten bizikizunak eta arazoak kontatzen dizkiguna. Haur eskola edo ikastola batean musika erakusten du andereño batek, eta Vivaldiren «Lau urtea-

roak»-en doinuak oroitzapenetara darama, negua (Vivaldiren nahiz zahartza-roaren aldapan behera doan bere bizitza) puskak batez ere. Emakume hau Bilboko parte zaharrean bizi da, guraso emigranteen alaba da eta hizkuntzaren bidez euskal munduan sartzen hasiko da. Artean, ezkondu egiten da, ama bihurtzen eta bere bizimodua itxuratuko duen beste hainbat egoera biziko ditu. Guzti hau Bilboko giroan sartzen du, arras ezagunak eta balio semantikoak beretik dauden egoera eta leku topiko batzu azalduz. Naberrena da gogo giroen deskribio biluzi eta egitia, idazterakoan behar dituen hitzak bilatzeko egiten duen aukera (bere idazkerak adierazten gaitza den zerbait bai baitu). Nobelako gertakizunak konbentzionalak dira hein batean eta azaldu beharrekoa da nobelari sumatzen zaion eskematismo kutsua. Bizikizun batzu planteatzen dira, baina gehiegi sakondu gabe, deskribitu egiten dira soilik, esan liteke behar bada, nobelaren habeak eraikiz gero, lana bere hartan utzi dela. Antzekoa gertatzen da neska gazteak bere bizimoduan aldaketa sakona sufritzen duenean, beste mundu batean sartzen den arren, apenas ematen digu aldaketa horrek beregan sponitu duenaren berri. Kontutan hartzekoa da aipatutako hau dela ta, neska horren aldaketa erakusten diguna ikastola edo eskolan lan egiten duen emakumea (garai batean neska izandako bera) dela, eta ametsak ez dira sakonegi gertatzen, gainera, ezberdina da gauza bat gertatzen ari den une berean kontatzea (honek dakarren sakontasun giro eta sendimendu jaulkitze guztia-kin) edota beranduago eta atzeraka begira egitea.

Lana hor dago, ongaitz eta guzti.

Egileak: Talde lana.

Titulua: Mujer vasca. Imagen y realidad.

Argitaletxea: Anthropos.

Ezaugarriak: 447 orrialde.
1650 pta.

Hiru urtetan barrena aritu dira lanean Teresa del Valle zuzendari zutela Joxemartin Apalategi, Begoña Aretxaga, Begoña Arregi, Isabel Babace, Mari C. Díez, Carmen Larrañaga, Amparo Oiartzabal, Carmen Pérez eta Itziar Zuriarrain. Antropologari, sikologo eta soziologoak denak. Lana luzea da, eta euskal emakumeak harapatzen dituen arloen azterketa ez zabalegi eta ez laburregia egiten da. Emakumetzat hartu dutena irizpide etnografiko bati dagokio; hiru belaunaldi hartu dira kontutan. Zatiketa, arrantzale herri, baserri giro eta giro urbanoen artean egin dute. Egileek aipatu hitzetan, lanaren balioen artean, gaur egungo egoera erreala aditzera ematen dueneko dugu.

Batetik, argazkiak atera dituzte, tabernan gizon taldea aurrean eta emakume edo emazte taldea atzean gertatzen dela azalduz, edota esertzen direnean, emakumeek beren gorputzak elkarrengandik zein hurbil ditzuten dioskutenak, parkeetan aurpegira begiratu gabe aurrera begira egon ohi direla. Enkuestak ere egin dituzte: ETA-ko emakumeek adibidez zampaketa sexuala jasan dute ekintzak bideratzeko garaian berengan konfiantzarik ez zutelako. Beste

aldetik adibidez, orain arte pentsatzen zenaren aurka, ez da emakumea etxeko ekonomiararen nondik norakoa daramana, berari dagozkionak letxuak e.a. ekoak dira; txahala saltzea gizonak erabakiko du lan honek dioskunez, merkatutako dirua gainera gizonen inguruan mugitzen da, ez emakumeen inguruan. Emakumea da etxeko bakea hauts ez dadin lokarrik onena, politikan sartzeko bere burua gaitua (denbora faltagatik bereziki) ikusten ez duena; politikan sartu ordez euskararen eta kulturaren aldeko kanpainen nahiz presoan aldekoetan pixurik gehien duena, giro urbano batean foting egiten atzenean ausartu dena, antzutasuna errutat bizkarreratu beharko duena; arrantzale herrian (beste emakumeekin batuago bizi delako) botere handiagoa duena, herri giroetan baserriaren urruntasunak ez baitu elkartze hori mezetatik landa baizik egiten zilegi, bere sekua normal eta zoriontsu hein handi batez bizi ez duena, kontu ta istorio zaharren kontatzen gizonak adina ospe jasotzen ez duena. Gaur egungo etxekoandere gazteak dira baserrietan sukaldeaz aparte etxeari gustoa hartzen ari zaizkionak. Halako asko kontatzen digu liburu honek, nahiz ametsen interpretazioaren bidez edota euskal dantzetan emakumearen eta gizonenekoaren espazioen azterketan bidez izkutanagor dauden mezu batzu ere agertzen dituen. Liburuaren hasieran, Barandiaran, Caro Baroja, Satrustegi eta beste batzuren lanetan emakumeak jokatu duen papera aztertzen da, eta haiek esandako zenbait gauza kontrastatu egiten dira. Liburuaren atzenean, datuen bilketarako galdekizun sorta luzeak ageri dira. Aipatzekoa da lanaren zati nabarmen bat euskaraz egina dela argitaraketa erdaraz den arren. Ez dira haatik euskal testu orijinalak falta. Laguntzaile asko izan dituen lana da, hauen artean feminismo inguruan mugitzen diren emakumeena gailen izaki.

Titulua: Unibertsitatera sartzeko hautaprobak.

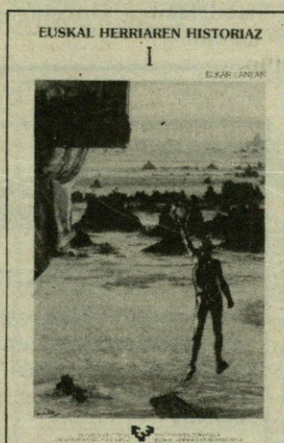
Argitaletxea: Euskal Herriko Unibertsitatea. Argitalpen zerbitzua.

Ezaugarriak: 276 orrialde.

Unibertsitatean sartu ahal izateko eskatzen duten selektibidadean nolako galderak egiten diren erakusten digu Unibertsitateko argitalpen zerbitzuak liburu honen bidez. Liburua, azken batean, bi egunetan egin ohi den azterketa sail horren bilduma dugu, ikasleak tiroak nondik helduko zaizkion usma dezan. 83 eta 84. urteetan Donostia eta Bilbon izandako azterketetako galderak ditugu: batetik hitzaldia, aditu ondoren beraren laburpen eta eskema egin beharra izaten baita. Testu azterketa bestetik. Berari emandako testuari izenburua jarri, laburpena ta eske ma egin eta iritzia eman. Gaiak datoz ondoren. Filosofia, galdera teorikoa eta testu baten iruzkina. Historia gero, bide beretik erantzuteko, artea, teoriaren bidez edo argazki baten iruzkinaren bidez egin daitekeena, latina, hitz-laua edota olerkia aukeran itzultzeko; greziera bergisan; biologia bi galdera teorikorekin, geologia ere era berdinean, fisika, hiru galderazko aukera bi izaki, berdin matematika eta kimikan. Irudigintza (Dibujoa), espainiera hizkuntzako testu azterketa eta literatur testu biren (olerki nahiz hitz-lau) arteko aukerarekin.

Gauza jakina noski, letren bidetik eta zientzien bidetik doazen azterketak ez dira berak izaten.

Dena dela liburu honek COU-ko ikasleentzat du interesa biziki.

Egilea: Elkar lanean.

Titulua: Euskal Herriaren historia-I.

Argitaletxea: EHUko argitarapen zerbitzua.

Ezaugarriak: 269 orrialde.

Joseba Agirreazkuenaga eta Rafa López Atxurraren koordinaziopean argitaratu du EHUk euskal historiari buruzko lehen liburu hau. Bertan hamaika irakaslek hartu dute parte, eta bertako gaiak, Donostiako III. Uda-ko Ikastaroetan azalduko berberak dira.

Bi ardatzen inguruan batzen dira gaiak. Lehenengo «Erromatarkuntzaren garaia» da, eta lau artikuluk osatzen dute. Bigarrena «Lege zaharren garaia eta krisialdia», eta zazpi artikuluren bidez aztertzen da. Artikulu guztiak goi mailako lanak dira, egileak momentuan egiten ari den historiografiaren irakasle erre-presentagarrienak dira eta. Artikulu bakoitzaren amaieran orrialde erdiko erdarazko laburpena jarri dute, bere mamia azalduz.

Lehenengo ardatzaren inguruan, Koldo Larrañagak, Mercedes Urteagak eta Agustín Azkaratek, kolonizazioa, meatzaritza, inperioa hondoratu zenekoa eta okupazioaren xehetasunak arkeologiaren arauera aztertuta dute.

Bigarren ardatzaren barruan, Aingeru Zabalak, Jose Urrutikoetxeak, Manex Goienetxek, Roman Basurtok, Txomin Kastillok, Joseba Agirreazkuenagak eta Alfredo Herbosak, Bilbo eta Pasaiko garraioa XVII. mendean, XVIII-XIX. mendeetako demografia, Lapurdiko Herri Biltzarra XVIII.an, mende bereko itzazaldeko gizartea, ugazaba eta morroiaren arteko dialektika, indutrigintza XIX. mendean, eta azkenik, 1868.eko Iraultza Euskal Herrian aztertu dute.

Liburu modura ateratzearen arrazoia zera izan da, ikastegi eta institutueta erabiltzeko duen praktikotasuna. Bestalde, Euskal Herriko historiari momentuan falta zaiona ez da historia orokorrak egitea, dauden hutsune guztiak monografiak betetzea baizik.

Liburu honekin batera, hurrengo baztu ateratzeko promesa azaldu dute.

Laura Mintegi

aldizkariak

Aldizkaria: Senez. Itzulpen eta terminologiazko aldizkaria.

Ezaugarriak: urtea. 1. zenbakia. 85 apirila. 148 orrialdea

Beste zenbakia atera dute itzulpen kontutan zer esanik asko duten batzuk. Lanen

bilduma dugu aldizkaria eta beraz lanak banan banan azalduko ditugu.

Andoni Sagarnarena da aurrena, terminologiaren teoria orokorrak egina. Teoria honen jaiotza, kontzeptuak, kontzeptu sistemak, eta Quebec-eko kasua besteren artean. Xabier Mendigurenek itzulpenaren munduko joera eta eskolak aurkezten dizkigu, kontzeptu linguistikoa eta literarioa nola gautzen diren, Komissarov-en Baliokidetasun mailen teoria, Parisko eskola eta zentzuaren teoria. Jesus Arrimadasek interpretaritzaz dihardu, interpretatzea zer den eta bere prozesua zertan den erakutsiz, gaiaren eta hizkuntzaren ezaguerak, mezuren analisia, gaiak eta hiztegia. Xabier Mendigurenek, ingelesez euskarak ez duen aditzen batekin datozen esaldiak nola itzul daitezkeen adierazten du. Koldo Izagirrek, gallegotik euskarara itzuli zen antzerki lan baten itzulpenaren kritika egiten du. Aintzane Ibarzabal eta Koro Nabarrok «Lokuzio hiztegia» eta «Hiztegi erotikoa»z hitz egiten dute, erabilgarritasunaren nahiz antolaketaren aldetik dituzten hutsuneak salatuz. Begonia del Teso-k itzulpena egiterakoan hitz baten eremu semantikoa zaintzeak nolako inportantzia duen diosku. Azkenik eta labur, Hizpal-ek (hizkuntzaren puntu arruntak lantzeko taldeak), gaur egun itzulpen kontutan euskarak dituen arazoak zein diren aztertzen ari den taldeak bere lanaren berri ematen digu.

Aldizkariaren atzeneko orrialdeetan sei iruzkin motz eta berri bat datoz.

Araban
Trespuentesen, maiatzaren
26an.

Bizkaian

Leioan, maiatzaren 29an.

Gipuzkoan

Ataungo Aia auzoan, maiatzaren 31n.

Legorretan maiatzaren 25ean.

Beasainen, maiatzaren 25 eta 26an.

Nafarroan

Kaskanten, maiatzaren 28an. Lizarran, maiatzaren 25ean.

lehiaketak

Fanfarrien lehiaketa Donapaleun

Aurreko igandean Maulen izan zen fanfarrien festa bat, eta datorren iganderako, maiatzaren 26rako, Donapaleun elkartuko dira Frantziako estatu osoko berrogeitamalau fanfarre bertan ospatuko den lehiaketan parte hartzeko. Goizetik arratsera arituko dira epai mahaiak aurrez finkaturiko piezak eta talde bakoitzak aukeraturikoak jotzen. Jende piloa bilduko omen da Donapaleura egun horretan.

kirolak

Euskadiko Maratoia Bilbon

maiatza
26 Datorren igandean, maiatzaren 26an, Bilbon Euskadiko Maratoia ospatuko da goizeko zortziretan emango zaielari korrikalariei irteerako agindua, eta bost ordutara itxiko da sarrera epea.

kultur asteak

Elduaienen V. Kultur Astea

Elduaienen bostgarren aldiz antolatu dute aurten kultur astea. Pena da apurtxo bat berandu iritsi zaigula kultur aste bizi-garri honen berri, eta datorren asteburuko egitaraua ematea baino ez ahal izatea, maiatzaren 20an hasi bait zen. "Gazteriarren matxinada" azpi izenburuz azaltzen den kultur aste honetan, maiatzaren 25ean, larunbatean, antzerkia izango da Azpeitiako "Antxieta" taldeak eskeinirik. "Lapurreta urtsua" antzeztuko dute herriko eskolan gaueko bederatziretan. Maiatzaren 26an, igandez, hamaika t'erditan komikigileen lana zuzenean ikusteko aukera; ordubi t'erditan bazkari herrikoia, Astiazaran anaien trikitiarekin eta Jon Sarasua eta Eguskitze bertsotan arituko direlarik ondoren.

bertsolaritza

Bidasoako I. bertso-paper lehiaketa

Berao "Gure Txokoa" elkartek "Bidasoako I bertso-paper lehiaketa" antolatu

du Bidasoa inguruko bertsozale guztientzat. Gai libreaz aritu beharko dira hiru maialtan banatutako bertsolariak: hamalau urte bitartekoentzat (launa bertso gutxienez eta seina gehienez); hamasei urte bitartekoak (zortzina bertso) eta hama-seitik gorakoak (hamabina bertso). Oroigarria eta hamar

ihardunaldiak

Euskal literatura eta gizartea

"Korrika"ren inguruan antolatutako beste ekintza bat duzu honoko hau. Nafarroako, Bilboko eta Gasteizko IPES, "Maiatz" aldizkaria eta ARGIAk antolaturik. Maiatzaren 22an hasi ziren hitzaldi eta mahai inguruak, eta datorren asterako bada ekitaldirik Euskal Herriko bost hiriburutan. Maiatzaren 27an, astelehena, Baionan Teresita Irastortzak emango du hitzaldia; Bilbon, Daniel Landartek; Gasteizen Anjel Zelaetak eta Donostian Bitoriano Gandiagak. Maiatzaren 28an, astearte, Iruñean, "Kritika"ri buruzko mahai ingurua Txuma Lasagabaster, Josemari Iturralde eta Mikel Antzarekin; Baionan Txillardegik emango du hitzaldia; Bilbon Xabier Gereñok "Euskara kalera" gaiaren inguruan; Gasteizen Gema Lasartek; eta Donostian Mariasun Landak. Maiatzaren 29an, asteazkenez, bukatuko dira ekitaldiak lau mahai ingururekin. Baionan, "Entsaioa"ri buruz Jose Azurmendi, Eusebio osa eta Jose R. Etxebarria izango dira; Bilbon "Antzerkia"ri buruz Koldo Amestoy, Mikel Antza eta Agustin Zubikarai; Gasteizen literatur aldizkariaren mahai ingurua, "Susa", "Ttu-ttua", "Maiatza", "Korrok", "Kandela" eta "Txistu y tamboliñ"ekin, Txema Larrea moderatzaile lanetan arituko delarik; eta azkenik Donostian, argitaletxeen mahai ingurua, "Elkar", "Hordago", "Susa" eta "Erein"ekin, moderatzaile J.M. Zumalabe.

Iruñean Ciudadelan zazpi t'erditan. Baionan, Euskal Erakustokian, zortzi t'erditan. Bilbon, Centro San Luis delakoan, zazpi t'erditan. Gasteizen, Casa del Cordon delakoan zazpi t'erditan. Eta Donostian, udal liburutegian zazpi t'erditan ere.

antzerkia

"Oztibarreko Taldea" Izpuran

Datorren larunbatean, maiatzaren 25ean, Izpuran "Oztibarreko Taldea" bere azken obraren emanaldi bat eskeiniko du. Obra "izar buztan luza" izenekoa da, eta emandalia gaueko hamarretan hasiko da herriko enparantzian.

"Hiruak Bat" taldea Uztaritzen

Larunbatean ere, "Hiruak Bat" taldeak, Gillaume Hirigoien "Eskalapuñak" antzerki obra antzeztuko du gaueko bederatzitik aurrera Bilgune izeneko aretoan.

mila pezetatik hiru milara doazen sariak jasoko dituzte hiru maietako bi lehenek. Doinua adierazi behar da izengoitiaz firmatuz, sobre itxi batetan adieraziz benetako izena. Maiatzaren 31a baino lehen igorri behar dira lanak Gure Txokoa Elkartea, Eztegarra, Iamotenea. Bera helbidera. Ekainean ospatuko den kultur astean banatuko dira sariak.

azoka

Bilboko liburu azoka

Maiatzaren 18tik ekainaren 2a bitarte egongo da zabalik Bilboko Gran Vian liburu feria. Bertan hogeitahe-me-zortzi estand antolatu dira, zeintzuk zabalik egongo bait diren hamaiketarik ordubitarra eta bostetatik bederatziaz t'erditara.

kantaldiak

Aste honetan Euskal Herrian zehar ospatuko diren kantaldiakoko batzu dituzu ondorengoak:

Hendaian, maiatzaren 25ean URKO. Gernikan, maiatzaren 25ean, Jai-Alai frontoian ERROBI. Gasteizen, maiatzaren 26an, gaueko bederatzitan, NAHIKO. Santurtzin, maiatzaren 31n, zortzi t'erditan, Bikainen TXOMIN ARTOLA.

ihardunaldiak

Euskararen alde Astigarragan

"Korrika"ren inguruan antolatu diren hainbat ekintzen artean, **Astigarragako Euskal Eskolak (AEK)** presatu duenaren berri iritsi zaigu. **Maiatzaren 25etik ekainaren 1erarte** euskara eta euskalduntzearekin zerikusia duten ekitaldi batzu egingo dira, bide batez Herri Eskola Nazionala eskatuz. Honoko gauza hauek aurkituko dituzu Astigarragara bazoaz:

Maiatzak 25, larunbata, kale denda eta tabernetan euskararekiko zereginak goizean zehar; arratsaldean "Euskaraz bizi" inkesta etxez-etxe, eta euskal liburu eta diskoen azoka ehuneko 40 merkeago; eta gaueko hamaitetan "Nafarroa Lau Urtaoak" filmaren emanaldia. **maiatzak 26**, igandea, azoka eta hamabi t'erditatik ordubi t'erditara "Korrika"rako kuestazioa. **Maiatzak 27**, gaueko zortziretan udaletxean "Astigarragako euskara irakaskuntzaren egoeraz" eginiko txosten aurkezpena eta elkarriketa. **Maiatzaren 28an**, gaueko zortziretaik hamarrak arte "Irritzi" irratia-ekin euskaraz 55.54.96 telefonora deituz. **Maiatzaren 29an**, arratsaldeko zazpi t'erditatik aurrera, "Euskal txoko"ren irekialdia eta bideo emanaldiak. **Maiatzak 30**, gaueko zortziretan udaletxean, "Euskara irakaskuntzan" mahai ingurua Santi Angulo eta Iñaki Larrañagarekin. **Maiatzak 31**, herriko eskolatan "Euskaraz bizi bizirik" eginkizunak; eta gaueko hamar t'erditan pilotalekuan, Kochen "Orreaga"ri buruzko diapoak eta Pantxoa eta Peioren kantaldia. **Ekainaren 1ean**, goizeko hamarretan "Haur Korrika"; arratsaldeko zazpiretan Euskal Jaia "Azala", txalaparta etabarrekin; eta gaueko bederatzit'erditan "Korrika"ri ongi etorria.

lehiaketak

"Telesforo de Monzon" antzerki saria

Duela bi urte antolatu zuen lehen aldiz EATBk "Telesforo de Monzon" izeneko antzerki sariketa. Azkenaldian antzerki munduan ikusten duten bizitasunak bultzaturik eta areago bultzatzeko asmoz EATBko arduradunek sariketarekin aurrera jarraitzea erabaki dute, honoko baldintza hauei lotu beharko zaizkiolarik lehiaketan parte hartu nahi duen edonork: haurrentzako antzerkirik ez da onartuko; gaia libreza izanik, iraupena ordubeteko izan beharko du, gutxienik; kreaio lana izatea esijitzen da; egiazko izena sobre itxi batetan idatzi behar da, lanari izenorde bat ezarri. 5.000 liberatako sari zatigarria nori eman bost epailek emango dute (antzerki idazle bat, olerkari bat, taula zuzendari bat eta bi jokolarik). Lanak emateko epea **irailaren 15ean** amaitzen da, eta honoko helbide honetara igorri behar dira: **Euskal Antzerki Taldeen Biltzarrea. Herriko Etxea/Mairie. HELETE 64640 Iholdi**. Irailaren 29an, EATBren Biltzar Nagusiaren egunean jakinaraziko da epai-mahaiko en erabakia.

ihardunaldiak

"Ibilaldia-85" dela eta kultur ekintzak

Ekainaren 2an Bermeon ospatuko den "Ibilaldia-85"aren inguruan zenbait ekintza kultural eta bestelakoak antolatu dira. Iaz Mungian gelditu zen testigo, Gernikara iritsiko da larunbatean, **maiatzaren 25ean**, igandean Bermeora iritseko. Mundakatik Bermeorako ibilbidea itsasoz egingo da Bermeoko itsasuntzi flotak lagundurik.

Kantaldiei dagokienez, **maiatzaren 25ean**, "Errobi" taldeak emanaldi bat eskeiniko du Gernikan, eta **maiatzaren 31n**, Euskadiko Orkestaren kontzertua. Bestalde, estropadak izango dira igandean Bermeon, eta herri kirolak Gernikan astelehenean. **maiatzak 27an**.

ihardunaldiak

"Ipar Euskadi Gaur" Kanbon

maiatzak 25 "Herri Taldeak" antolatuturik, datorren asteburuan **Kanbon**, Ipar Euskal Herriak gaur egun bizi duen egoeraren islada izan nahi duten moeta guzitako ekitaldiak ospatuko dira, beste herrietako ordezkarien parte hartzea azpimarratu behar delarik. **Maiatzaren 25ean**, larunbatean, ezker partean, gaueko bederatzitatik aurrera, kantaldi-mintzaldia. Mintzaldian Kanakiako FLNKSko Louis Mapou, Guadelpako UPLGko Camille Rabin, Kortsikako MCAko bat eta Britainako

EMGANNko beste bat. "Guk" taldearen kantaldia eta erromeria txarangarekin.

maiatzak 26 **Maiatzaren 26an**, igandea, goizeko hamarretatik landa Euskal Herriko kultur talde, giza talde, sindikatu eta politika ikus-tokiak. Hamabitan "Herri Taldeak" eta herri gutietsien prentsaurrekoa. Lauretan Ipar Euskadiren egoera entzun-ikuskan. Lau t'erditatik sei t'erdia arte politikazko elkarriketa bat honoko gaiekin: politika egoeraren ikertzea; Iparralde eta iheslariak; borroka armatua; eta

abertzale mugimendu baten antolatzeari buruz. Ondoren, antzerkia "Kakotx" taldearekin, zeinak "Irudien balada" antzeztuko bait duen eta "Amikuzeko Taldea" "Perkizizionea" izeneko toberak. Bederatzitan afaria eta txaranga, gaitero eta trikitilariak. Hamaitetan dantzaldia "Akellarre"rekin.

Euskararen astea Amurruion

Amurrioko udaleko euskara batzordeak maiatzaren 27tik ekainaren 5era bitartean "Euskararen aste" bat antolatu du. 27an, arratsaldeko zazpiretan "Mendiko Lagunak" elkartearen diapositiba emanaldia. 28an, "Lavire" zinematokian, "Tasio" filmea. 29an baserria gaitzat duen diapositiba emanaldi berria, arratsaldeko zortziretan, Kultur Etxean. 30ean, paper tailerra umeentzat, eta zazpiretan EK Bren hitzaldia. 31n, bustinezko tailerra haurrentzat eta zazpiretan bertso paper lehiaketa.

Mitin-jaialdia Hendaian

maiatzak 26 Errefuxiaten aldeko komiteak antolatuturik datorren larunbatean, **maiatzaren 25ean**, Hendaian, mitin-jaialdi bat ospatuko da arratsaldez. Jaialdi partean bertsolariak (Martikorena, Etxamendi, etabar), "Txanbela" taldea, txalaparta eta beste zenbait arituko dira.

bertsolaritza

"Eskolarteko Bertsolari Gaztetxoan V. Txapelketa" Donostian

maiatzak 25 Larunbatean, **maiatzaren 25ean**, ospatuko da aurtien bostgarrenez antolatu den eskolarteko bertsolari gaztetxoan txapelketa. Kanporaketa desberdi-

netan mila eta bostehun gaztek hartu du parte bertso idatzizko sailean, eta berrogeitamabik kantuzkotan. Arratsaldeko lauretan emango zaio hasiera **Donostiako** Balda pilotalekuan azken kanporaketari, eta orduan jakin ahal izango da Imanol Lazkano, Abel Muniategi, Rufino Iraola eta Arantxa Arrutik osatutako epai-ma-

haiak nori ematen dion txapela eta nor erabakitzen duen txapeldunorderako. Bestalde, idatzizkoan garaile ateradenaren izena ere jakinaraziko da. Dena dela, garrantzitsuena parte hartzea da txapelketa guztitan, eta batez ere honetan, gerorako bertsolariantzat harrobi den gaztetxoan txapelketa honetan.

manifestaldia

Militarismoaren aurkako katea Bilbon

Datorren igandean, **maiatzaren 26an**, Bilbon espainiako gobernuaren militarismoaren kontrako katea antolatu dute zenbait erakunde antimilitarista, ekologista eta politikok. Gran Vian osatuko da katea ondoren Arenalean egingo den kontzentrazio batekin amaitzeko ekintza hau.

dantza

Euskal dantzen II. eskolarteko jaialdia

Euskal Dantzarien Biltzarrak antolaturik datorren igandean, **maiatzaren 26an**, Bilboko udal pabelloian "Euskal Dantzen II. Eskolarteko Jaialdia" ospatuko da, urtean zehar eskola eta ikastoletan eman diren ikastaroen amaiera gisa.

ihardunaldiak

Euskararen hilabetea Irunen

Azken egunetara iristen ari da Irunen antolaturiko "Euskararen hilabetea". datorren larunbaterako, **maiatzaren 25a**, eguerdiako hamabitan Euskararen udal Kontseiluak argitaratzen duen "Plazara" euskal aldizkariaren aurkezpena Urdanibian Santi Zabala bertsolariak giroturik. **maiatzaren 26an**, igandea, "Euskararen Herri Lasterketa" ospatuko da goizeko hamarretan hasita Irungo kaletan zehar, Hendaia eta Hondarribia ere lotuz. Hamar kilometrotako ibilbidea korritu beharko da. Euskarak Bidasoa mailan behar duen garrantzia azpimarratu nahi da lasterketa honekin, maila bakoitzeko sariak eguerdian emango direlarik Urdanibian txaranga batek amenizatzuz. **maiatzaren 31** bitarte euskal liburu eta diskoen erakusketa Urdanibian arratsaldeko bost t'erditatik gaueko bederatzia arte astegunetan, larunbatetan goiz eta arratsaldez eta igandean goizez besterik ez. Umeen antzerki lanak ere eskeinitako dira **25etik 31** bitarte, 25ean arratsaldez, 26an goizez eta hortik aurrera arratsaldeko bost t'erditatik aurrera eguneroko.

Hilabeteko ekintzak ekainaren bi lehen egunetan amaituko dira.

asteko filmea

Martin GOIKOETXEA

Odol Merkea

Filmea: Blood simple (Sangre Facil). Zuzendaria: Joel Coen. Gidoia: Joel Coen, Ethan Coen. Argazkia: Barry Sonnenfeld. Musika: Carter Burvel. Aktoreak: John Getz, Frances McDormond, Dan Hedaya, Samm Art Williams, M. Emmet Walsh.

Beldurrezko pelikula esaten den horietako bat, edo hobeto esanda suspense pelikula bat da aste honetan komentatu eta gomendatuko dizuguna. Zuzendari berri baten filmea da baina ez dauka inolako lotsarik Hichkok-en edozein zeluloideren parean.

Ez da luzea eta erritmoa ez da azkarra. Halaz ere, nahiz eta eman pelikula mantso doala, dena kabitzen da eta tentsioa oso ondo lortu dago.

Pelikula beltz zaharren oroitzapena ekarri digu. Aktore lan oso on bat alde batetik eta gidoi sendo bat bestetik. Horiei, gaur eguneko kamarek eskaintzen dituzten posibilitateak erantsi, efekto berezien edertasuna gehitu eta ateratu den produktore paregabe honekin kautsituko zarete.

Erailketa zenbait gertatzen dira baina ez da polizia-rik agertuko pelikula osoan. Ikuslea da gainera gertatutakoa jakingo duen bakarra. Ikuslea da egilearen konplize bakarra. Pertsonaiek ez dakite guzia. Poliziak ezingo luke seguruenik benetazko hipotesira eramango lukeen haria aurkitu.

Tentsioa gainera ez da lortzen «beste munduko» efekto arraro etabarren bitartez. Eguneroko gauzak, esan behar diren, esan-ezin

diren eta esaten ez diren eguneroko gauzak.

Hiltzaileak, diruagatik, pentsa dezake berdin duela ordaintzailea bera hiltzea, ordaintzaileak akabatu nahi dituenak garbitzea baino. Batez ere hildakoaren emaztearen pistola erabili badu hilketan.

Gerta daiteke "hildakoa"... Suspense pelikula bati egin dakiokkeen kalterik handiena kontatzea litzateke. Utz dezagun bada horretan eta azpimarra ditzagun beste zenbait puntu interesgarri.

Tentsioarekin ari ginen eta alde batetik esan baldin badugu eguneroko harreman estuko pertsonen arteko ulergaizkeriengatik lantzen dela, bestetik esan behar dugu tentsioa sortzearen lojika horretan, ikusleari pertsonaiek ez daukaten informazio guzia ematen zaiola pertsona bakoitzak dauzkan bere objeto pertsonal horien bitartez. Metxero baten bitartez edota pistola baten bidez esaterako.

Elementu horiek dira hariaren muturretik hasi eta matazaren bilguneraino eramango gaituztenak. Benetazko tentsioa sortzen, ikara edo beldurra, izugarriko garrantzia daukate aktoreek.

Mendi ibilaldiak

ekainaren 2rako

Euskalduna (Andoain): 1-2an, Zurizara. Tf: 59.22.32.

Pagoeta (Zarautz): Pagoeta eguna.

Sestao Alpino Club (umeentzat): Urduliz-Munarrrikolanda.

Aitzarte (Donostia): Klubaren ibilaldia.

Anaitasuna (Azkoitia): Pagoeta.

Iruñeako mendi taldeak: Ozako oihanera. Tf: 25.10.59.

Mirugain (Otxandio): Ibilaldi neurtua antolatu du talde honek egun honetarako.

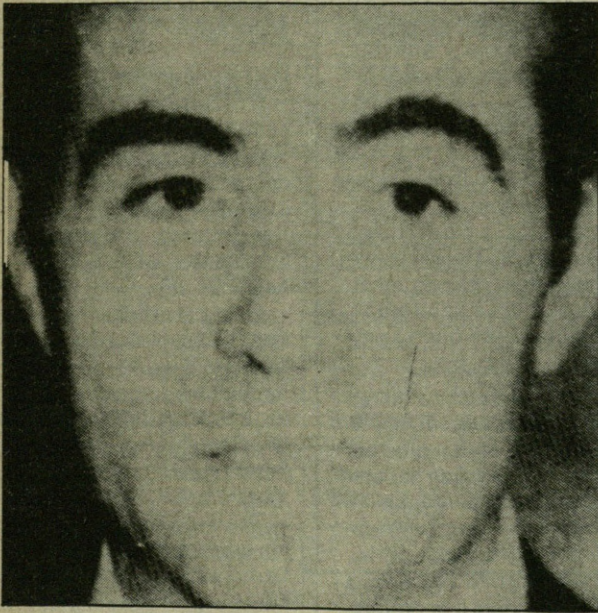
Artibai (Markina): Mendizgoizaleen eguna.

Gasteiz: Hilaren lehenengoan, "beteranoen eguna", anai arteko bazkari batekin amaituko dena. Hilaren 2an, Oiarzundik Aiako harrietara.

Besaide (Arrasate): Hilaren 6an, Larraitzetik San Migelera.

Gallarreta (Gallarta): Goiz ibilaldia, Murgiatik Peñas de Oro-ra. Maiatzaren 31rako talde honek "mendi elikaduraz" hitzaldi bat antolatu du.

Tabira (Durango): 1ean eta 2an, eskalada ikastaroa, eta aldi berean IX. Tabira Argazki Erakusketa.

Lan berria eskaini diote Manuel Ballesterosi

EZ zen gauza garbiegirik atera Donostian Manuel Ballesteros komisarioari egin zitzaion epaiketatik, espero zen bezala zerbait esateko zuten guztiek oso memori ahula agertu bait zuten. Gauza bat bai geratu zen argi eta garbi: Estatu Espainolean zenbait erakundetan normaltzat jotzen dela leku batean gertakizunen esplikazio bat ematea eta beste leku eta denbora ezberdinetan oso bestelakoa. Baita bata Parlamentua eta bestea Auzitegia badira ere.

Bitartean, aste horretako prentsan irakurri dugu Peruko gobernuak nahi izan duela Ballesteros kontratatu Sendero Luminosoren kontrako borrokan poliziari ikastaro bat eman diezaion. Ez omen du onartu. Israelen edo Hegoafrikan aurkitu beharko dituzte.

Holandarrek alde egin dute Termanel-dik

EZ da denbora asko ARGIA honetan superportuaren inguruko erreportaje bat argitaratu zela, eta Estatu Batuetatik eta Australiatik ikatzak Rotterdam-go portura daraman bidean Bilbokoari paper inportante bat ematea kalkulatu zegoela. Horrela, superportuaren oinarrietako bat Termanel izango litzateke, granelen eta batipat ikatzaren garraioan espezialduko litzatekeena, Bilboko kai berriak duen sakonera bereziagatik. Orain aldiz badirudi Termanelen sozio nagusi zen «SHV» multinazional holandarrek projektuan parterik ez hartzea erabaki duela. Termanelek aurrera segitzen duela adierazi du Bizkaiko eta euskal ekonomian gizonik indartsuenetako bat den Anton de Madañagak, baina kostako da holandarren tamainako soziorik aurkitzea.

ETAren kanpaina berria: auto lehergailudunak

LEHENDABIZIKO aldiz Erletxesko bidegurutzean lerabili zuen sistemari lotu zaio ETA kanpaina berri honetan. Iruñea eta Basaurikoen ondoren, Gasteizen poliziak lortu zuen bat desmontatzea, Mendizorrotzako futbolzelaia inguruetan, hoguei kilotakoa gainera. Mediterraneo bonben ondoren, eraso bizian datoz ETAKoak. Horren esanahiaz hamaika gauza ezberdin kontatu da: nola edo hala negoziaketara iritsi nahia, ahulezia... «ABC»k eman du bere interpretazioa: desartikulaturik zeuden komando legalak berriro eraiki eta lanean hasi dira. Ondorioa berez dator.

Kartzela barruan kanpoan baino seguruago

EZ zuten oso ongi ulertuko Panpi Saint Marie eta Jean Paul Hiribarrenen senideek epailariak hartutako erabakia. Askatasun probisonala eskatua zuten Panpi eta Jean-Paulek, honek bere zigorraren zati haundia jadanik bete duelako. Hala ere beren apelazioak esku ederretatik pasa beharra zeukan: Svahn juezarenetatik.

Honek berriez ukatu egin die libertatea besteren artean fiskalak aurkeztutako arrazoin hau dela medio: seguruago daudela espetxean handik kanpora baino. Frantziako Estatuan ere epailariak hankutsik. Dena den, segurtasun horrekin ez zen oso ados egongo Paueko presondegian den Gabi Mouesca. GALEtako partaide izateagatik espetxean zegoen Patrich de Carvalho-ri miaketa batean laban bat eta pozoina aurkitu bait zizkioten. Gradignan-go espetxera eraman dute De Carvalho, baina Pauen bada GALEko partaide gehiago.

Madrilen ere funtzionatzen du PNV-PSOE legealdi tratua

EZ da, sobrare, Gasteizko Parlamentua desblokatzeko bakarrik sinatua Ardanzen eta Benegasen arteko tratua. Hemen funtzionatzen duela ezaguna da, eta orain hasten dira ikusten Madrilgo kontrapartidak.

«Plan Boyer» izenez famatu egin den plangintza ekonomikoa sozialisten eta PNVko diputatuen botoekin pasa zen Madrilgo Kongresoan. Besteren artean, inflazioaren igoera aurreikusten du plan horrek, eta maila apalago batean dendek nahi duten ordutan ireki eta ixteko posibilitatea. Komunitate Autonomoan ez du funtzionatuko atal honek.

Aurrerantzean ere kontsentsuak segituko du, eta ziurrenik «Consejo General del Poder Judicial», auzitegi guztien buru egiten duen organismoaren berritzean zehaztuko da hurrena. Izan ere, jeltxideek sozialistekin batera bozkatuko ez balute, hauteskundeak pasa arte itxoin beharko litzateke Sainz de Robles bere lekutik kentzeko, eta ez da hau sozialisten oso gustokoa.

Errepresioa, PSO Eren
azpilana, langabezia,
deseuskalduntzea...

SAKANA

Nafarroan «punta de lanza» bat da bere baldintza bereziengatik Sakanaldea.

NAFARROAKO KONTRAESANEN ARRAGOA

Orlegi zoriontsu batek estaltzen du maiatzean Sakana Ziordiatik Irurtzuna. Harizti, pagadi, zelai eta gari-soroei bezala herrien gainetik tente ageri diren dorre politei erreparaka xoraturik pasatzen den kotxezaleak nekez pentsa lezake Nafarroako eskualderik gogorrenetako batean dabilela. Iruñean jokatzeko omen da Nafarroa zaharraren etorkizuna. Agian. Baina Gipuzkoako Goierriaren eta Lizarraldearen artean Arabako lautadatik Iruñerrira luzatzen den arroa honetan pilatuta eta gori dirudite Euskal Herriak bere gain daramazkien kontraesan guztiak. Koartel berria eraikitzen dute Guardia Civilek, hainbeste etorkin ekarri duten fabrikak isten ari dira, Madrilek eta RENFEk zurrupatzeko dituzte beren mendietako ondasunak, eta euskara ezin bizian dabil.

Ziordia, Olazti, Altsasu, Urdiain, Iturmendi, Bakaiku, Etxarri-Aranaz, Lizarraga-Unanua-Torraok osatzen duten **Ergoiena, Arbizu, Lakuntza, Huarte Arakil, Irañeta** eta **Irurtzun** buru dutela hamabi herri biltzen dituen **Arakil** bailarak osatzen dute Sakana.

Gutxira 20.000 biztanle dira eta horietatik 7.500 Altsasuk biltzen ditu, hirutatik bat beraz. Eta Altsasuko populazioaren %60 inguru kanpotarrak dira, Espainiako lurretatik etorriak. Irurtzunek eta Lakuntzak ere biltzen dute inmigrante jendea, industria indarrean zebilenean horren usainera etorria. Lehendik euskararen muga

egoteak hizkuntza asko ahultzen bazuen, etorkin uholdeak ez dio mejora haundirik egin. Horrela aurkituko duzu euskara sendo zenbait herri koskorretan, oso ahul beste herri txikitik nahiz eta biztanle gehienak laborariak izan, eta Altsasun berriz kostako zaizu kalean hitz bat ere euskaraz aditzea.

Mankomunitate bat osatu behar eta nahia

Sakanako herri guztien artean Mankomunitate bat eraikitzearen inguruan dabilta azken hilabeteotan eskualde horretako borrokarik gehie-

nak. Azken hilabete edo azken urteotakoak, aurreko legealditik dator eta horren proiektua. Desintegrazio bidean doan eskualde bat armonikoki planifikatzea aspaldi erabaki zuten horko herri gehienetako alkate eta kontzejalek, baina Altsasun PSOeko alkatea dutenetik gauzak aski okertuak dirudite. Sakana integratzea edo Sakanako herriburu den Altsasun nagusi jarraitzea, horra apostua. Ez da Nafarroan PSOek hartu duen erabakiaren oso diferentea.

PSOek bazeuzkak Mankomunitate hau abortatu nahi izateko motiboak komentatu digute Altsasun. Eta prentsan zonalde hau ZUR Iruñeko Gobernuak deklaratu ala ez edo lan-tegientzako laguntzak nola bideratzearen inguruko polemika baino apostu gogorragoa dabilela tartean konturatzen zara.

Euskal Herriko beste zenbait eskualdetan ere egin dena da nolabait lehen urratsa. Eta Deba Garaia da beti eredu: udal guztien artean zerbitzuak eta arazoak konponketak bateratu. Baina Sakanako abertzaleek garbi daukate helburua sakonago doala. **Nafarroan euskal kontzientzia nola dagoen tontoenak ere bazekik.**

Altsasuk biltzen du bailarako biztanleen hirutatik bat, ekonomi eta integrazio arazo haundiekin.

Piskanaka ari duk sendotzen berriz, baina norbaitek tira behar dik. Begira ezak zonalde euskaldunetan ere, ze panorama. Sakana Nafarroan 'punta de lanza' bat duk, euskalduntasuna eta industria lotu zaizkigulako behar bada, edo tradizioagatik.

Guardia Civilaren koartel polemikoa

Herri txikietan Guardia Civilaren presentzia beti ere ikusgarria bada, Sakanaldean areagotu egiten da. Patruilak, kontrolak... edonoiz. Hor bazegok detaile argigarri bat: alkate sozialista dugunetik, Altsasun ez diagu manifestazio bakar bat ere egin pakean.

Garrantzizkoa da Altsasuko alkatearena aipatzea. Lehen Herri Kandidatura batekoa zen, HB ingurukoa, eta azken hauteskundeon ondoren sozialista ateratu da. Pentsatu behar da Baskongadetan eskuinak eta kontserba-

durismoak botoa PNVri ematen badio, hemen PSOeri ematen zaiola eskuin navarrista presentatzen ez den herrietan.

Orain Altsasun eraikitzen ari diren koartel berriarekin dabil polemika. Rural klasifikaturik dauden lurretan ari dira Guardia Civilen etxe berria eraikitzen, behar den baimenik gabe eta etorkizunari begira berriz zuhaitzez osatzea planeatua dagoen lurretan. Protesten gainetik, dena dela, aurrera segitzen dute obrek eta Construcciones Hispano-Alemanak bere lanak bukatu egingo ditu dudarik gabe.

Lehen berdeekin nahiko lan ez badugu orain jarriko gaituzte firmes, diosku errepresioaren zafladaren berri xuxena ongi dakien Josu Imazek. Bi atentatu jasanak ditu, batean autoa lehertu eta bizirik justu ateratu zelarik. Sakanako abertzaleek nozitu dituzten erasoak zerrenda luzea da, borroka armatuari lotu zaizkionena ere hala delako behar bada.

Egurak disimulo gutxi du zelai eta herriska hauetan

Beltza izan zen bailarako biztanleentzako 1979ko udazken hura. Urriaren 10ean tiroteo batean hil zen Juan Inazio Erdozia Axio, eta hurrengo egunean azalduko zen bere gorpua Lizarragako gainean. Egun gutxiren buruan, azaroaren 11ean bide bazterrean zain zeuzkan guardia civil batzuek tirokatu eta hil zuten Mikel Arregi lakuntzarra, HBko kontzejala. Kontrol batean ez zela geratu esan zuten guradia civilek; lekukoek erakutsi zuten aitzakia bat zela, kontrolik ez zela paraje hartan. Tiroketa bat izan berria zen Agurainen.

Baina ez ziren orduan hasiak istiluak, eta ez ziren bi egunetan bukatuko. 1978ko maiatzean kilo bat leherkari, metraila eta guzti, jarri zioten Altsasun bere leihoan ikurrina bat zabaldu zuen familia bati. Inkontrolatuek dozenaldi bat lagun bahitua dute, mendira eramane eta han interogatu ondoren mehatxatzeko.

Behin eta berriro lehertu dituzte Axio eta Mikel Arregiren oroimenezko monolitoak, eta lehergailuzko atentatuak ere izan dira, liburutegi baten aurka, preso egon zen baten harategiaren kontra... Hegoaldean atentatu inkontrolatuak beste garaitako oroitzen diren urteotan ere jarraitu direla Sakanan, Josu Imazek jasan zuena lekuko.

Hogei bat dira preso dauden Sakanatarrak (20.000 biztanletatik) eta dozenatik gora Iparraldean ihesi daudenak. Hauetako bat, Angel Gurmindio Stein, joan den urteko otsailan erori zen Bixente Perurenarekin batera Hendaian GALEkoen tiropean.

2.000 urteari begira Sakana hustutze bidean?

Aurreko legealdian sortu zen Sakanan mailan Mankomunitate bat eraikitzeke asmoa. Batetik lehendik ere batasun bat erakusten duen eskualde honen funtzionamendua razionaltzeko, zerbitzu mailan. Eta bestetik, krisi ekonomikoa hedatu zenetik hain latza den langabeziari erremedioak jartzen saiatzeko.

Udal guztietako ordezkariekin hasi zen lanean projektua, eta Batzorde Eragile bat izendatu zen. Horrekin batera, azterketa sozioekonomiko bat agindu zitzaion Mario Gabiria, Patxo Tuñon, Antonio García Tabuena eta

Lidia Biurrunek koordinatutako talde bati, asesore juridiko **Kepa Larunbe** zutela.

Zerbitzuak, eskualde mailako hiri-gintza, urak, hezkuntza, demografia, kultura-euskara, langabezia, abeltzaingo-laborantza-basogintza... aztertu dira 12 tomo osatzen duten estudio horretan, eta Altsasun esan digutenez **Estatu mailan orain arte egin den ikerketarik onena duk hemen langabezia egin dutena.**

Sail guztiak aztertutik, hiru hipotesi edo eszenario markatzen ditu azterketak sozioekonomikoak, nola izan daitekeen 2.000. urteko Sakana: a) oraingo martxan segituz gero; b) krisia larriagotzen bada; eta c) krisia larriagotu arren proposatzen diren neurrietako batzuk aplikatzen baldin badira.

Eta beti ere aurrera begira hartu beharrezko neurriak bailara mailan aztertzen dira. Horretan dagoke PSOEk instant honetan proposatzen dituen neurrietatik ezberdintasunik haundiena.

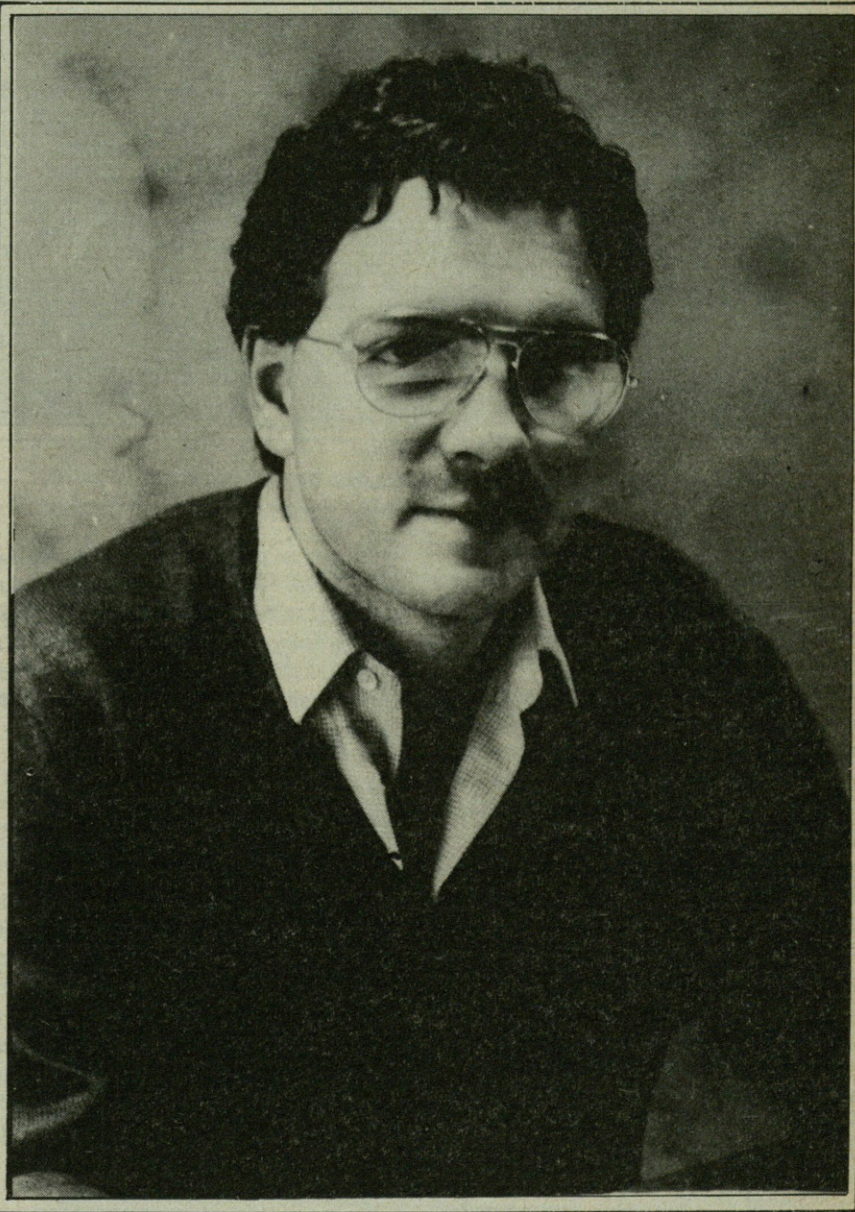
Bostetatik bat lanik gabe

Pentsatzekoa den bezala, egileen seilua badaramate azterketaren konklusioek. Eta aipamen berezia egiten da energia alternatiboen garapenaz, industri aurreratu eta garbiak ekarri beharraz eta herri mailako demokrazia zuzena bultzatu beharraz. Baina horrekin batera nekazaritzaren eta oi-hangintzaren garapena, ikastolen artikulatze eta indartzea, landaredia zuhaitz aldaketa berriei indartzea eta abar ere aipatzen dira. Guzti hori ondorioetan, beste 12 tomoetan ikerketa xehe osoa egingo dago eta.

Josu Imazek azpimarratu digu azterketaren hainbat puntu. **Fantasma beldurgarri bat baduk une honetan Sakanako edonorentzat: desindustrializazioarena.** Izugarri igo duk langabezia azken denboretan, eta gauzak hobetuko direnik ezin da ziurtatu. Dena berde eta polit dagoela esan duzu, baina ez pentsa hemen jendea laborantzatik bizi denik, ez behintzat laborantzatik bakarrik. Fabriketan jende pila bat ari da, eta baserritar asko bietan aritzen dira.

Langabeziarena arazo larria da garaiotan Sakana aldean. Altsasun esate baterako lanerako gai den populazioaren %21 lanik gabe dago, eta hori

Fantasma beldurgarri bat bada une honetan Sakanako edonorentzat: desindustrializazioarena. Asko handitu da langabezia eta ezin esan gauzak hobetuko direnik.

Sakanako mankomunitatea indartzea beharrekotzat jotzen du Josu Imazek Nafarroako proiektu abertzale baten barruan.

bera gertatzen zaio Olaztiko %24ri. Hain zuzen horri begira atera du PSOEk plan berezi bat, Mankomunitatearen gaintetik paseaz Altsasu eta Olaztin zentratu nahiko litzatekeena.

Altsasun demagogia erabiliz Sakana hondatu

Mankomunitatea auzitan jartzen

Etxarri Arana, Goierritik datorren kamioitik. Udaberria zoragarri dago Sakanan,

du PSOEak, eta horretarako Altsasuko udalak ematen dion indarra da azken hauteskundeetan indar harremanak abertzaleentzako puska bat okertu egin direnaren seinale. Herri txiki askotako alkate eta kontzejalak edo HB ingurukoak edo PNVkoak ziren, Etxarri-Aranazen kasuan bezala, eta inportanteago zena, Altsasukoa ere HB ingurukoa zen, kandidatura herrikoi batean hautatua.

Orain PSOE da Altsasun nagusi, eta badaki hor dela indartsua, ongi integratzen ez diren etorkinei eskerrak. Urralburuk Sakana berrindustrialtzeko plana Mankomunitatearen gainetik paseaz proposatu duenean bi arrazoin indartsu badiu horretarako: bailararen bizitzan beharrezkoa den Altsasun duen indarra mantendu, eta Sakana mailako egiturak indartuz sozialisten nagusitasuna ahultzea.

Mankomunitatea litzateke etorkinak integratuz aurrera egiteko posibilitatea, kalean bueltatxo bat eman bezain pronto konturatuko zaren bezala Altsasu gaur egun sustrai gutxiko herria bait da. Alde horretatik, badakite PSOEkoek bailarako jendea kontra jarriko zaiela, baita beren planetan sartu duten Olaztikoeak ere Mankomunitate mailan negoziatzea nahi dutela,

baina beren politikan jarraitu nahiko dute. Hego Euskal Herria zatikatzeko estrategian benetan puntu garrantzizkoa da Sakanari antolatzen ez utzi eta Altsasu aprobetxatuz Nafarroako lekuri euskaldunenetako bat hondatzea.

RENFEk ohosten dituen baso nafartarrak

Sakana inguruko oihanekin gertatzen ari dena ere ezagutzekoa da. Urbasa aldera bezala Gipuzkoa aldera diren basoak udalen esku egoteko partez Estatuarenak dira, eta hola ari dira une honetan ez Nafarroako eta ez Sakanako inoren kontrolik gabe ustiratzen. Urtero RENFEk 7 eta 8.000 metro kubiko artean ateratzen ditu bere trenbideetarako.

Nafarroako bailara eta herri batzuek beren oihanetatik urtearen buuruan sos haundiak ateratzen dituzten bezala, Sakanako herriek ez diote beren lurretatik ebatsitako egurrei usainik ere hartzen. Orain Amejoramentuarekin beharbada baso horiek Iruñeko gobernuaren eskuetara pasako omen dituk, baina bi Estatutoak nola dabilzan ikusiz hortik ere ez zirudik

itxaropen haundirik eduki dezakegunik.

Basoen kontrola, edozein gizarte aurreratuk behar dituen zerbitzuak taldean kudeatzea, langabezia eta desindustrialtzea konpontzeko neurriak aztertu eta martxan jartzeko indarra, gaizki erabiltzen diren ondasun naturalen kontrola... progama zabala, baina beharrezkoa.

Deseuskalduntzeari frenua jartzeak suposatzen dituen neurriak ere hartu beharra dago. Guraso euskaldunen haurrak erdaldun datoz, eskoletan ez da euskararik irakasten, ikastola ahul dabil. Horretan bezala beste gauza guztietan ere Altsasu beharrezkoa diagu. Baina hemengo udaleko alkateari potroetan jarri bitartean ezin egongo gaituk zain. Ez duela joan nahi? Pertsonal mailan funtzionatuko diagu. Baina Batzorde Tekniko bat azkar sendotu behar diagu.

Nafarroaren etorkizuna Iruñean jotzen omen da. Sakanan gertatzen denak edo gertatuko denak ere asko esan nahi du Nafarroan. Eta hori ongi daki Urralbururen koadrilak.

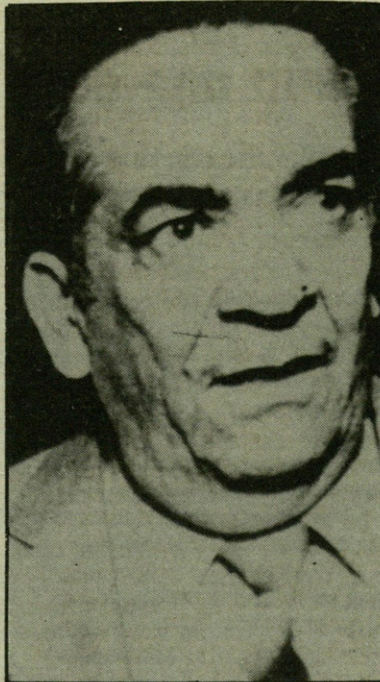
Iñaki ZUBIONDO

Honduras-ek EEBBetarik gehiago nahi du

Honduras-eko presidentea, Roberto Suazo, kexu agertzen da, zeren bera delarik sandinisten aurkako borrokan gehien saiatu dena, aldiz ez diote iparramerikarrek arabera ordaindu.

Honduras Amerika guztiko hirugarren Estaturik pobreena da, eta Suazo-k batipat laguntza ekonomikoa nahi du, konkretuki Estatu Batuek joan den urtetik gelidirik dagoen 75 milioi dolarretako kreditu bat bidera dezaioeten.

Nikaraguako Daniel Ortega —pasa den astean— eta Sergio Ramirez —oraingo honetan— ekialde eta mendebaldeko Europako Estatu laguntza bilatzen duten bitartean (eta badirudi, marabilarik ez baina, dextenteko laguntzak lortu dituztela), Honduras-ek (non 10 milatik gora kontra aritzen bait dira) Iparraldeko osabarekiko lokarriak estutzen ditu.

Roberto Suazo

gehienak, eta baita Alderdiaren Gaztedia, eta sindikalistak, eta abar, bestaldean kokatzen dira, hots, Mario Soares presidente sozialistarekin gobernu koalizioa mantentzearean aldean.

Sardinia: nazionalistak presondegira

Damututako batek (Italiako legediak erabat ezagutzen duen figura da) egin zituen salaketetan oinarritutako prozesu batetan, Sardinia hamasei militante nazionalistek hilabete batzutatik bederatzirietara bitarteko zigorrak ezarri dizkiete.

Nazionalista hauek Libiarekin ere hartu-emanik bazutela erakutsi nahi izan du baten batek, baina horretarako behintzat ez omen duite probarik aurkitu eta Ageli libiarrera (ustezko «kontaktoa») libre laga behar izan dute.

Gorbatxov: «EEBBak Indikoa militarizatzen ari dira»

Aste honetan Rajiv Gandhi Indiako presidentea Sobietar Batasunera bisita egiten ari dela eta, Gorbatxov-ek PTI prentsa agentzia indiarri deklarazio batzuk egin dizkio, non India oso beren laguntzat jo bait du.

Indiarrek eta sobietarrek akordio ekonomiko berri bat bilatu dute, eta Iran-Irak gerraz eta Indiko-ko egoeraz mintzatu dira; azken honi buruz Gorbatxov-ek Estatu Batuek bertan daramaten politikak ekar ditzakeen arriskuez abisatu du.

partidu barruan dagoen zatiketaren fruitu, besterik gabe. Izan ere, buruzagi berria ez bait da prestigiotsuenetakoa, eta sozialdemokrata historiko

Tailandiak errefuxiatu kanputxearrak itzuliko ditu

Zailtasun handiekin topatuko badira ere, badirudi Tailandiako agintariak beren lurretan bizi diren Kanputxeako errefuxiatuak atzera herriratzeko dezidituta daudela. 250.000 omen dira errefuxiatu zibilak (gerran ari di-

renez ez da noski hitz egiten), eta etxera itzultzerakoan aurkituko duten oztoporik txarrena vietnamdar-kanputxearek eta kanputxearen kontrairaultzaileek daramaten borroka latza izan da.

Portugal: PSDn, «eskoindarrak» nagusi

Aníbal Cavaco Silva PSDko sozialdemokraten burua aukeratua izan da. Honek, nonbait, eskoin handiari bidea irekitzen dio, zeren irabazlearen proiektuetan CDSko demokratakristauekin aliantza bat burutzea sartzen omen da.

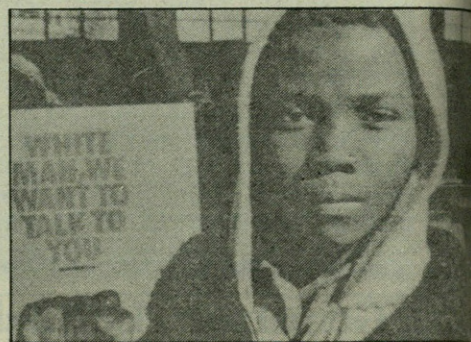
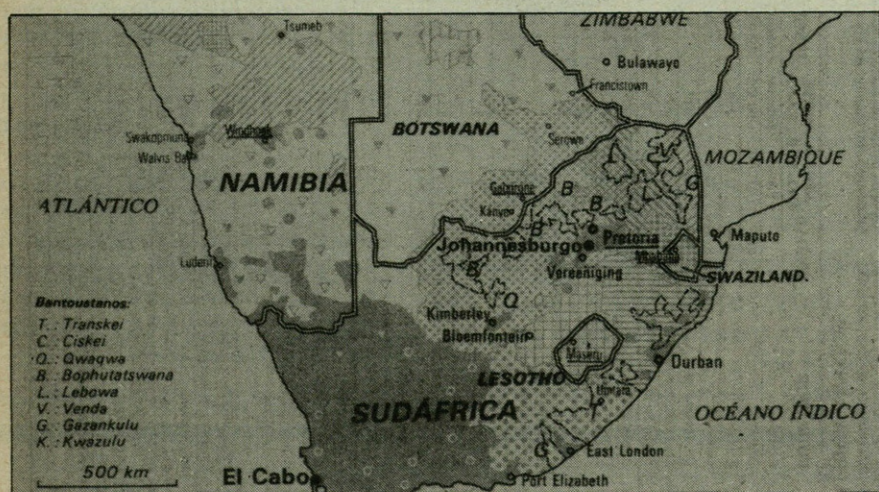
Dena dela zalantza handiak daude, aukeraketa hau noraino ez ote den

Duela hilabete gutxitako argazki honek gerrak Kanputxeatik uxatutako zibilak erakusten dizkigu.

Independentziaren zaila

Lesotho: ito larri baten historia

Oposiziokoak direla erakutsi ezean, Lesotho-ko langileek ez dute Hegoafrikara lan bila joaterik.

Lesotho inglesen babespean egon zen 1966. urterarte. Orduan, Afrikan beste asko lez, independentzia iritsi zuen. Monarkia bat da; erregeak Moshoeshoe izena du. Hiru partidu bestela: Nazionala, kontserbatzailea, Deputatuen Kamara 31 ordezkari dituena; Kongresuaren Alderdia, «nazionalista», 25 ordezkari; eta Askatasunaren Alderdia, erreformazalea, 4 ordezkari. Bost urte oroz hauteskundeak dituzte. Lehen ministroa: Leabua Jonathan, Estatu kolpe bat emanik 1970ean boterea hartu zuena.

Lesotho-n aspaldi honetan inbasioaren beldur bizi dira. Hegoafrikak —erresuma txikia alderdi guztietatik inguratzen duen estatuak— presio ekonomikoez gain interbentzio militarrekin mehatxu egiten du. Seguru aski ez du horren beharrik izango, ekonomiaren arma nahikoa izango baitaio; zelannahi ere Lesotho-n ez daude bat ere lasai.

Problema zera da: Hegoafrikan, gauza jakina denez, *African National Congress* beltzen erakunde armatua jo eta jo ari da. Bere militanteek ihes egiten dutenean, inguruko Estatuetan bi-

latzen dute babesa: Botswana, Mozambike, Swazilandia... Azken bi hauekin, hainbat presio egin eta gero —gosearekin, gerrarekin presionatu izan dute—, Hegoafrikak *elkarri ez erasotzeko* tratadu bana sinatu zuen; sinarazi zien, beraz. Termino hauetan: «ez zaituztegu gehiago presionatuko, baldin eta ANC-eko terroristei babesik ematen ez badiezu».

Lesotho-k ez du itsasorik, bere merkatu hartu-eman guztiak Hegoafrikan barrena egiten ditu, esportatzen duena baino hamar aldiz gehiago inportatzen du, bere finantzi sistema Preto-

ria-ri erabat lotua dago. Ia Estatuaren errekurtsoen %50a Hegoafrikara emigratu duten lesothotarrek bideratzen dituzte. Lesotho-ko lan indarraren %45a osatzen dute emigrante hauek (denetara Lesotho-n —lurrez Euskadi baino zabalxeagoa da— milioi t'erdia lagun bizi da).

Estatu honetako lehen ministroa, L. Jonathan, boterea hartutakoan antikomunista zen, baina bilakaera kurioso batez geroz eta gehiago Afrikako gobernu aurrerakoiekin alineatu da. Aldiz, Kongresuaren Alderdia, hasiera batetan antirrazista zena, orain Pretoriaren aliatu agertzen da; Alderdi honetatik irtendako talde batek LLA (*Lesotho Liberation Army*) osatu zuen, hainbat ekintza egin dituena. Agi denez, talde hau Mozambikeko MNR eta Angolako UNITA-ekin konparatu daiteke.

Besteak beste Lesotho-k Hegoafrikak muntatutako Transkei bantustanaren «indepentzia»-ri ezetza eman zion, eta Txina eta beste Estatu sozialistekin harremanetan hasi zen.

Bestaldetik Lesotho-k historian zehar beti onetsi izan ditu heldu zaizkion errefuxiatuak. Garai batetan, Moshoeshoe erregeak (Moshoeshoe I, orain dagoena bigarrena bait da) kolono txuriengandik ihes egindako eskalabuak bere erresumaren mendietan onartzen zituen. Gero, errefuxiatuekin beti eraman izan dute, besterik ez bada, errespetuzko politika bat. Hori *apartheid*-aren errejimenak ezin eraman dezake, eta Hegoafrikako ko-

Irlandan Sinn Fein-ek pauso txiki bat

mandoak (GALez disfrazatu gabe) behin baino gehiagotan sartu izan dira ANCKo gerrilariak akabatzeke; 82ko abenduan Maseru hiriburuko sedea asaltatu zuten, 37 pertsona hilik. Honetaz esan behar da ANCKo errefuxiatuak gaurregun oso gutxi direla, hain izan behar du akoso izugarria.

Joan den urteko irailean —ez dakit aldi baterako edo handik honuntza— berealdiko legea ezarri zuten: Lesotho-tik Hegoafrikara pasatu ahal izateko BDA alderdi antikomunistaren karneta esijitzea. *Basotho Democratic Alliance* honen buruan Charles Mola-po dago, Hegoafrikako kanpo-ara-zoetarako Botha ministroaren konfiantzazko gizona.

Ekonomian berriz Lesotho-ren etorkizuna proiektu hidrografiko baten arabera dago. El Cabo-rako ura atera lezakete Lesotho-tik, eta aldi berean menpekotasuna gutxituko luketen usina hidrografiko batzuk eraiki litzakete, problema da Pretoriak eman behar duela baietza, bestela ez dagoela ezer egiterik.

Gauza batzuk eta besteren artean Lesotho-k oso gaitza du, bere kasa edozein pauso ematea.

Ipar Irlandako udal hauteskundeetan Sinn Fein alderdi independentistak zenbat eskainu lortuko zituen, nahiko espektazioa zegoen. Izan ere lehenengo aldia zen, errepublikar ezkertiarak presentatzen zirela, ez presentatzea orain dela gutxi arte dogma izan dutelarik.

Bistan da, protestante ingeles-zaleek gehiengoa izanik, eta gainera John Hume-ren Alderdi Sozial Demokratiko kristauak ere horretara daudelarik, Sinn Fein-ekoek ez dutela deus askorik lortzerik, baina bataila hori ere ematea erabaki zuten, pasa den azaroko kongresuan, eta horretan aritu dira.

Ondo atera zaie, bahintzat hona iritsi diren komentarioetan horrela ematen du. 51 eskainu lortu dituzte. Denetara 566 eskainu dira. Horrek esan nahi du %10a lortu dutela. %13aren inguruan lortu zuten aurreneko hauteskundeetan ere, Europako parlamenturakoetan. Jeitsiera honen arrazoiak esplikatzeke argibiderik ez daukagu. Kontua da alderdi protestanteak eta eskoindarrak jeneralean alarmatu egin direla *Sinn Fein*-en emaitzekin.

Unionistek (Ian Paisley terriblearen ahotik) orain beren lema praktikan jarriko dutela, agindu dute: Sinn Fein «erabat txikitzea». Beste aldetik probintziaren gobernuak (gobernu autonomo gisa bat dute) IRAren aliatu politikoekin zertaz hitz eginik ez daukala gogoratzeko profitatu du.

Beraz independentistek hauteskunde (guzti)etan parte hartzeko beren erabakia aurrera eramaten dute. Esan beharra dago, gainontzeko mailetan (bertako Asanbladan, Westminster-eko parlamentuan) eskainurik ez okupatzea deliberatu badute ere, «udaletxe»etakoak (*kontzeju*etakoak, hobe, egitura berezia bait da) bai bete egingo dituztela, eta *kontzeju* guztietan badute, gutxienean, ordezkari bat. Horrexek sutzen ditu independentziaren etsaiak.

Oroitzekoa da, joan den urteko azaroan, apuntatu dugunez, *Sinn Fein*ekoek kongresu bat egin zutela, eta munta gutxiagoko beste erabaki batzurekin batera, hain zuzen ere hemendik aurrera hauteskundeetan plazaratzekoa onartu zutela. Eta hori, bai iparraldean (Belfast-en), eta bai hegoaldean, errepublikan, nahiz bigarren honetan oraindik orain askoz ahulago dauden. «Gure indarra —deklaratu zuen honi buruz Paddy Bolger sinnfeindarrak— 32 konterrietan (mugaz alde bitan) azaltzean datza».

Nolanahi ere, errepublikazaleek hauteskunde hauen pauso txiki hau emana dute, eta borroka armatua ere —aditzen dugunetik— erabat geldirik ez dagoenez, Irlanda aldetik hots txarrik ez datorrela, esango dugu.

Pablo SASTRE

FANXIN

MADRILEKIKO DEPENDENTZIA EKONOMIKOA DELA-TA (Amaia)

Aurreko artikuluan esan nuen ez nuela gogorik eztabaida antzu batean etengabe aritzeko, baina Maiatzaren 5eko ARGIA Trikuharrik idatzi dituenak irakurri ondoren erantzun beharra ikusi dut. Zergatik? Bada, zenbait baieztapen ez-objetibo egiten direlako. Esango dut, laburki bederen, irakurleagoa gehiegi ez dadin neka.

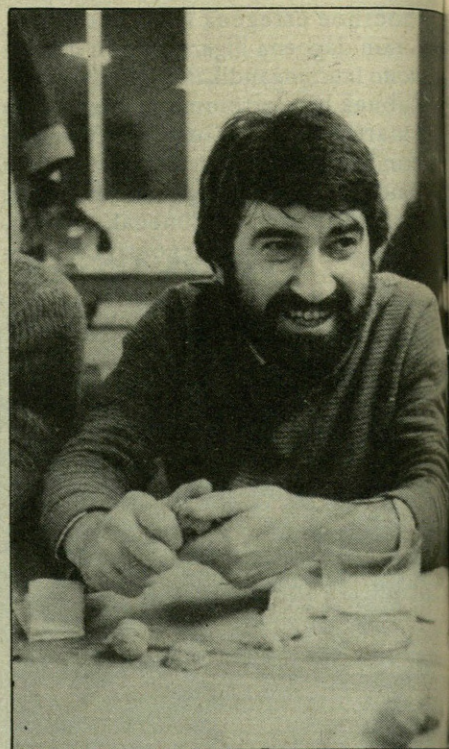
Mitoak hautsi egin behar direla diozu eta horretarako argitu nahi dituzula gauzak. Oso ondo deritzot, baina ni ere bide horretik ari naizela uste dut, nahiz hau nire eritzi apala izan arren. Horretarako ez dago Madrilen (Gobernu zentralaren) alde atera beharrik fluxu publiko mintzatzen garenean, errealtate hurbilenak beste gauza bat erakusten baldin badigu behintzat. Lankide Aurrezkiaren lanari buruz «Transición» aldizkarian izan zen eztabaidan Muñozekiko (Madrilen postura) adostasuna azaltzen duzu. Badirudi, gaurregun modan dagoenez, Madriletik datorrena modernitate dela, zenbait «intelektualen» jarrera segituz eta Euskal Herrian sortua, aldiz, trogloditismoa, kanibalismoa, zakarkeria, ilunkeria eta haitzulokeria.

Bigarrenik, kuantifikaziorik ez dudala egin esaten duzu. Honi buruz esan beharrean nago Madrilekiko fluxuen (publikoak ere) kuantifikazioaz egin ditudan hurbilketak «Eus-

kadiko Dependenzia Ekonomikoa» (1977, 150 orr.), University of Illinois-en (USA) aurkeztu nuen tesia «The economic flows between the Basque Country and the rest of the Spanish State» (1980), EHUn aurkeztutako (argitaratua) tesia «Análisis de las relaciones comerciales entre el País Vasco y el resto del Estado Español» (1982, 321 orr.) eta beste zenbait lanetan aurkitzen direla. Hau kuantifikazioa ez bada, zer nahi duzu esatea.

Gero, *ozenki*, siderurgia integrale-rako ematen ditudan inbertsio-kopuruak oker daudela diozu. Barka, baina datu horien iturria argi asko aipatzen dut, eta ez ditut manipulatu, eta beraz, gezurretan Lankide Aurrezkiaren aituko da datu horiek ematerakoan, nik, hain zuzen, 83ko Informetik hartu bait ditut eta ondorioz izugarritzko gezurra «sartu» didatela pentsatu beharko da. Aldiz, zure iturri «objektibo» horren berri ez diguzu inon ematen, nireak Lankide Aurrezki mito-gordetzailetik, Euskal Herriatik alegia, jaso ditudan bitartean. Agian, hemen ere, zuk Muñoz-en papera defendituko duzu eta nik Lankide Aurrezkiarena, beraz banku mitozale batena...

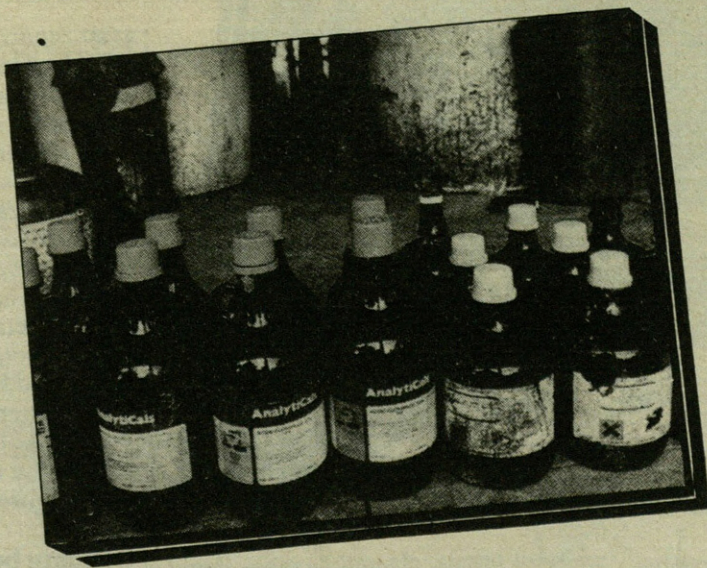
Amaitzeko, zure azken artikuluan Eusko Jaurlaritzaren aurpegia garbitzen dudala diozu. Uste dut, Gernikako Estatutua onetsi baino lehenago esaten nuela estatutu horrek autonomia

kaxkarra ematen zigula eta horregatik, estatutua bera eta hemendik garatzen diren lege guztiak kritikatzeko ihardun dut eta horretan jarraitzeko asmoa dudalarik, aldatzen ez den bitartean; beraz, ez dut pentsatzen hori inori aurpegia garbitzea denik. Gaurregun, bestalde, EAJko askok gauza bera esaten dute, alegia estatutu honek joku eskasa ematen duela, e.a. Egia da ere PSOE eta EEren ustez, autonomi estatutu honekin Euskal Herria autodeterminatu dela, baina errealtatean ez da honelako gauzarik ikusten, oraindik Euskal Herrian bizi garenek Madrilek determinatzen bait gaitu. Eta autonomia eskas honek, nire azterketa apalean, birmoldaketa industrial egiteko botere eza suposatzen du eta hori Jaurlaritzaren aurpegia garbitzea bada, ederki nabil! Gernikako estatutuan benetako autonomia dagoela sinistea bait dela Madril aurpegia garbitzea eta are gehiago, Trikuharri bezalako euskalzale sutsu bantentzat «hanka sartze izugarria iruditzen zait».

Beraz, baldintza objektiborik ez dagoen bitartean eztabaida antzua izateko arriskua dago eta denbora galtzea.

B. BAKAIKOA

HEROINA PERFUMATUA, ITSUTASUNA DAKARREN DROGA

Iazko urtearen hondarretan beldur ikara eragiteko moduko titullarrak azaldu zituen prentsak: «Candida, itsutzen duen heroina», «Candidiasiak eragiten duen itsutasuna, toxikomanoen arrisku berria», «Candidaz kutsatutako heroinaz zulatu eta begi bakar geratu dira zazpi gazte»...

Tamala bada ere, horrako hori ez da komunikabideek besterik gabe asma-tutako gorabehera, eguneroko erreali-tate tristea baizik.

Ikara larria

Gutxi badira ere orain artean he-roinaz zulatzeak ekarri dituen gaitzak, hona bestea: itsutasuna.

Yonkien artean beldurak ikaratu al ditu bazterrak? Dagoeneko asko ditu joak «zaldi perfumatuak», eta asko dira bai Euskal Herrian bai Espainia-ko estatuko ospitaletan noiz sendatu-ko zain daudenak.

Heroina adulteratu hori injektatzen dutenak, aste gutxitara ikusmena galtzen eta galtzen hasten dira. Ospitaleko atea igarotzen dutenerako berandutxo izan ohi dute gehienek, me-diduek ozta izaten bait dute ordurako ezer egiterik ere.

Gaitzaren lehen aztarnak

Beste gauza askotan bezala, hone-tan ere Estatu Batuetan azaldu zen lehenik gaitza, 1971ean. Handik dozena bat urtera Espainian ageri da, Burgos-ko probintzian hain zuzen. Eta handik zabaltzen da inguruetara, iparreko probintzietara eta Euskal Herrira ba-tik bat.

Nahi bai, baina ezinezko lana ge-nuke itsumenaren lehen ikutua, bista galera gehiegi gabekoa, jasan dutenak zenbat izan diren zenbatzea; ospital zentruetara bildu diren drogadiktoak jendetza bait dira dagoeneko.

Baina bada horretan ere zertaz kez-katu; heroina horrek jota dauden askok eta askok dela justiziari dioten beldurragatik, dela beraien artean di-tuzten loturak ez hausteagatik, dela beste zerbaitegatik, beranduegira arte ez dute ospitalera abiatu nahi izaten, sendatzeko, eta jakina, ondorioak tx-

rrerako izan ohi dira handik gerokoan.

Gaitzaren sintomak

Yonkia Candidaz kutsatutako he-roinaz zulatzen denean, sintomak begi bistara azaltzen zaizkio. Txutea jo eta hurrengo eguna sukar eta kalentura handikoa izaten da. Horrek gehienez ez du beldurrik eragiten hasieran, batez ere horrelako jendeko girotan gorputzari edozein modutako nahasi mahasiak sartzen ohituta daudelako. Geroxeago handituak eta mailatuak azaltzen dira, buru eta bular aldean batez ere, handik piska batera ezkuta-tu ere egin litezkeenak.

Horrelako kasuetan infekzioak bide askotxo egin duke, eta bertan ez sen-datzean, begietara jo dezake, eta ikus-mena lausotzen hasi.

Candida

Zer da, ordea, gaitza eragiten duen agentea? Zer da Candida hori?

Ontto mikroskopiko bat da, zientzi-gizonek «candida albicans (Robin) Ber Khout» izenez ezagutzen dutena, onto ezperferioen sailekoa.

Elikadura hildako sustantziak ditu, baina lantzean behin patogeno bi-hurtzen da, eta gizonari hainbesteko

kaltea egiten dion candidiasis eragiten dio.

Mota honetako ontoei onto parasitario deitzen zaie. Gizonak bere soinaren atal desberdinetan bizi ohi ditu, kalte larririk egiten ez diotela. Baina horregatik edo besteagatik dela, gizonaren gorputzeko defentsak urritu eta ahultzen direlarik, bortiztu egiten da onto hori, eta arras ugaltzen direlarik gaitz larriaren arriskua hurbil da.

Horregatik, askotan, murriz gaindi hartzen diren antibiotikoak kalte handien ekarle ohi dira sarri, gorputzak behar dituen defentsak murriztu eta ahultzeko bait dira gehiegian.

Candidiasis

Aztertu eta ikusiko dugun bezala, gaitza mota askotakoa nola den, on-dorioak ere modu askotakoak eragin ohi ditu.

Sarrien agertzen diren Candidiasis motak lau dira: mukosetako mintzetatik datozenak, azaletikoak, bronkio biriketarikoa eta biriketarikoa.

Lehenengoaren azalera ohizkoena «muget» edo «ahaleharra» da, ontoa ahoka mintzetan itsasten denekoa. Haur ttikiek jasan ohi dute maizenik, baina helduaren erak badaki azaltzen, gaitza kronikoa duenean; mintzak tertziopelozko geruza txurizka bategiz estalita ikusten dira. Infekzio hori ez da kalte handitakoa izaten normalenik.

Talde berean aipatzekoak dira «vulvoraginitis» eta «balanitis» gaitzak ere, onto berberak sortuak.

Azaleko candidiasis azalez kanpotik agertu ohi diren infekzioei deitzen zaie; hanteketa behatzetan eta behatz azal ixurretan azaldu ohi dira normalean, «Trinchophita» eta modu bere-

koetan bezala, eta «atleta oina» deitu ohi zaio.

Arrisku gehiagokoak dira bronkio birika eta biriketako candidiasisak. Azkeneko hori arrisku handikoa, hala ere, birika mintzan ugaltzen bait da ontoa. Tuberkulosiaren antzekoa da, baita arriskuari dagokionez ere.

Kutsamendua

Lehenxeago adierazi dugun bezala, onto mikroskopiko hori odolaren kanaletatik begietara ere iritsi liteke, berekin dakartzan ondorio guztiekin. Nola gertatzen da, baina, infekzio prozesua? Nola iristen da candida odolarrera?

Inoren bizitza zapaldu eta xehetuz beren patrikak diruz berotzen dituzten gaizkileen eskutik, gamelu edo droga trafikarien eskutik. Heroína droga kontrolei iruzur eginez «pasatzeko» modu askoatariko bat honako modu honetara izaten da; heroína urtu egiten da koloniatan, loziotan edo Whiskytan... eta behin droga kontrola atzera geratu ondoren, hondar kriminala geratzen da soilik, ustez, zeren metodo horretan erabiltzen den berotasun eta hezetasunarengatik, inguruko airean aurki litezkeen onto esporak heroinan geratu eta pausatu litezke.

Era horretara, «zaldi perfumatuaz» zulatzen denean, candidaren esporak odolatan barreiatzen dira, eta begiko berinean itsasten, hartantxe ugaltzen direlarik ontoak.

Arriskuak ez dira horretan bukatzen, ordea; zeren trafikatzailak ohar-tu direnean erosleak usainetik antzematen ziola era horretako heroína adulteratua zegoela, usaina kentzen edo aldatzen egin dituzte ahaleginak, haretzek salatzen bait zion erosle iza-

teko zenari erosteko zuen heroinak zekarkiokeen gainerako kaltea. Usaina kenduagatik, ordea ontoa bertan gelditzen.

Itxura denez badira beste moduren batzuk ere candida albicans hori heroinatan azaltzeko bidea errazten dutenak, talkoz, kirrinaz edo estrikninaz «ebakitako» (nahasitako) heroinatan ere azaldu bait da. Gainera heroinaren garraioa eta nahasketak garbitasun eta kuriosotasun gutxi egiten bait dira, butano bonbonatan, giza eta animalia barrenetan eta gisa bereko beste modu askotan, guzti horrek asko laguntzen du ontoa barreiatu eta infekzioa sortu dezan.

Sendatu beharko

Gaitza hasi berrian dagoenean sendatu, sendatu liteke, «anfoterizina B» izeneko antibiotikoaz baliaturik.

Baina ontoak begiko beiran itsatsi eta hedatzen direnean berandutxo izan ohi da, eta arazoa ez da batere erraza.

Begian erban txuriak agertzen badira, eta beira itsutuaren itxura badu, makula (begiaren kirio edo nerbio guztiak batzen diren tokia) gaitzak hartua direla seinale.

Kiruriak badu modua begi gaisotuaren beiran aldatu eta likido transparente berria jartzeko. Ontoak hartutako begiak ez du beste erremediorik. Zorionez sendakuntzak izan dira, nahiz eta behin baino gehiagotan begia kendu beharra izan, gaitza handik kanpora ere hedatzea nahi ez bada.

Euskal Herrian

Min ematen du baina jakinaren gainean egoteak kalterik ez du: toxikomano gehien duen herria dugu geurea. Baditugu, dirudienez, 12.000 toxikomano, onak.

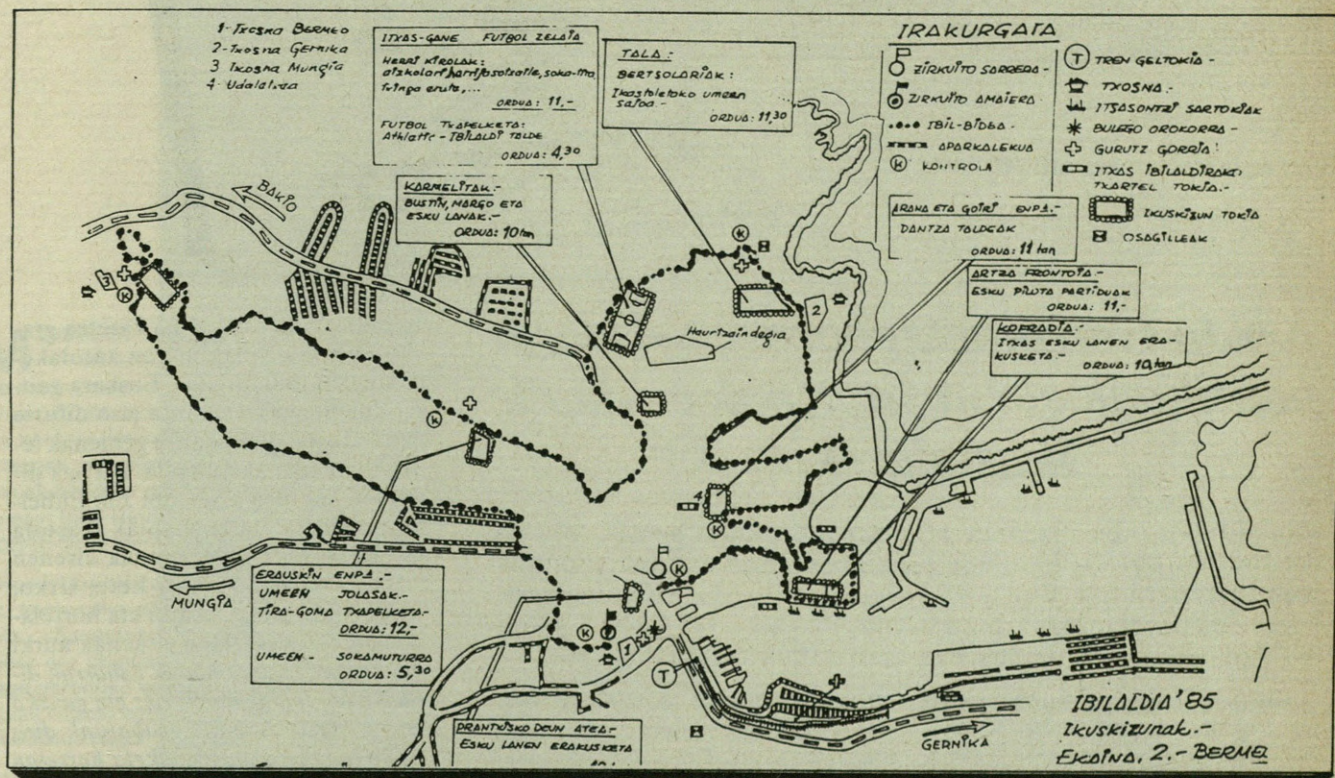
Erreterria, Pasaia edo Hernani bezalako herrietan badaude ikastetxeak, bertako ikasleen ehuneko 65ak droga bat edo beste hartzen duena.

Euskal Herrian erabiltzen den drogaren kalitate onak batetik, eta droga hori eskuratzeko dagoen bide lauak bestetik, merkatua zabaldu egiten dute, aldi berean toxikomaniaren arazoa neurri berean larritzen delarik.

Bide ertz horretatik amildu behar al dugu hondamendira gure jendea?

E.ARRONDO
A.CARBONELL

Hamabostaldi ederra ekainaren 2a baino lehen, diskoa eta guzti...

Hauxe da ekainaren 2an Bermeon egin ahal izango den zirkuitoa.

Aurtengo "Ibilaldia", Busturialdeko lau ikastolek antolaturik

Bospasei urtetako tradizioa duen ospakizuna dugu "Ibilaldia": aurtengoa ekainaren bian izango da, eta Busturialdeko sei ikastolek antolatua dugu. Bizkaiko aibaida sortarazi ditu azken urteotan. Aurtengoaren berri jasotzeko ere, Zornotzara jo genuen, bertoko arduradun eta ordezkariekin mintzatzearen.

Ekainaren 2an zita dago Bermeora, aurtengo «Ibilaldia» berton izango da eta. Bermeo, Mungia eta Gernika-ko ikastolen alde antolatu da aurtengoa eta hiru herri horietan dauden lau ikastolek hartu zuten ospakizuna eratzearen ardura. San Fidel, Gernikako ikastoletako bat, ikuskizunak prestatzeaz arduratu zen. Gernikan dagoen bigarren ikastolak, Seber Altube, publizitate-kontuei ekin zien.

Erosketak, Mungiako ikastolaren kargu geratu ziren. Eta azkenik, Bermeo-koa, infrastruktura-lan guztiak egiteko prest agertu zen.

Bi zirkuito, horietako bat itsasoz

Lau ikastola horiek ekindako lanak zein ondorio eman dituen begibistan dago honez gero. Ekainaren 2rako antolatuta dagoen egun haundiaren ba-

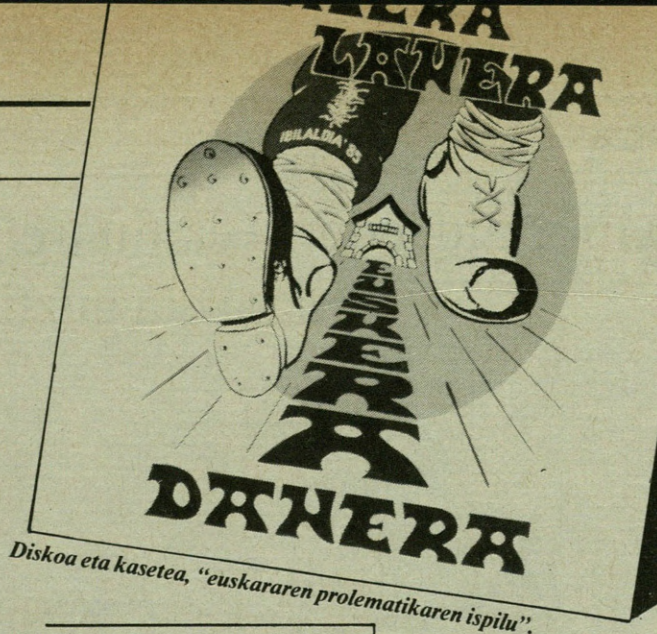
rruan, berrikuntza nagusi bat: kilometroak egiteko egongo diren zirkuitoak bi izango dira: bat lehorretik eta beste bigarren bat itsasoz. Berrikuntza polita, beraz. Horrezaz aparte, egun hori baino lehen hamabostaldi zapo-retsua bat antolatu da Busturialdeko herri guztietan zehar ibiliko dena. Eta azkenik, beste ekitaldi interesgarri bat: «Korrika» txiki bat antolatu da iazko «Ibilaldia»ren kokagunetik (Uribe-Kostatik) Busturialdera eramateko, testigua eta guzti.

«Hasiera batean —komentatu ziguten Bizkaiko Ikastolen Federazioan— "Ibilaldia" dirua biltzeko egiten genuen batik bat. Oraingoan diruaren beharra lehen bezain oinarrizkoa izaki, beste planteiamendu batekin egiten du-

gu «Ibilaldia»rako deia: euskara zabaldu, kalean duen presentzia eta prestigioa areagotzeko». Dena dela, dirua ere inportantea izan ohi da honelako ospakizunetan eta «Ibilaldia»tik ateratzen den dirua era honetan banatuko da: %10 «Seaska»rentzat, %10 Bizkaiko Federazioarentzat, eta gainerako guztia antolatzaile diren ikastolentzat.

Bost mila kasete eta mila disko

Berrikuntzen artean nagusia aipatzea ahanzi zaigula esan behar du.

Diskoa eta kasetea, «euskararen prolematikaren ispilu».

Koldo Gerrikaetxebarria: «Alderdi politikoak eta instituzioak ez daude ikastolarekin»

«Ibilaldia» azken urteotan bereziki polemikoa gertatu ohi da, ikastolaren etorkizunaz eta publikotasunaz dauden planteiamendu ezberdinak direla eta. Geuk, oraingoan, Koldo Gerrikaetxebarriarekin egin dugu berba, Bizkaiko Ikastolen Federazioko idazkaria delarik berorren eritzia azaldu diezagun.

ARGIA.— Ikastolen publikotasunaz eta dohaintasunaz ari garela, berehala datorkigu burura Gipuzkoako Federazioak duela zenbait hilabete planteiatu zuena (irailetik aurrera kuotarik ez ordaintzea). Zuek zer deritzozue jarrera horri?

KOLDO GERRIKAETXEBARRIA.— Gipuzkoako Federazioak esan zuena batez ere presioa egiteko bidea izan zen, eta guk ikusten dugu azken batetan erabaki hori ez dagoela Federazioaren esku. Ikastolak kooperatibak dira eta beren estatutoetan agertzen da beraiei dagokiela erabaki hori hartzea. Hori bai, prentsan eta, argi agertu dugu presio bideak desarroilatu behar direla Gubernua kontura dadin dagoeneko gure prolema konpontzeko mementua iritsi dela, eta ez gaudela prest egoera honetan gehiago jarraitzeko. Argi geratu da, bestalde, ez inongo alderdi politikorik, ez Diputazioak, ez Udalak, ez Gubernua, ez daudela ikastolarekin. Hitza ezezik, bultzadarik ez diotela ematen eta geure aldetik egin beharko dugula bidea.

A.— Iazko «Ibilaldia»rekin iskanbila eta kritika batzu izan ziren ikastolen publikotasuna zela eta. Zertan geratu ziren?

K.G.— Kritika horiek eraginik izan zuten, baina Federaziotik ikusten dugu ikastola guztiok ez dugula horretaz jarrerarik hartu. Ez dakit zergatik, talde txikitik, eta esporadikoki mugitzen gara. Bada garaia planteiamendu serioagorik egiteko. Gero, «Ibilaldia» eta

«Euskararen Eguna» eta horrelako egunen bueltan egoten diren eztabaida txikiak ondo dagoz, baina zerbait sakonagoa behar da.

A.— Nolabait susmatzen da ikastola desberdinen artean publikotasunari buruzko kontzepzio desberdinak daudela, ezta?

K.G.— Bai, noski. Batzuentzat publikotasuna gaur eguneko eskola transferituak dira, beren gestioarekin etabar. Beste batzuk, berriz, uste dute ikastolak berak, bere langilegoarekin eta beren gestioarekin, berez direla publikoak. Hor, azken finean, argitu beharko dugu publikotasuna zein den: kontratazioa, gurasoen partizipazioa gestioan, etabar.

A.— Auzi horren barruan, Federazioak ba al dauka ikuspegi zehatz baten aldeko jarrerarik?

K.G.— Hiru Federazioek batera ikastolaren egoera aztertu genuenean, zera bota genuen faltan: txosten bat non agertzen den ikastola zer den, normalean funtzionatzen duen ikastola batek zein ezaugarri dituen, e.a. Projektu hori plasmatzea lortzen dugunean bi helburu lortuko ditugu: batetik, ikastola bakoitzak ikusi ahal izango du ea beren egiturak bat datozen hor atera den ikastola-eredu horrekin edota ea azken batetan faltsukeria batetan ote dabilen, eta bigarrenik, ikastola gehienen artean adostasunik baldin badago, horixe izango da ikastolari buruz izango dugun eredu-proposamena.

gu oraingoan: diskoa eta kasetea grabatu dutela «Ibilaldia»ren antolaketan ibili direnek. Euskara gaitzat duten hamaika kantu jaso dituzte berton, ageri diren kantu gehienak lehendik ezagunak ditugula. Berriak diren lau kantuen artean bi Jon Enbeitarenak dira eta beste biak ikastola girokoak. Iadanik ezagunak direnen artean Oskorri, Xabier Lete, Urko, Monzon, Errobi, Oskarbi eta horrelako jendeak kantatzen zituenak aurki ditzakegu. «Kantu horiek zaharrak dira, baina moldaketa berriez eta gaurko erara, bigarren aldiz grabatuak dira disko honetarako, grabaketa horretan gisa guztietako tresnak sartu ditugularik. Interesgarriena beharbada aldi berean abesbatza txikiak eta haundiak sartzea izan da», esan zigun Juan Karlos Irizar, grabaketaren konpontzaile eta zuzendaria izan dena.

Diskoaren planteiamendua egin zenean, Jon Enbeitak eta Jose Luis Garai aritu ziren hasiera batetatik asuntua aurrera eramaten, eta alderdi teknikorako Patxo Iturrate eta Juan Carlos Irizarren laguntzarekin kontatu zuten. Laurokin mintzatu ginen Zornotzako taberna batetan, proiektuaz eta haien suposatuenaz. «Guztiok oso pozik geratu giza irten denarekin—komentatzen zigun Juan Carlosek—, esan nahi dut teknikoki ere oso produktu ona lortu dugula grabaketa eta konponketa alderditik».

Hasiera batetan bost mila kasete eta mila disko atera dituzte, eta alde horretatik guztiak saltzea espero dute. Bi hilabetetako denbora-errekorrean egindako diskoak eta kaseteak (hainbat gau lanean pasa ondoren), eman-kor gertatuko direla esperantzan utzi genituen Jon, Jose Luis, Patxo eta Juan Karlos.

Peru UNTZUETA

Komuneko paperaren miraria

MOISESEK ura atera omen zien desertuko arkaitzetatik, eta hori zela medio munduan ezagunena dugun liburuan, Biblia deitzen dioten liburukotean, leku bat utzi zioten. Ziburuko «Sagaio» elkartekoek ere historiaren liburuan lerro batzuek bederen merezi izateko haina meritu egin dute Herri Urratsetan: komuneko paperari dirua ateratzea.

Hori inposiblea dela esango digu norbaitek, komuneko paperetik ezin dela sosik atera, «Sagaio»koen komun-paperak gehienez ere ipurdia besteek baino hobeto-xeago garbituko duela, badakizu, Europan gauzak hobeto egiten dituzte. Baina dirua? Hi kaskatua hago!

Baina asuntua da «Sagaio»koak hasi zirela paper higienikoa luzatzen lurrean, hasieran txartel bat jarrita, ea liberaz libera, duroz duro, xentimoka besterik ez bada, paperaren luzera osoa SEASKA ikastolentzako diruz estaltzeko pulamenturik bagenuen. Eroak, nola hasiko da jendea bere sosak komuneko paper gainean uzten?

Mirakulua ordea hortxe duzu, begien aurrean. Ez al duzu ikusten? Hortxe dago txanponez txanpon osatutako estraineko roiloaren barruko kartoia. Eta segi bigarren roiloarekin. Horra dirua biltzeko makina berria martxan.

ABILEZIA ETA INDARRA

Cabestany, kirolaren zentzu osoan

PELLO RUIZ-CABESTANYK egunotan lortutako ospea nabari-nabaria da. Baina bere arrastoa segitu dugunoi ez digu batere harridurarik sortu Euskal Herriko itzulian eta "Vuelta"n lortutako arrakastak.

Ez da, noski, orain, eta berak hala esan du, bera loriatzeko eta laudorioz betetzeko ordua. Pellok arrazoi osoz dio ez dituela kontuan hartzen orain egiten zaizkion laudorioak, duela hiru urte egiten zitzaizkionak baino. Baina ziklista honen lana eta izaera ezagutzeko aukera izan dutenek ahobatez go-raipatzen dute kirolaz duen zentzu osoa. Borroka egiterako orduan lehena, beti puntan, etsigabe, ki-deei laguntzeko orduan guztia eskeintzeko prest, karreteran etsai direnen merituak onartu eta go-raipatzeko pronto etapa amaieran.

Gaztea da oso, eta bere gaztetasuna oztupo bezala ikusten zutenek, orain aurrerantzean egin dezakeena baloratzeko darabilte. Guk ere esperantza osoa dugu etorkizunean txapeldunen ezpala duen karrerista euskaldun honek fruitu txalogarriak eskeiniko dizkiola euskal ziklismoari.

Enrike OTXOTORENA

PELIX eta MIXERIX

IRRATI BAKOITZAK BERE KOXKA

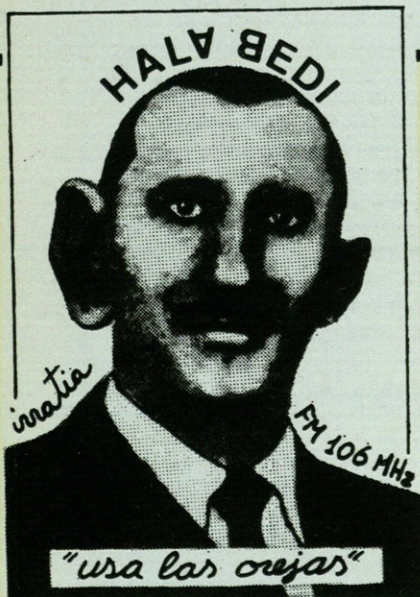
Euskadi Irratia (Donostia)

Donostian emisora duen Euskadi Irratia Komunitate Autonomoko hiru probintzietan entzun daiteke, Nafarroa eta Iparraldeko zenbait gunetan ere entzun daitekeelarik.

Oharra: datorren KOXKAN emango ditugu irratia hau entzuteko Fmko frekuentziak.

7,00: Agurra. 7,30: Lehen txanpa. 8,30: Goizkronika. 9,00: Baratzako pikua. 10,00: Goizgiroan. 12,00: Aldenik alde. 13,00: Euskadi/13 ordu. 13,15: Aizu aizu. 13,45: Nere bordatxotik. 14,00: Euskadi 2etan. 14,15: Kirol berri. 15,00: Kafe pop. 16,00: Kostaldeko trena. 18,00: Klasikoak gaur. 19,00: Konpkat disk. 20,00: Arrastion Euskadi. 20,30: Kiroletan. 21,00: Sorgin afaria. 22,00: Kaki rock. 23,00: Amaiera.

Boletinak: 9, 10, 11, 12tan goizetik. 4, 5, 6etan arratsaldetik.

«Hala Bedi», Gasteizko mugidaren ispilu

Irrati libreen kasua dela eta sortutako istilu gorrienak Gasteizko «Hala Bedi» irratia

BA AL LITEKE ORAINDIK EZ JAKITEA?

Santi UGARTEMENDIA

Zorionak "Kaka Flash"!— Urtebetzeak aitzaki baino ez dira izaten. Baina irratia libretan aritu, eta gainera urtebetetzea kunplitzea aipatzeko gauza da, nahi eta ez. Horixe da Azpeitia-Azkoitiako "Kaka Flash" irratia lortu duena, urtebete antenara irautea. Ia programazioa euskaraz eskeintzen duen Urolaldeko irratia libre honek, ekintza haundi bat planteiatu zuen urtebetetzea kunplitzeko: 28 (hogeitazortzi) orduko emisioa. Apirilaren 30eko seiretan hasi eta maiatzaren leheneko gaueko hamarrek bitartean aritu ziren. Gai lokalak ez ezik, ardura zabalago bat duten gaiak ere tratatu zituzten ohizko duten bezala. Lan interesgarria ari dira egiten "Kaka Flash" ekoak, eta zalantzarik gabe hainbat ordutan zehar emisioa mantentzeak esperientzia ederra emango ziela. Oraindik ez badakizu, jakin ezazu Urola bailaran 104 Mhz.etan entzun daitekeela. Maiztasun modulatuari, nola ez.

"Pottoka Irratia" k antena berria.— "Eibarko Radixua" azpi izenburuz ezaguna den "Pottoka Irratia" k antena berri bat kokatu du maiatzean. Horren bidez, eta potentzia mantentzen badute ere, askoz hobetu entzun ahal izango da irratia libre hau. Horrez gain, saio kopurua ere gora doa "Pottoka" n. Herrian jasotako diruari esker lortu dute antena berria jartzea, baina oraindik 105,5 Mhz.etan jarraitzen dute. Apurka apurka, baina aurrera doaz irratia libreak ere.

"Euskadi Irrati" k antolatutako bertsoari arteko txapelketa azkenetarantz.— Luzexka gertatzen ari bada "Euskadi Irratia" k aurreko lehen aldiz antolatutako "Bernando Amezketa" Herriarte Bertsoari Arteko Txapelketa, ezin uka lortu duen arrakasta. Aipatu irratia ostiral gauetan antolatzen zuen "Debaldeko festa" saioan du abiapuntua herritar hain harrera ona izan duen txapelketak. Orain azken fasean sartzekotan dagoelarik, nork irabaziko du apustua. Baina, garrantzitsua parte hartzea da, eta dagoeneko jende mordoska haundia hartu du parte bai bertsoari bai entzule gisa txapelketa honetan.

IRRATI LIBREEN KANTOIA

librearen inguruan sortu izan dira. Gasteizko giro berezia dela eta, irratia libre horren mugida ere oso berezia da, konbokatze ahalmen izugarria eta borrokarako kemen haundia dela medio. Halako batean harraptu ditugu, eta «Hala Bedi Irratia» ren sorreraz hitz egin diezagutela eskatu diegu bertako batzuri, «mugida txoznetan hasi zen, La Blanca jailetan, furgoneta batetik emitituz. Handik pisu batetara; hilabete pasa ondoren, beste pisu finko batetara joan eta emakumeen asanblada, langabetuen asanblada, AEKkoak, ekolojistikak, punkiak, heavyak eta beste asko elkartu ziren. Hori 83ko abuztuaren».

84ko maiatzean jasan zuten lehen itxialdia. Txapatu eta segituan, kalean jende piloa bildu zen protesta egiteko asmoz, gerora «Hala Bedi» ren mugidetan ohizko bihurtu den ohitura bati hasiera emanez, «poliziarekin kristoren istiluak izan ziren hiru egunetan zehar, irratiko bi detenitu bait zituzten. Mehatxu asko ere jaso genituen hori baino lehen, kolega bati ere ostiak eman zizkieten».

Orain ehun eta piko pertsona biltzen da Gasteizko irratia libre honetan, baina beren ustez kontrola-ezina da kopurua, askotan saio bakarreko zortzi pertsona ere biltzen bait dira. «Lehen hogeitalau ordutan aritzen ginen, baina orain ordubetetatik goizaldeko bostak arte». Duela hilabete t' erdi hasi dira berriro ere emititzen, eta eragozpenak eragozpen, lortzen ari dira lehengo martxara bueltatzea 106 megaziklotatik, maiztasun modulatuari, noski.

Haiseran idatzi bezala, «Hala Bedi» inguruan beti ibili izan da mugida fuertea samarra, kontzertuak direla, manifestak direla, beti ere jende mordoa konbokatzea lortu du «Hala Bedi», kasik beraiek hori bilatu gabe, esan daiteke, «irratia hau marjina-tuena da, eta marjinatuak dira erabiltzen dutena, oso kasu bereziak daude. Adibidez, bada polizia bat beti gazteekin sartzen ari dena, ba «Hala Bedi» k balio du irratira joan eta polizia horren kontrako gauzak esateko». Adibide bat da, noski, baina ziur irratia libre honek funtzio polita betetzen duela Gasteiz eta inguruetan.

maiatzak 15,30: Aurkezpena. 15,32: Tarzan (marrazki bizidunak) 21. kapitulua. 16,00: Don, Don; Kikilikon (pailazoak). 17,00: Wynes of the Hawk (luzemetraia). 18,30: **25** **larunbata** Telesaila, 3. kapitulua. 19,30: Mundu bat amaitzeaz (dokumentala) 7. kapitulua. 20,30: S.O.S. Erne (telesaila) 6. kapitulua. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Show txanpa. 22,15: Bronk (telesaila) 9. kapitulua. 23,00: Amaiera.

programazioa

maiatzak 13,00: Tennis (Dusseldorf). 15,00: Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak) 25. kapitulua. 15,30: Tennis. 16,00: Bidaia-riak (telesaila) 15. kapitulua. 17,00: Tennis. 18,30: Klasikoen txokoa. 19,30: Lur berriak (telesaila) 6. kapitulua. 20,30: Telesaila. 21,00: Gaur Eguna (informatiboa). 21,15: Hemen bizi (astekaria). 22,45: Kirolez-kirol. 23,00: Amaiera.

maiatzak 13,35: Hitz eta pitz. 13,45: Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak) 25. kapitulua. 14,00: Hitz eta pitz. 14,15: Musikala. 14,30: Gaur egun (informatiboa). 15,00: Carsondarren legea (telenobela) 12. kapitulua. 15,50: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur egun (informatiboa). 19,30: Lirainduz. 20,00: Superman (marrazki bizidunak) 5. kapitulua. 20,30: Kirolez kirol. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Popa Zoro. 21,45: Dallas (telesaila) 49. kapitulua. 22,50: Gaur egun (informatiboa). 23,00: Amaiera.

maiatzak 13,35: Hitz eta pitz. 13,45: Superman (marrazki bizidunak) 5. kapitulua. 14,00: Hitz eta pitz. 14,15: Musikala. 14,30: Gaur egun (informatiboa). 15,00: Carsondarren legea (telenobela) 13. kapitulua. 15,50: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur egun (informatiboa). 19,30: Virulyse (telepanpinak) 13. kapitulua. 20,00: Scarf Jack (telesaila) 2. kapitulua. 20,30: Gazte-tandik. 21,00: Gaur egun (informatiboa). 21,15: Mahai inguru. 22,50: Gaur egun (informatiboa). 23,00: Amaiera.

maiatzak 13,35: Hitz eta pitz. 13,45: Virulyse (telepanpinak) 13. kapitulua. 14,00: Hitz eta pitz. 14,15: Musikala. 14,30: Gaur egun (informatiboa). 15,00: Carsondarren legea (telenobela) 14. kapitulua. 19,15: Gaur egun. 19,30: Lirainduz. 20,00: Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 9. kapitulua. 20,30: Zopa Haundi. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Errepublikak batetako gertaerak (Les temps d'une Republique). 22,45: Gaur egun (informatiboa).

maiatzak 13,35: Hitz eta pitz. 13,45: Tarzan (marrazki bizidunak) 23. kapitulua. 14,00: Hitz eta pitz. 14,15: Musikala. 14,30: Gaur egun (informatiboa). 15,00: Carsondarren legea (telenobela) 15. kapitulua. 19,15: Gaur egun. 19,30: Mundu marken Guinness liburua. 20,30: Zeretik zetara. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Wayne eta Shuster (umorezko telesaila). 3. kapitulua. 21,45: Lapurra (telesaila). 2. kapitulua. 22,45: Gaur egun (informatiboa). 22,50: Fede giroan.

maiatzak 13,35: Hitz eta pitz. 13,45: Kaixo Sandibell (marrazki bizidunak) 9. kapitulua. 14,00: Hitz eta pitz. 14,15: Musikala. 14,30: Gaur egun (informatiboa). 15,00: Carsondarren legea (telenobela) 16. kapitulua. 19,15: Gaur egun. 19,30: Lirainduz. 20,00: Plaza berri. 20,30: Kirolez kirol. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Garailea (luzemetraia). 22,45: Gaur egun (informatiboa).

ekainak 15,32: Tarzan (marrazki bizidunak), 24. kapitulua. 16,00: Don, Don, Kikilikon (pailazoak). 17,00: Arranoa eta gabiraia (luzemetraia). 18,30: Mundu marken Guinness liburua. 19,30: Mundu bat amaitzeaz (dokumentala) 8. kapitulua. 20,30: S.O.S. Erne (telesaila) 6. kapitulua. 21,15: Ibilaldia 85, Bermioko Poliakiroldegitik. 22,45: Gaur egun (informatiboa).

ekainak 15,32: Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak) 26. kapitulua. 16,00: Bidaia-riak (telesaila). 16. kapitulua. 17,00: Ehiza-kuak (marrazki bizidunak). 17,30: Scarf Jack (telesaila) 2. kapitulua. 18,00: Klasikoeen txokoa. 19,30: Lur berriak (telesaila). 7. kapitulua. 20,30: Telesaila. 21,00: Gaur Egun (informatiboa). 21,15: Hemen bizi (astekaria). 22,15: Kirolez-kirol. 23,00: Amaiera.

ekainak 13,35: Hitz eta pitz. 13,45: Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak) 26. kapitulua. 14,00: Hitz eta pitz. 14,15: Musikala. 14,30: Gaur egun (informatiboa). 15,00: Carsondarren legea (telenobela) 17. kapitulua. 15,50: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur egun (informatiboa). 19,30: Lirainduz. 20,00: Superman (marrazki bizidunak) 6. kapitulua. 20,30: Kirolez kirol. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Popa Zoro. 21,50: Dallas (telesaila) 50. kapitulua. 22,45: Gaur egun (informatiboa). 23,00: Amaiera.

ekainak 13,35: Hitz eta pitz. 13,45: Superman (marrazki bizidunak) 6. kapitulua. 14,00: Hitz eta pitz. 14,15: Musikala. 14,30: Gaur egun (informatiboa). 15,00: Carsondarren legea (telenobela) 18. kapitulua. 15,50: Amaiera. 19,10: Aurkezpena. 19,15: Gaur egun (informatiboa). 19,30: Virulyse (telepanpinak) 14. kapitulua. 20,00: Scarf Jack (telesaila) 3. kapitulua. 20,30: Gazte-tandik. 21,00: Gaur egun (informatiboa). 21,15: Mahai inguru. 22,45: Gaur egun (informatiboa). 23,00: Amaiera.

ekainak 13,35: Hitz eta pitz. 13,45: Virulyse (telepanpinak) 14. kapitulua. 14,00: Hitz eta pitz. 14,15: Musikala. 14,30: Gaur egun (informatiboa). 15,00: Carsondarren legea (telenobela) 19. kapitulua. 19,15: Gaur egun. 19,30: Lirainduz. 20,00: Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 10. kapitulua. 20,30: Zopa Haundi. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Errepublikak batetako gertaerak (Les temps d'une Republique). 22,50: Gaur egun (informatiboa).

ekainak 13,35: Hitz eta pitz. 13,45: Tarzan (marrazki bizidunak) 24. kapitulua. 14,00: Hitz eta pitz. 14,15: Musikala. 14,30: Gaur egun (informatiboa). 15,00: Carsondarren legea (telenobela) 20. kapitulua. 19,15: Gaur egun. 19,30: Mundu marken Guinness liburua. 20,30: Zeretik zetara. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Wayne eta Shuster (umorezko telesaila) 4. kapitulua. 21,45: Lapurra (telesaila). 3. kapitulua. 22,45: Gaur egun (informatiboa). 22,55: Fede giroan.

ekainak 13,35: Hitz eta pitz. 13,45: Kaixo Sandibell (marrazki bizidunak) 10. kapitulua. 14,00: Hitz eta pitz. 14,15: Musikala. 14,30: Gaur egun (informatiboa). 15,00: Carsondarren legea (telenobela) 21. kapitulua. 19,15: Gaur egun. 19,30: Lirainduz. 20,00: Plaza berri. 20,30: Kirolez kirol. 21,00: Gaur Egun. 21,15: Ni, ni, ni, eta besteak (luzemetraia). 22,45: Gaur egun (informatiboa).

TXORI BATEK ESAN DIGU...

AMOREBIETA

"Zazpitaraua" berriaz sartzeko asmoa

ETBren bilakabidea zaharretik ezagutzen duenak ongi aski jakingo du lehen "Zazpitaraua" izeneko saio bat emititzen zela, eta bertan hurrengo astean zehar emango ziren programen berri eskaintzen zela. Duela zenbait hilabete programa hori ezabatu egin zuten, eta berriki jakin dugunez ETBkoen asmoa lehenbailehen birrantenaraztea da. Alde batetik, bere ezabaketa pertsonal-prolemengatik baino ez komen zen egin, eta bestetik, sekzio baten pertsonal-urritasun hori konpontzen den mementutik bertatik "Zazpitaraua"ri birrekitea omen da haien gogoia.

360,8 milioi publizitatez 1984.an

ETBko buruak pozik omen daude iaz jaso zuten publizitate-kopuruarekin. Hala adierazi berri du bertoko zuzendaritzak langilegoari zuzendu dion barne-txosten guztiz triunfalista baten bitartez. Bertan adierazten denez, beren prebisioak 330 milioitakoak ziren eta zifra hori beste 30,8tan gainditu omen zen iazko ekitaldian. Kopuru horrezaz gain, adierazgarriena zera da: milioi horietatik 73 "Dallas" saioaren inguruan eskuratu omen zirela, 96 kirol saioei esker, eta beste 49 "Kirolez Kirol" saioarekin batera.

Ekainerako luzemetraiak

Oker ez bagaude, zutabe honen eskuinaldean aurkituko duzuen programazioaren aurrepenak ekainaren lehen astean hartuko dizue bere barne.

Halere, geuk geure aldetik ekainaren hurrengo asteetan ere zein luzemetraia paratuko zaizkizuen iragarri nahi genizuke. Alde horretatik, ekainaren

8rako, larunbatez, irudi animatuetakoa bat daukazue, "Vip, nire anaia supergizona" izeneko, ez dakigu nork egindakoa. Asteazkenerako, hilaren

12, gauzak zeharo aldatzen dira: 1953 urteko produkzio bat, "City Beneath the Sea" jatorrizko izeneko, zuzendari Bud Boetticher delarik, eta

aktoreak Robert Ryan, Mala Powers eta Anthony Queen. Hilak 14 egun dituenean, "Pudorearen zentzua" izeneko filme guretzat anonimoa emitituko da. Larunbatez, hilaren 15, "Yuma"

(Run of the Arrow) izango duzue, Samuel Fuller zinemagile zoragarriarena (Rod Steiger, Sarita Montiel eta Brian Keith). Hilaren 19rako,

asteazkenen, "Slaughterhouse-Five", George Roy Hillena. Philip Savillaren "Drakula" ostirala

21rako. Gary Cooper, Walter Huston eta Richard Allen aktoreek hilaren 22an botako den filme

batetan parte hartzen dute: "The Virginian", Victor Flemingena. "Privilege", Peter Watkinsena, hilaren 26rako. "Julius Caesar", Herbert

Wise-rena, ostirala den 28rako. Eta azkenik, larunbatez, hilaren 29, Marc Danielsen "Planet Earth" dastatu ahal izango da.

BOTOIA SAKAT

luzemetraiak

Boetticher, Hugues eta Walkerren filmeak

Maiatzaren amaiera eta ekainaren lehen egunak hartzen dituen hamabostaldi honetarako ETBk zinezaleei atsegin izango zaio filmerik sartu du bere egitarauan. Lehena, maiatzaren 25ean eskeiniko da. Larunbatean, arratsaldeko bostetan pantaila pizten duenak Budd Boetticher zinegilearen *Wings of the hawk* ikusi ahal izango du, Mexicon izandako iraultza garaian kokatutako filmean dugu 1953an errodaturiko hau.

Maiatzaren azken egunean, ostirala, gaueko bederatzia eta laurdenetan *Garailea* izenez bataiatua izen den Howard Hugues ospetsuaren filmean John Wayne inefablea eta Susan Hayward erakargarria elkarrekin ikusteko aukera; Mongoliako garai doratuan kokaturiko filmean John bere ohizko "bakero" jantziak gabe agertuko da.

Ekainaren lehenean, larunbata, ohizko orduan (arratsaldeko bostetan), Stuart Walker zuzendariaren *Arranoa eta gabiraia* filmean. Garai bateko Cary Grant eta Carole Lombard ditugu 1933an eginiko filmean protagonista-bikotea osatzen dutenak.

Hurrengo ostiralerako, ekainaren 7rako, gaueko filmean berri haundirik ez dugu. Bederatzia eta laurdentan hasiko den filmean italiarra

da, baina tamalez hori eta bere izenburua **lo, io, io, e i** alrik dela baino gehiago ez dezakegu esan. Zororrek konprobatu beharko duzu pantaila piztu ondoren.

telesailak

"Scarf Jack"

Ikusentzulego gaztearentzat zuzenduriko sei kapitulu-dun telesaila dugu komentatzera goazen hau. *Scarf Jack* izeneko telesail honetan 1789an urkatu baina hil ez

GIZON TXURI-TXURIA
HEGALIK GABEKO AINGERUA
MUNDUAN ZEHAR IBILTARIA
BERE KOTXE BLINDATU TA ENLATATU
NOR OTE DA?

AUTNAS

AURRETIK

Dokumentalak

"Mundu marken Guinness liburua", nork bitxiago

Ezaguna da jende askorentzat Guinness izeneko errekorreko edo marka bitxiaren liburua.

Maiz agertzen da marka es-treinoaren baten berria prentsan. Munduko marka hobere-nak diren horiek liburu batetan biltzen dira, eta zenbaitetan, bere bitxitasunean ere kon-petentzia sortzen da: nork ga-ragardo gehiago edan; nork

egin distantzia haundiago an-ka-punttetan; etabar. Marka horiek hartu eta orain filmatu-rik ikusteko aukera eskeintzen digu ETBk, David Frostek aur-kezten duenari saioa. Zazpi ataletan zehar, ostegunetan arratsaldeko zazpi t'erditatik aurrera eta igandetan sei t'er-ditatik aurrera, ikusi ahal izan-go dituzu bitxikeria guzti ho-riek.

erretransmisioak

Kirol ugari eskeiniko du lau-garren kanala deritzanak ha-mabostaldi honetan. Hasteko oharpen gisa esan dezagun, larunbata 25 eta igandea 26ko egitaraua apur bat alda daitekeela Dusseldorfren ospa-tuko den Tennis Openarekin egindako konesioak direla eta. Igandean, 13,00tan, 15,30tan eta 17,00tan egin-go dira konesio horiek.

Bestalde, ekainaren 2an, igandea, 13,30tatik aurrera Australiako Golf Opena eskei-

niko du ETBk. Eta ekainaren 6ean, osteguna, Donostiako Anoetan ospatuko den esko-larteko atletismo txapelketa-ren berri emango du, arratsal-deko bostetatik aurrera.

"Ibilaldia-85" delakoaren aurre ospakizun gisa Bermeo-ko polikiroldegian antolatuta-ko ekintzen berri zuzena ere emango du telebistak, "Show-txanpa" delako saioa-ri eskeini ohi dion tartean, ekainaren 1ean, larunbata, 21,15tatik aurrera.

hil ez zen pirataren mendekua

zen Jack Kapitainaren abentu-rak ikusi ahal izango dira. Bere adiskideen laguntzaz, hiltzera kondenatu duen Gowan ma-jistratuari kontuak eskatuko dizkio, honen botereari aurre

eginez. Chris McMaster da te-lesailaren zuzendari eta pro-duktoare. Asteartetan zortzirek inguruan eta igandean arrat-saldeko bostetan eskeiniko di-ra telesaila osatzen duten ka-pitulua.

IKUSITAKOAK IKUSITA

Antxon URRESTARAZU

"Zerotik zetara" urrats zalantzatsuak

Beti bezain itxaropentsu ematen diogu telebistako botoiari saio berri bat ikustearren, batez ere, barne-produkzioak izanik. "Zerotik Zetara" edozein telebistak beharrezko duen saio moeta dela dirudi. Lehiaketa, sariketa, etabarrak ikusteko aukerarik badugu, bai mugaz alde bateko nahiz besteko telebistetan. Bidasoaz beherakoentzat, "Un, dos, tres" delakoaren eredu dago; Bidasoaz gorakoentzat, orain ETBk lanatu duen lehiaketa honen antzeko bat. Eskematikoegia izateak dakarkio, ene ustez, lehen akatsa "Zerotik Zetara" animatsuari. Lehen saioak behintzat moteltasunaren bidetik abiatu dira. Horren kontrapuntu gisa, aurkezle eta parte hartzaileei nabari zaien gogoia aipatu behar da. Lehiaketa honi, zerbait gehiago eskatu behar zaio, eta lehen lehenik, errealizazioaz arduratuko den norbait. Telebistako saio estatikoentzarikoa denez, guztiz beharrezkoa da kamararen lana, hala nola, ikusleen konplizitatea bilatzea. Laguntzaileen lana ere nahiko ahul geratzen da "Zerotik Zetara" honetan. Aurrerantzean, barietatea bilatu beharko du saioak, ETBko egitarauan bere berezkoa duen lekua lor dezan.

Noizko ETBren oreka?

Beti txalotu dugu ETBk programa berriak sartzea, baina orain horri kritikatzeko bat egiteko ordua iritsi da. ETB medio berri bat da, gutxika egiten ari dena, eta alde horretatik du telebistak jende askoren aprezioa. Ia hamabostero eskeintzen du berrikuntza bat, hau da, egitarauan aldaketa garrantzitsu bat. Horrek desoreka, ez-finkotasun jitea demaio ETBri. Ez al litzateke, askoz hobe, saio berri mordo bat batera lantzatzea, berrikuntza bloke bat bapatean? Bestela, egitarauaren aldaketa etengabeek ikuslegoa despistatzen dute. Honek eraketa lan bat eskatzen du, eta agian, telebista ez da oraindik horretarako gai.

Publizitatearen indarra

Ez da hain gutxi telebistak publizitatea dela eta fakturatzen duen milioi kopurua. Jakina da, publizitate horren zati haundi bat, kirol erretransmisiotan idatziz agertzen dena, nahiz telesail eta luzemetraia tartetan agertzen dena gazteleraz dela. Hori besteak beste, telebistaren ahuleziaren salagarri da. Oraindik ETBk medio bezala ez du bere kriterioa inposatzeko indarririk: euskara hutsezko publizitatea onartzearena. Hori lortzeak kriterioak diruaren eta publizitate etxeen indarraren gainetik daudela adieraziko luke. Euskarak borroka garrantzitsu bat irabaziko luke orduan.

BESTEEN AHUNTZAK

Nola vietnamdar neska batek bere mutila galdu zuen

1964ean, maiatzean, Saigon-go etxe batetan, Quyen urduri zegoen, Troi bere senarra ez zetorrelako. Ezkondu berritan zeuden, eta gizona beti kanpoan; «zer ote...?»

Igande hartako goizean erantzuna izango zuen; bapatean, zazpi-zortzi polizia oldarrean sartu dira, gizon bat arrastaka dakartelarik: Troi!

Ez zuen espero neskak, ikaraz dago. Aulki batera lotzen duten bitartean, Troi-ri elektrizidadezko tortura egiten diote: lehergailuak non dauden, behin eta berriro. Troi-k ez dakiela non dauden, beste hainbestetan.

Eraman dute. Quyen ere bai, emakumeentzako kartzelara. Berak ez zekien ezer, bakarrik fijatu zen Troi-k soldadu amerikarrei gorrotoz begiratzen ziela, eta beste detaile txiki batzu, baina... Orain barruan dago. Laster egingo dio mutilari bisita, nahiz komisario batek ez dituen baketan uzten. «Ba al dakizu zure gizon honek zer egin duen?». (Troi McNamara amerikarren buruzagi militarra hiltzen saiatu bait zen). «Arnasa hartzerik ere merezi ez duen txakur bat hil nahi nuen, nahiz ezin burutu ekintza. Eta zuek ere nazka ematen didazue, alde!» Poliziak sutan ditu Troi-k, **bañera** egin diote eta hatzazaletan orratzak sartu dizkiote, baina ez du txintik ere esaten.

Quyen-ek, bere zeldan, Troi-ren gauzak gogoratzen ditu. Hiru urte zituelarik, frantsesek ama hil zioten, eta aita preso sartu. Hamabost urtetan, Troi Danang-en bizi zen anai batengana joan zen. Baina hura oso zen pobrea, eta Troi-k Saigon-erako barku bat hartu zuen. Anaiari agur emanik eskutitz bat idatzi zion, baina anaiak uste baino lehen irakurri zuen, eta portura heldu zen. Troi-k ikusi zuen eta izkutatatu zen. Anaiak hots egiten zion, ez alde egiteko, mesedez; Troi-k negar egiten zuen, baina bazekien geldituz gero denak goseak egongo zirela. Barkua itsasoratzen zelarik, anaiaren ahotsak bihotza urratzen zion: «Geldi hadi, Troi! Dagoena jango diagu! Anaiak gaituk...!»

Kartzelako beste emakumeek Quyen animatzen dute. Ez negar egiteko, kanta egiteko. Horrela nahi du neskak, berriz Troi ikustera doala; baina pena oso da fuertea... Troi hil behar dute. «Berak ere —esaten du neskak— barre egiten zuen, garrantzirik gabeko gauzetaz hitz egiten zidan, baina begiak malkoez betetzen zitzaizkion...»

Nguyen Van Troi urriaren 15ean fusilatu zuten.

Martin IRAZGOITI

BIDEAK NORA, OINAK HARA

Autrin, Argintzu eta Okoro Esnazutik

Pagadiren ederra noiz ederrera? Udazkenean, urre kolore eginda, edo udaberri gaztean, berde goxoa nonnahi ikusten denean? Ez dakit, baina Kintoa guztiz ikusgarria zen Apirilaren bukaeran.

Ahadi mendi handiak gailentzen dituen parajeak ikusteko, Esnazutik abiatu ginen; Urkiaga lepora doan errepedetik gora, bi kilometro edo egin behar da, eta Asketa baserria atzean utzirik, errepedea Abraku bizkarraren bestaldera joan baino lehen, bide zabal bat hartu, Abrakuren iparmendebaletik, mapak markatzen duen 134 mugarrira joateko. Mugarririk ez dago, eta muga non den jakitea ia ezinezkoa da; bide zabalak gora joko du, eta Abrakuko lehen kaskoaren mendebalean dagoen lepora helduko da. Lepo hontatik, beti pista beraz, iparmendebalera jotzen, Zaldegi lepora helduko gara.

Lepo hontatik Kintoko muga egiten duen hegieren trabesia egingo dugu. Eta trabesia hau guztiz interesgarria da: oraingo artzain bizimodua eta aintzineko aztarna interesgarria biltzen ditu, batasun trinko batetan. Zaldegitik iparraldera, gora, lehen kaskoan arkituko dugu Autringo iruinarria: metro eta erdi gora, metro bat zabal, hoge zentimetro lodi, Kintoa eta Baztanen arteko muga erakusten du gaurregunear.

Berriz atzera, Zaldegiko arrespila aurkituko dugu, txiki

eta desitxuratua. Alanbrada utzirik, Balsarana oxinaren ahotik pasatuz, Lohiluz (edo Generalen Harria) kaskotik iparekialdera doan bizkarra hartuko dugu, harri hau gainditzeko. Goitik, Kintoa eta Esnazu oso ongi ikusten dira; hegoaldean, lepo hestu baten atzean, Argintzu harrokatua dugu, hemengo gailur interesgarriena; harriz harri saltoka, kaskoan gertatuko gara. Eta handik ikusten den paisajea da, nere iduriko, ederrerenetarikoa bat Euskal Herri osoan: Baztan eta Aldude, inguruko mendiak eta, bereziki, Ahadi eta Iturrunburu, Urkiagako ohian eta Kintoko belardien gainean. Luzaz han egoteko, dudarik ez.

Argintzutik behera, beti hegomendebalera, hango trikuharri hautsia (ehiztari parapeto bihurtua berriz ere...) eta lepo-ko harrespil handi miresgarria arkituko ditugu. Gero, alanbradaren ondotik, eta Esnal kaskora igo gabe, Okoro mendiraino joan ginen; alde hontako altuena izanki (1259), mendi itsusia da, eta paisajea ez da Argintzutik bezain ederra, nahiz eta hegoaldera hedatuagoa izan. Saioa mendimultzoa ikusteko begiraleku aparta da, hala eta guztiz ere.

Itzultzeko, Lohiluzeraino joan behar da; ametrailadora kabi bat duen tontorran, hegizorrozt bat abiatzen da, ekialdera, bista eder ederrak eskeintzen dizkigularik, goizean igaro genuen Abrakuko lepora heltzeko.

Desmaila: 750 metro. **Denbora:** 6 ordubete joanetorria. **noia-koa:** erraza. Argintzuko harrietan barna ibiltzeko, kontuz buziak ba dira. **Mapa:** St Jean Pied de Port 5-6, 1/25.000 abiatzeko. SGE Valcarlos 1/50.000, non mendien izenak ez dira markatu-ta... **Oharra:** Hegoaldetik egiteko, Urkiagatik abia daiteke, Enekorri eta Arlasetik, oso ibilaldi eder eta korritu batez.

BELTZA

PLAGIO POTAGIO

Plagio Potagio IX: Dema bat Astiasu'n

Garagarrilaren (Junio) 25' garrenean dema bat ospatu-ko dute Astiasu'n.

Berealdikoa degu au, egundo entzun gabekoa. Ikusi zazute nola gorpuztu dan.

Alde batetik Joxe Miel Arrazola, Berastegi'ko Zaldun-borda baserrikoa.

Bestetik Iñaxio Kortajarena, Altzo'ko Mendizabal-txiki baserrikoa.

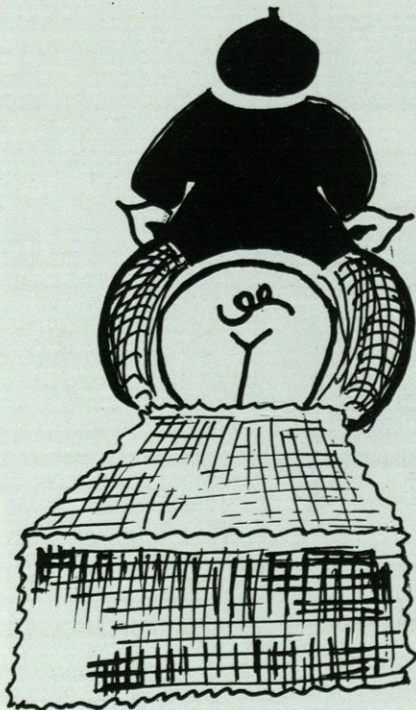
Arrazola'k bere txerria ekarriko du. Apotea: Kortajarena'k berriz aaria. Burukatuko diran bi abereok eun kiloko arri bana eraman bearko dute.

Apotearen laguntzailleak Berastegi'n aukeratutako bi lagun izango dira. Aariarenak Altzo'ko beste bi.

Desapio au Billabona'ko Arbiya jatetxera bilduta gauzatu zuten. Alde bakoitzetik berrogei milla pezeta jarri zituzten. Jasotzaillea Balentin Arizmendi.

Olako egokierarik ez da nunai eta noiznai izaten. Ori dala-ta ez da ikuslerik paltako Astiasu'n. Zuek ere jun nai ba' dezute jakin zazute eguadiko amabietan asiko dala joko Jainkoa lagun, erriko plazan. Berebil edo automobilik ez dutenentzako autobusa ere izango da. Tolosa'ko Udaletxearen paretik aterako da, ta izena eman nai izan ezker Maritxu tabernara deitzea ba-dezute, 522704 telefonora.

Makiñatxo bat lagun bilduko dala derizkiot, zeñek zer emango zai. Neroni ere an izango nintzake osasunez nai bezin ondo ba'nenbil. Bertan ikusita edo adixkideren batek esanda, illaren ogeitabostean aseko degu egarria.

EZETZ ASMA

Artzainak eta ardiak

Artzain hark ez zekien hamarreraino besterik kontatzen. Nolabait ardiak zenbatu behar eta ondoko sistema hau asmatu zuen: Ardiak binaka, hirunaka, launaka, bostnaka eta seinaka elkartzen zituen eta kasu guztietan bat sobratzen zitzaion. Orduan zazpiko taldeak egiten zituen eta ez zitzaion ardi bat bakarrik sobratzen. Zenbat ardiz osatutako artaldea zeukan gure artzainak?

Mamua

Gaztelu harrigarri hartako mamuak, egunean agertaldi bakarra egin ohi zuen: gauerdian erlojuak lehenengo kanpaikada jotzean azaltzen zen eta azkenekoarekin batera ezkutatu. Erlojuak sei kanpaikada jotzen 6 segundu ematen dituela kontutan izanik, zenbat denbora irauten du mamuaren agertaldiak?

Azterketa

Azterketa batetara 32 ikasle aurkezten dira. Pello irakaslearen ikasle guztiek gaintitu dute, baina hauek gaintitu zutenen % 5a osatzen dute. Zenbatek gaintitu zuen azterketa? Zenbat ziren Pelloren ikasleak?

OSASUNAREN ARDURAZ

Biziaren mugak (II)

Humara ospitaleak programa bat burutu du ehun bihotz artifizial ezartzeko, William de Vriers mediku ezagunaren gidaritzapean. Gogora dezagun orain arteko ezarrera-kasu guztiak ospitale honetan egin direla.

Allan Lansing doktoreak, ordea, Humara ospitaleko kardiologi zerbitziburua izateak damaion ikuspegitik, prentsaurreko batean ikerketa-programa hau gogor defendatu zuen, bai etikaren aldetik, eta baita ezagutza zientifikoak zabaltzeko suposatuko duen laguntzaren aldetik ere. «Izan daitezkeen estereotipo etiko oro planteatu daitezke kasu honetan», esan zuen Lansing-ek, «baina zailena zera litzateke, ea bihotz artifizialarekin bizirik irauten duen pertsona bat zergatik bizi den horrela, bestela egin da ere bizirik iraungo ez lukeen bitartean».

Bestalde, Gobernuak kasu hauetan hartu beharko lukeen jarrera ere oso kuestionatua izan da, bihotz artifiziala ezartzeko edozein interbentzio, alde aurretik estatu-mailako agentziaren batek onartu beharra bait dauka.

Azkenik esan dezagun operazio mota hauek animalatan planteatzen dituzten arazoak guztiz konpondu gabe daukela ere salatua izan dela.

Xabier AGIRRE

	x		+		=7
+		x		+	
	+		:		=7
-		-		x	
	x		:		=7

=7 =7 =7

	+		-		=5
x		x		x	
	+		:		=5
-		+		:	
	+		x		=5

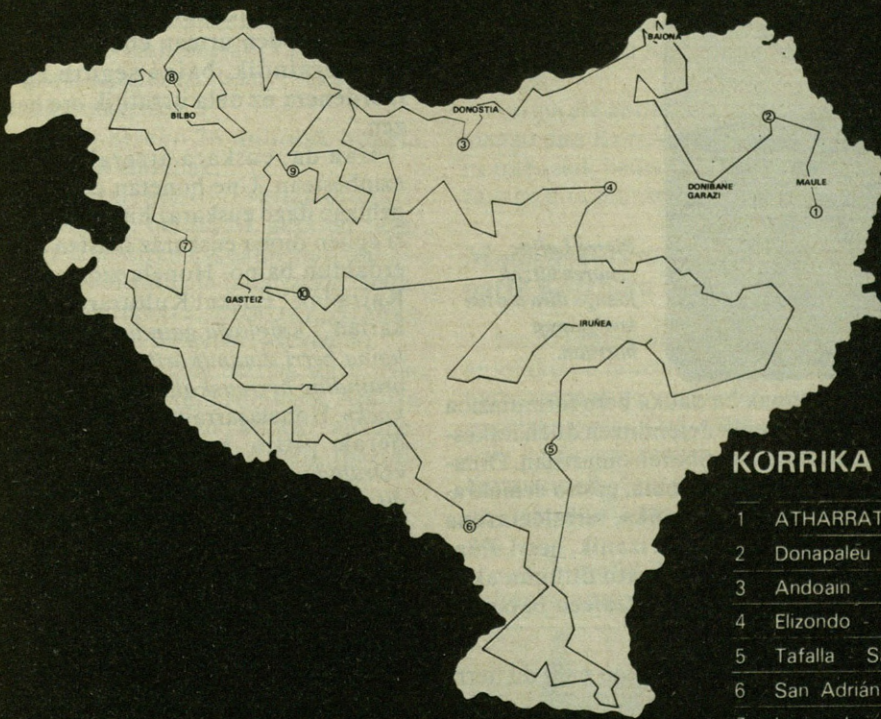
=5 =5 =5

	x		:		=8
x		+		+	
	x		-		=8
+		:		-	
	+		x		=8
=8		=8		=8	

Honako hiru zenbaki-probetan,
dagozkien karratu zurietan,
1etik 9tarako zenbakiak ipini,
bertan adieraziak dauden
eragiketak behar bezala irten
daitezen.

Inoiz baino luzeago eta handiago

Korrika 4: 2.028 kilometro euskaltzaleak elkartzeko

Bukaera Iruñean emango zaio inoiz baino jende gehiago espero delarik ekainaren 9rako.

KORRIKA 4-ren ibilbidea eta egunak

1	ATHARRATZE - Donapaleu	Maiatza	31
2	Donapaleu - Andoain	Ekaina	1
3	Andoain - Elizondo	Ekaina	2
4	Elizondo - Tafalla	Ekaina	3
5	Tafalla - San Adrián	Ekaina	4
6	San Adrián - Izarra	Ekaina	5
7	Izarra - Leioa	Ekaina	6
8	Leioa - Elorrio	Ekaina	7
9	Elorrio - Dulantzi	Ekaina	8
10	Dulantzi - IRUÑEA	Ekaina	9

«Herri Urrats»en arrakasta bero dagoelarik gure gogoan, eta Bermeon ospatuko den «Ibilaldia 85» bidean harrapatuko duela-rik, hastera doa Korrika 4.a. Maiatzaren 31an abiatuko da Zuberoatik, Atharratzen hasiko da zehatzago izanda, eta Iruñean amaituko ekainaren 9an. Bitartean 2.028 kilometro Euskal Herrian zehar «Herri bat, Hizkuntza bat» lema batetik bestera zabalduz.

Dagoeneko prest dago guztia. Herri bakoitzean hilabete baino gehiago da lehenengo bilerak egiten hasi zirela. Lanak batzordetan zatitu: kartelak, dorsalak, kilometroak markatu, fi-

nantziatzaileak bilatu, jaialdiak pres-tatu, afaria edo tokatzen dena pronto utzi...

Laugarren aldia da eta ez du inor ezustean harrapatu. Bakoitzak badaki

zer egin behar duen.

Euskaltzale guztien batasuna

Aurreko Korrikak begiratu eta gau-za pare bat ikusten dira argi eta garbi Korrikaren ezaugarri bezala: alde ba-tetik, eta Teresa del Valle-k aipatu izan duen bezala **aktibotasuna** eta bestetik **euskaltzaleen batasuna**.

Aktibotasuna Korrika ekintza bat den neurrian. Alfabetatze euskal-duntzea bera ere ekintza luze bat de-

*Pierre Lafitte
zenaren hitzak
joango dira aurtun
testiguaren
barruan.*

naren antzera, Korrikan ere 2.028 kilometro horietan lan luze hori isladatzen da. Lan gogor baten adierazgarri da eta jendearen parte hartu beharren erakusle. Euskaldun eta euskaltzale "pasibo" izatetik "euskaragile" aktibo izatera ailegatu behar garenaren adierazgarri.

Beste ezaugarria euskaltzaleen batasuna dugu. Vascongadetak, Nafarroako eta Iparraldeko euskaltzaleak bat egiten gaitueneko ekintza dugu Korrika. Baina ez bakarrik marko juridiko ezberdinen pean gaudenon batasuna. Korrikak ideologia ezberdineko euskaltzaleak batzea ere lortzen du, eta horixe da hain zuzen ere bere ezaugarriarik garrantzizkoenetako bat.

Bi ezaugarri hauetaz konturatzeko edozein herritara joatea besterik ez dago. Segituan ikusten da jendeak parte hartu egiten duela antolatze lanetan. Eta gainera ikusten da AEKko jendea bakarrik ez dela parte hartzen duena. Herritako Euskara Talde, Ikastola, Elkarte, Euskal Herrian Euskaraz... denak dira Korrika Batzordeetan parte hartzen dutenak.

Herri Dinamika: hitz hutsak baino zerbait gehiago

Aktibotasunak eta euskaltzaleen

batasunak ba dauka bere formulazioa AEKk berak defenditzen duen irakaskuntz alternatibaren oinarritan. Oinarri horiek **autonomia, gestio demokratikoa, herri dinamika, lurraldetasuna eta publikotasuna** izanik, **herri dinamika** da lehen aiapatu ditugun aktibotasuna eta euskaltzaleen batasuna biltzen dituenak.

Herri dinamika esan nahi du herri guztiak hartu behar duela Euskal Herria berreuskalduntzearen prozesuan. Esan nahi du ezin dela inorengan delegatu erresponzabilitate hori. Hau da, euskarak ez du aurrera egingo euskaltegi edo akademia "on" batzuk eraikita bakarrik. Ukaezinezkoa da «euskarazko klaseak» ematea baino dexente lan gehiago egin beharra dagoela euskalduntze-alfabetatzearen arloan: euskaldunak alfabetatu egin behar dira hein berean erdaldunengan euskararen alde eragin behar dutela argituaz. Erdaldunak motibatu egin behar dira halaber eta horretarako garrantzi handikoa da euskaldunberriak **euskaradun** huts izateaz gain **euskaltzale** ere izatea. «Hau dela eta, AEKk, eskola zabal eta partehartzailea bultzatzen duten Talde, Elkarte, Kolektibo eta partikularrengana hurbildu

nahi du, denon artean gure herria berreuskalduntzeko proiektu orokorra egin eta lantzeko. Hain zuzen ere, gure hizkuntza, kultura, herria berreskuratzeko gero eta premiazkoagoa den proiektua ezinezkoa da herripartehartze ekintzakorrik gabe» diote AEKkoek Korrika honen atarian.

Ez dago beste modurik. Nola lortu bestela 500.000 euskaldun alfabetatzea eta 2.300.000 erdaldun euskalduntzea? «Egun ehuneko 20 inguru mintzatzen da euskaraz Euskal Herrian. **Ehuneko horri eusteko bakarrik, gutxienez 40.000 euskaldunberri behar**ko lirateke urtero».

Eta justu justu iristen gara urtean 40.000 euskarazko ikasle edukitzera. Ikasle horietatik zenbat euskaldunberri lortzen den urtean ebaluatu gabe dago oraindik, baina seguru egon laurdenera ez dela urrutitik ere heltzen.

Hau da, euskara atzeraka ari da ezinbestean. Une honetan euskaldun gehiago dago euskaraz hitzegiteari utzi egiten diona euskaraz ikasten duen erdaldun baino. Honela zioen Julen Kalzadak "Euskal Kulturaren Urtekarian": «diglosia gainditzen hasteko haina herri dinamika ez dugu lortu oraindino berreuskalduntzearen aldekoek». Honela jarraitzen zuen artikulo berak pittin bat geroagoxeago: «Oraindino ez gara iritsi diglosia gainditzen hasten dela adierazten duen marrra».

Korrika 4: euskararen aldeko sensibilizazio kanpainarik handiena

Aurreko atalean aipatutakoari jarraiki ulertu behar da AEKk 10 milioi eta 972 mila pezeta gastatzea Korrikaren inguruan «euskararen aldeko sensibilizazio kanpainarik handien eta sendoen» ean.

AEK euskaltegi eta akademia sail bat baino gehiago delako ahalegintzen da honelako lanetan. Euskararen aldeko kontzientzia sortu beharra garbi ikusten duelako eta beste inork ez diolako eusten lan honi. «Esan beharrezkoa da egingo den kanpaina enpresa pribatu batek burutuko balu 37 milioi gastatu beharko lituzkeela» gauza berbera egiteko. Beste modu batetara esanda, ezinezkoa litzateke honelako sensibilizazio kanpaina zabalik antolatzea hain merke jendearen eta enpresa hainbaten laguntzarik jaso gabe.

Behin baino gehiagotan aipatu izan

ditugu ARGIAN AEK eta Haberen zifrak. Hamar aldiz ikasle gehiago izan AEKk (36.000) eta hamar aldiz diru-laguntza gutxiago jasotzen.

Halaz ere, Jaurilaritzak egiten duen diskriminazioa alde batetara utzita, eta konsziente izanda Euskal Herria berreuskalduntzearen beharraz, aurrera ekiten dio AEKk, eta ikasturtean zehar bezala, dagoen diru urri eta gutxi horri ahalik eta etekin hanidena ateratzen diote.

Ikuspegi honetatik begiratuta kontutan hartzekoa da Korrikan lortzen den dirua «ez da ahaztu behar helburu ekonomikoa ere hortxe dagoela». Hirugarren Korrikan 41 milioi pezeta diru sarrera izan zen. Horietatik 15 zenbait kanpainatan izan ziren erabiliak: Korrikan bertan, «Euskararen Alde Kontzientziatzen», «Ikasle Berriak Erakartzen».

Gainontzeko 26 milioiak honela izan ziren erabiliak:

— Gutxienezko zerbitzu didaktikoak sortu, betidanik gutxien zainduak izan diren eskualdeetan irakas-kuntza bultzatu eta indartzeko: Nafarroan (Erribera, Lizarra), Araban (Errioxa) eta Bizkaian (Meatzeta).

— Euskal Eskola berriak sortu: Nafarroan (Erribera, Erronkari), Araban (Errioxa), Bizkaian (Bilboko auzunetan, Meatzeta, Lea-Artibai), Iparraldean (Zuberoa, Lapurdi) eta abar.

— Oinarrizko euskararen lau hila-beteko ikastaro trinkoak barnetegian egiteko zentru berriak zabaltu: Lekeitio, Otxandio, Lakuntza, Errigoiti,

Etxarri-Aranaz eta Leitza. Zentru hauek Korrika 2ean eginkortu zen Kortezubiko zentru pilotoaren ondoren baikortasunez ikusten dira.

— Erreziklaje ikastaroak, barnetegietan eginez, irakaslegoaren didaktika jantzipena indartu, nolabaita didaktikazko laguntza iraunkorra.

— Irakasle berriak ateratzeko beka-bidezko ikastaro bereziak eratu, hizkuntza hobetzeaz gain, irakasbidearen metodologia eta Didaktika Taldeak argitaraturiko erabilpen egokia ikasten direnekoak.

— Euskal Herriko zenbait tokitan ekitaldi ezberdinak antolatu: Kultur Asteak, Bertso Saioak, Kantaldiak, kale ekintzak eta abar, euskara bultzatu eta eratzeko. Arlo honetan oso aipagarriak dira AEK-antolatutako eta AEK-antolatutako.

Aurten ere antzeko zuloak betetzera joango dira Korrikaren irabaziak. Diru irabaziak bederen. Beste irabaziak zailago dira zehazten.

Modu askotara har daiteke parte Korrikan

Iaz 200 batzordetik gora aritu ziren antolakizun lanetan. Korrikan parte hartu zutenak berriz 300.000 lagunetik gora izan ziren. Dagoeneko beraz badaki jende gehienak nola parte hartu Korrikan. Badaezpada ordea parte-hartzeko zenbait modu aipatuko ditugu:

— Kilometro bat (edo gehiago) subentzionatuz eta korrika eginez

subentzionatutako kilometro horretan. Nahiz ordaintzaileak nahiz ordezkariak.

— Norberaren herri edo auzotik Korrika 4 igarotzerakoan ibilbidean zehar ipinita egongo diren mahaitan iskribatuz.

— Karreran parte hartu ezin dutenentzat ere badago modu bat: “0 Kma” izenekoaren bonoak erostea edota Lankide Aurrezki Kutxan zabaldu den 72000571 k/kan dirua sartzea.

— Egingo diren kuestazioetan lagunduz.

— Eta bereziki, nahiz eta dirurik eman ez, Korrikan korrika eginez.

Aipatu behar da gainera, herri baikoitzean antolatu diren ekintzetaz aparte, hitzaldi eta mahainguru sail bat antolatu dela Euskal Herri mailan. Gaia «Euskal Literatura eta Gizartea» izango delarik.

Bestealde esankizun berezia izango du aurten Korrikaren amaierak. Iruñean amaituko da ekainaren 9an eta ez dira gutxi bukaerarako prestatzen ari diren ekintzak. Iruñeako antolatzaileek adierazi digutenez inoiz baino jende gehiago ari da Iruñean ekintza hau prestatzen. Sekulako giroa espero dute Korrikaren amaierarako.

Datorren astean, eta Korrika martxan delarik, izango dugu aukera amaieraz hitzegiteko.

Joxe MOLLARRI

“Korrika 4” prest dago euskaltzale guztiak berriro ere biltzeko kolore askoko karrera luze batetan.

Beste bederatzi lagunekin batera, euskal emakumeari buruzko ikerketa burutu du

TERESA DEL VALLE, EUSKAL EMAKUMEAREN IKUSPEGI IDEALIZATUA HAUTSI NAHIAN

Zorroagako Fakultateko zenbait ikasle eta irakasle duela hiru urte t'erdi bildu egin ziren eta herri honetako emakumeari buruzko ikerketa antropologiko bati ekitea erabaki zuten. Hiru urte eta gero, berriki argitaratu den liburuari mamia ematen dion ikerlana burutu zuten. Bertan zerbait interesgarria dagoelakoan hurbildu ginen Teresa del Vallerengana.

ARGIA.— Baliteke beharbada in-
teressantea izatea liburuaren izenbu-
ruarekin hastea, hots, berak sujeritzen
duena: «Mujer vasca: imagen y reali-
dad».

TERESA DEL VALLE.— Hasiera-
ko izenburua desberdina zen: «Estu-
dio comparativo sobre la mujer vasca,
en el medio rural, costero y urbano».
Hau izan da azken urteotan gure lana
mugatu duen izenburua. Gertatzen da
gero liburuak kaleratzeko ordua izen-
buruak laburra behar duela, eta libu-
ruaren edukia hobekien laburtzen
zuen atera den hau izan zen, orohar.
Nolabait, euskal emakumea nola izan
den ikusia eta tratatua alde batetik,
eta bere benetako egoera eta erreali-
tatea bestetik, kontrajartze hori gure
lanean zehar uneoro agertu zaigu.

A.— Nolz sortu zen eta aurrera
eraman, delako proiektu hau?

T.V.— Zorroagako ikasle batzu eta
ni neu juntatu ginen elkarrekin geni-
tuen kezka batzuk batuta. Kezka ho-
riek emakumearen errealtatea zehaz-
tearen inguruan mugitzen ziren, eta
horien arabera proiektu bat gauzatze-
ko gauza izan ginen. Diru-laguntza
bat eskuratu genuen eta harrez gero

hiru urtez horretan lanean ihardun
gara.

A.— Zein izan zen azterketa hau
martxan jartzeko izan zenuten asmoa?

T.V.— Hutsune haundi bat ikusten
genuen emakumeei buruzko azterke-

tei zegokienez. Alde batetik, aipa-
men ugariak egon ohi dira baina beti
beste azterketa orokorrako baten ba-
rruan eta ez espezifiko emakumea
gai bezala hartuz. Esate batera, mito-
logia aldetik askotan ikutua izan da,
sorginen gaia ikusgarria da zein ugari
eta zelako maiztasunez izan den az-
tertua. Badirudi sorginen alderiaz
aparte emakumeak interes gutxi sortu
duela antropologo eta soziologo en-
tean. Beraz, lehenengo helburua te-
matika aldetik hutsune hori betetzea
zegoen.

Hiru urte luze pasa dituzte Teresa del Vallek eta bere lankideek azterketa hau burutzen.

A.— Euskal emakumeari buruz esan eta idatzi diren gauzen arauera sortu den emakumearen irudiak, beraz, ez dator bat errealtatearekin...

T.V.— Horixe da, guk lanean hasi aurretik nolabait intuitzen genuen nahiz eta baserriaren barruan emakumearen goraipatze formal bat egon, bere inportantzia goratuz, gero errealtatean konturatu ginen amatasuna gurtu egiten zela, baina beti gizarteak markatzen zion moduan, eta ez emakumeak berak nahi zuen moduan. Alde horretatik historiaren zenbait mementutan emakumeak esan nahi izan duenean amatasuna beste modu batez planteiatu nahi zuela, hori ez, hori ez ezn errespetatzen. Beraz, baserri giroan emakumea eta amaren papera goraipatzen zen baina beti molde oso zehatz batzuren arabera. Behin eta birritan aipatzen diren mito batzuk, beraz, errealtatearekin korrespondentziarik ez zutela susmatzen genuen eta horrek bultzatu gintuen azterketari ekitera.

A.— Gero, liburuan zehar idatzi diren liburuak eta artikuluak zehazkiago aztertzen dituzue. Zein konklusio ateratu dituzue hortik?

T.V.— Lehenik, ikusgarria da nola egin diren antropologiako lan guztiek erregularitate haundieneko jokabideak eta jarrerak baino ez diztutela hartzen aztergai bezala, gatazka guztiak eta arautik irteten direnak inondik agertzen ez direlarik. Gizarte guztiak orekatuak balira bezala agertzen dira, eta emakumeak inoiz kontraesanik izango ez balute bezala. Guztiz imajina idealizatua eskaini ohi dutela esan genezake. Miren Etxezarreta ekonomilaria izan daiteke horretatik apartatzen den egile bakarra.

Gero ere ikusi izan dugu baserrietan ematen omen den teoriako «igualitarismo» hori ez dela sexuen berdintasun batetatik abiatzen, baserriaren estruktura ekonomikoek aurrera ateratzeko hala eskatzen dutelako baizik, hots, estruktura jerarkizatu batez baserriak ezingo lukeela iraun.

A.— Zein metodo erabili duzue azterketarako?

T.V.— Denetarik. Parte hartzea, esate batera, komunitate baten barruan denboralditxo batez bizituz, edota argazkiena, edota inkestarena. Modu askotako inkestak egin ditugu, eta agian inkesta inportanteena izan dena kasik hirurehun informalariri egin diegu, baina hor agian komeni da esatea inkesta horren berrogeitamar

galderak zehazteko hiru hilabete pasa genituela, eta hiru hilabete horiek baino lehenago, hainbat eta hainbat hilabete pasa genituela beste kanaletatik ere informazioa bilduz. Horrekin esan nahi dut gisa guztietako metodoak erabili ditugula, baina ahalik eta prezestason haundienarekin.

A.— Zein izan da ikerketak honek antropologi aldetik egin duen aportazio interesgarriena?

T.V.— Lehen oso ikerketa aktuala dela. Gero, bere sakontasuna. Eta hirugarrenik, bere ezaugarri konparatiboa, ahiru ingurune guztiz desberdinetako emakumeak hartuz elkarrekin alderatu bait ditugu ikerketa honetan. Metodologia bera ere niretzat interesgarria izan daiteke, teknika desberdinak elkarrekin nola konplementatu ditugun ikusita. Bukatzeko, beste aportazio oso zehatz bat aipatuko nuke: nazionalismoak emakumeari buruz eraiki duen imajina eta izan duen eragina aztertzea.

A.— Nazionalismoari eman diozuen pisua nabarmena da liburu guztian zehar.

T.V.— Bai, izan ere gure ustez nazionalismoak sistema global bat eraiki nahi duen mementutik emakumearen egoera eta imajinari buruz aportazio inportanteak egin izan ditu eta egiten

ditu. Horrexegatik parte haundi bat horrixek dedikatu diogu, eragin eta erlazio hori aztertzeari, nazionalismo historikoan nahiz nazionalismo erradikalean.

A.— Liburu honek zein aportazio egin diezaioke gaur egun emakumeek aurrera daramaten hainbat borrokarik?

T.V.— Nik uste dut liburu honetan agertu diren hainbat kontraesanek abiapuntua eman diezaiuketela beren askapenaren alde borrokan ari diren emakumeei erreibindikazio-puntu konkretuak aurki ditzaten. Esate batera, emakumeek gizarte honek bizi duen aldaketa-prozesuan parte hartu nahi izan arren, beti bigarren maila batetan geratzen dira, askotan haien borondatez (edota haiek aurrera jotzeak gizona atzean geratzea suposatzen badu). Adibide oso konkretu bat ipiniz, emakume guztiek ikusten dute lanpostu bat edukitzeak libertate haundia ematen duela eta beren nortasunaren desaroilo haundia erakartzen duela, baina gehienek pentsatzen dute lanpostu bakarra egonda hobe dela gizonak hartzea berak baino. Kontraesan horiek erreibindikazioetarako bidea eskaintzen dute.

**E.JIMENEZ
J.LANDA**

« Nazionalismoak, sistema global bat eraiki nahi duen mementutik, aportazio inportanteak egiten ditu emakumearen imajina eta egoeraren eremuan »

«Kontrazio izugarria ikusten da emakumeari buruz eman nahi izan den imajina eta bere benetako errealtatearen artean».

Bi gurpilen bideko abenturatxoak

Sasoia ailegatu dela eta bizikleta hasia da berriro, neguko loalditik aterata, kalean bere presentzia erakusten. Joan zen igandean, Donostian, «Bizikleta Festa» ospatu zen. Oraingoan tolosar baten artikulua eder hau dakargu, lehengo udan berak egindako bidaietako bat gogoraraziz eta lehengo txirrindulari zaharren bidaiak ere harira ekarriz.

Udaberriko lehen eguzki izpiak iratzartzen ikusi, eta bi kurpildun tresnatxo hori bere lozorrotik ateratzeko garaia badela erabaki dut, nahiz gero, Andoainera heltzerako urdingu-neak gris edo beltz bihurtu eta betiko tanta jario lazgarriak asmo eta amet-sak uxatu. Beno, baina ezin bizikleta gaixoa ganbarako armiarma sarek eta denboraren poderioz usteltzen utzi! Eta ekin gogor bideari, kamioien «tubo de escape»-tako ke goxoa arnastuz,

putzu bakoitzetik pasatzen den kotxeen zipriltzinez aurpegia preskatuz... Kilometroak gero eta luzeagoak egiten dira, non azalduko ote da hurrengo kilometro-harria?

Luze ala motz, gogor ala arin, urrun ala gertu, ez zegoen ez mende honetako bigarren hamarkada hartan bizikleta handi, pisu eta trakets haien gainean igo ezinezko porturik, iritsi ezinezko tokirik, bisita ezinezko txokorik. Euskal Herrian agertutako gau-

rregungo itxurako lehen bizikletak omen, eta bakadizue «nobedadea», «exklusiba» errepidetako makina iraultzailea... ordurarteko 1,40m.ko diametroko gurpildun txirringa haien gonbaratuz, bederen; nahiz, egun «biziklo» zeritzaten tresna xelebre haiek bipiztatu gure jakinmina. Urtean behin egin ohi zuten astebeteko txangoa pedalei eraginez, eta gogor eragin behar, txo, Bidani nahiz Tourmalet «katxarro» haien gainean igotzeko! Tira, ez dizuet iruzur egingo, «aldapa gora oinez eta beheara ahal zen moduan joaten ginen» dio aitona kaska zuriak. Egia esan, harrigarria egiten zitzaidan bai, oraingo bizikleta hegalarari hoiekin kostata igotako maldak, kanbiorik gabeko haietan zaldiak baino arinago igotzea!. Matxarde antzeko zerbait ezarri, soka pare bat eta motxila atzean loturik, abentura bila. Ez nolanahiko abenturak, orde, ez ziren gutxierekin asetzen gure gazte zaharrak 1927 urte inguru haietan: lota-

rako hostatua topatu eta bapo jan ondoren biharamonerako indar berritzeko ohe gozoan lotara. Horrelaxe egiten zuten urteroko ibilalditxoak, Gijon-era behin, barnealdetik joan eta kostatik itzulia, Soriara beste batetan, eta Tour-a ikustera ere bai: Tolosatik, Baiona, Tarbes, Bagnères de Bigorre, Tourmalet, Luz St. Sauveur, Aubisque... egia esan Tour-a korritzen ari zirenen nekea galanta izango zen, baina ez zen txantxetako ez Tolosar gazte haien ausardia. Zer pentsa ote zezakeen piura hartan ikus zitzakeen jendeak? Oso nohizbehinka kotxeren bat, motorren bat baizik igarotzen zen errepide galduenetan ere, xinaurriak bezala, bata bestearen atzetik, hurrengo bihurgunearen ondoren zetorrenaren zai...

Eta hurrengo bihurgunean kotxea, eta datorrenean kamioia, eta gero... agian anbulantzia beharra. Hau, nolahi ere, beranduxeagoko istorioa da, eta horrelakoetatik ihes egin nahiean, kurtsoko kabreo eta ikus-ezina ahaztu nahiean, norberaren ausardia frogatu nahiean, apia, bagoaz... edo joan ginen, hobe esanda. Astelehena, euria, asteartea, euria, eta nahi-koa. Asteazkenean abiatu ginen trekina osatzen genuen partaideok, nahiz jadanik Juancar ezinegonean, bezperan abiatua bait zen, hantxe zegoen Donibane Lohitzuneko hondartza ertzean zeru triste baten argipean liburu bat irakurtzen gure zai. Errepide nagusienetatik urrunduz Lapurdiko herrisketako, mendietako, zelaletako txokoak dastatuz hasi ginen. Arantxari malda goran ipurdiak pisatzen omen zion, baina malda behean tximista bezala zitzu bizian joaten zen. Patxara, lasaitasuna eta umore onaren lemapean Senpereko aintziran bainutxo bat hartu eta Isturitzeko kobetan egin genuen lehen gaua, tira, koba barruan ez baina... gure dendatxoa jarri, zopa bero bat egin eta postrera heltzen ari ginela zintzarri batzuren hotsek burua altxarazi ziguten, hantxe zetorren behi talde bat mehatzuzko begiradaz eta pauso sendoz zuzenean guregana. Hura izan zen hura barrerriaketa, bizikleta esku batean, zakua lepoan, dendatxoari korrika eta presaka zirriak kendu eta trapu zahar bat bezala besapean, oinetakoak erdi jantzirik... aurrez prestaturiko eraso ziru- dien hark; gari soro baten ertzean ahal zen moduan denda jarri eta berehala hartu gintuen loak eguneko nekez. Lehen eguna lehen abentura, eta

berriro aurrera Ertaroko zaldunen antzera: soinburdin gisa Korrika-ko kamixeta bat, ezpata gisa, goizean erositako «baget»-a, zaldi gisa, aurre eta atzez poltsa, zaku eta dendaz jantziriko bizikleta. Eta harrapalada bizian Iholdy, Irisarri, Donibane Garaziko bidean, baina bidean esan dut, izan ere hornidura beharrean jauntxo- ren baten jauregiaren aurrean gerezi gorri mardulez josiriko zuhaitz bi topatu genituen. Aho, esku, sabel, poltsa gereziz betetzeraino aritu ginen eguzki kiskalgarriean goizeko ordu

lan botatako izerdiak utzi genituen malda haietan uztaleko arrats hartan, eta sekulan bezalakoko ilunabar zoragarri batek agurtu gintuen egun hartan. Eta biharamonean, etapa erregina, Larraine-ko portua, tipi tapa, tipi, tapa 1927 hartan Tourmalet-a igo ohi zuten antzera, bizikletari bultzaka. Beste behi talde bat bide erdian eguzkitan beztu nahiean, Orhi gailurra begi bistan eta Euskal Herriaren beste aurpegi bat gure aurrean. Eta bakar- dadeaz asperturik zeuden mugazai- nen gutzietatik pasa behar: «Abran

beroenak zihoazkigunean kilometro bakoitzak mila metro zuen han ere baina arratseko azken ordutakoak tiraka ibili eta luzatu zizkigutela ziruditen. Beti zegoen, ordea guretzako prestaturik babeslekuren bat, behiak ez baziren, soro batetatik animaliak baiginen uxatu gintuen baserritarra zen, edo euri zaparrada bikaina gau erdian, edota erosotasun guztiez hornituriko eskola batetako jolastoki go- xoa. Eta probintzia batetatik bestera, nurat jinen gira?

Frenoaren konponketaren 20 f.f. en haserrearekin erreka bazterreko ur trago eder batekin ixiltzen genuen, nekearen ordaina egindakoa bergogoratzearen atsegina zen, traktore bat bide erdian, gure tankerako bi alemandar Atharratzen eta «Kakoeta» ezagutzearen barnepoza, bi hormen artean zubiak zintzilik, ur saltoak, zuloak, natura... Eta paisaia ikusgarri hura ikustez indarberritu ondoren Pirineoak aintzindari gure aurrean. Seku-

las bolsas», «Bueno tio, pero que...» entzun nion Jesusi, eskerrak gor xamarrak zeuden, eta gainera Arantxa argiaren abiadura parekatzekotan zebilenean...

«Foz de Arbayun», Foz de Lumbier, Otxagabia... Itzaltzuko bardoa- ren mila etsipenetan... zertarako konta gehiago! Zerorrek antola dezakezu honelako txangoa, behirik gabe noski eta ahal baduzu ea konjuru majikoren batekin euria uxatzen duzun guri gerta izan zitzaigun bezala. Roncalesa har- tuta etxera itzul ez zaitezen. Baina guzti horrek ere balio du.

Mapa bat, amets xamur bat, erreali- tate atsegin bat goizeko ihintzaren freskotasunean, esne basokada batez eguna estreinatuz, argazki makina testigu bakartzat, aspaldiko gazte haien bideak urratuz...

Eta bihar zer?

Amaia ELOSEGI

SENEZ

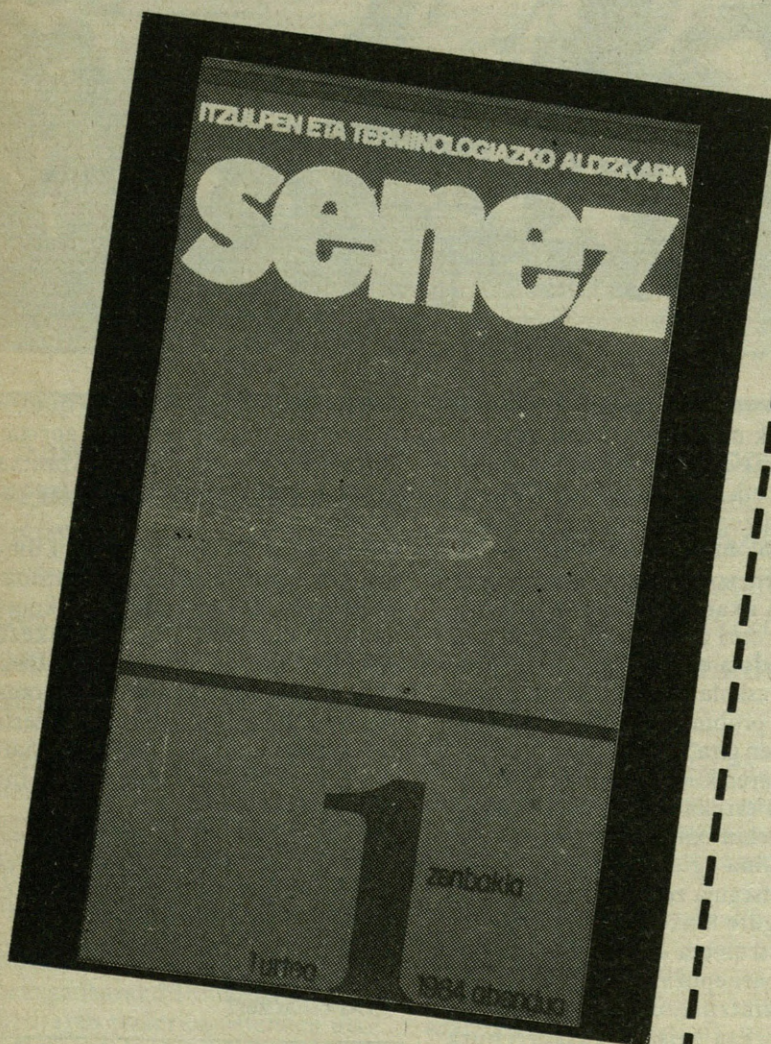
Euskal Herrian asko itzuli izan da beti. Gaur egun inoiz baino gehiago: kanpotik datorkigun informazioa eta bertan sortzen dena.

Euskal Herria inoiz euskaraz biziko bada guzti horrek euskaraz beharko du. Horretarako saio handiak egin dira: Hizkuntza arautzen. Premia teknikoetara egokitzen: terminologia. Itzulpenaren proportzio handi horrek leharkeen hizkuntz erosioa eragozteko bideak jartzen: itzulpen teoria eta hizkuntzalaritza kontrastiboa.

Ardura horrek eraginik sortu da SENEZ.

1. aleko gaiak:

Aldizkari hau - Itzultzaile Eskola: I. Historriarrea eta iragana. II. Orainaldia - Elhuyar eta UZEI: Euskara laneko hizkuntza bihurtu nahian - Itzulpena komunikabidetan - Administrazioko itzulpengintza - Argitaletxeak eta itzulpengintza - Hizkuntz irakaskuntza eta itzulpengintza - Itzulpen poetikoa Errusian - Heriotza iragarritako baten kronika edo euskal itzultzailearen beldurak - Iruzkina - Berri eta albiste

HARPIDETZA TXARTELA

SENEZ aldizkariaren harpide egin nahi dut:

Izena:
Kalea:
Herria:

Urteko ordainketa (2.100 pta.):

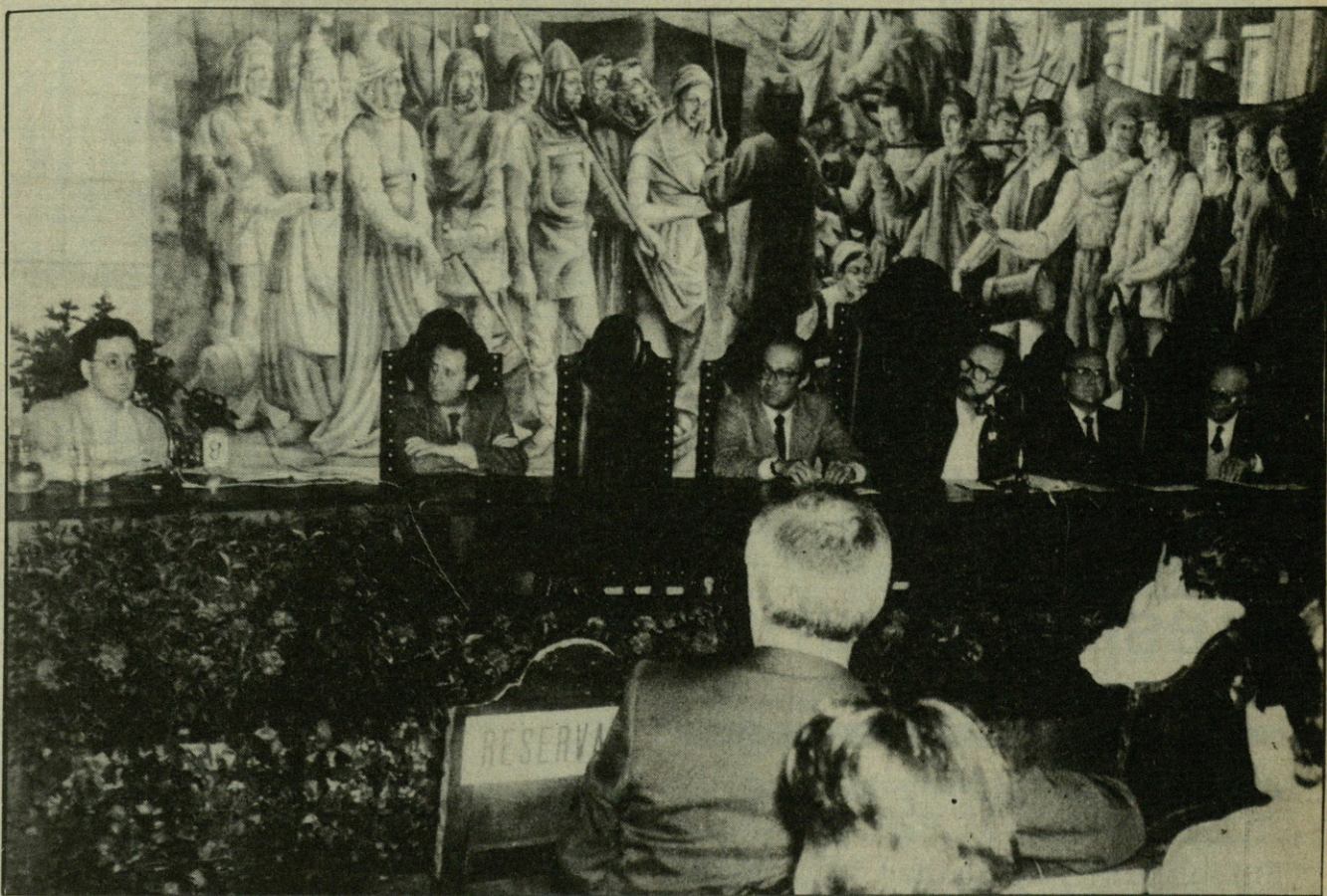
Taloiez edo eskuan egingo dut: Bai / Ez
Nire Banku edo Aurrezki Kutxaren bidez egingo dut:

Banku edo Aurrezki Kutxa:
Kontuaren zenbakia:
Sukurtsala:
Kontuaren jabea:

Entitate horretan dudak kontuan zorpetu itzazue nire izenean doazkizuen erreziboak.

Sinadura:

Helbidea:

XIII. aldiz ospatzen da Erreterriako "Musikaste". Aurtengo edizioaren berezigarritasunetako bat bertan Peñafloridako Konteari eskeini zaion omenaldia da. Bestalde, guztiz erroturik dago musikari eskeinitako aste hau, Euskal Herriko musiko eta musikazaleentzako topagune eta elkargune ezinbestekoa bilakatu delarik urterik urte. Abesbatzekin batera, abangoardiako musikoei ere leku egiten jakin du "Musikaste"k, eta euskal klasikoak zuzenean entzuteko aukera ederra egon ohi da eraberean. Andra mari abesbatzak antolatzen duen ospakizun honi hasera emateko, maiatzaren 20an, argazkian agintari eta abarrekin agertzen den Jon Bagues erreterriarrak eman zuen hitzaldia "Peñafloridako Kontea Musikal-Ilustrazioaren bultzatzaile Euskal Herrian" gaia zuelarik ardatz.

berriak

Sabin

Saizarbitoriaren "Ehun Metro" inglesera trnslatatua.— Euskal obren itzulpenak ugaltzen ari direla eta, oraingoan Ramon Saizarbitoriaren "Ehun Metro"k gaztelarazkoaz geroztik ingelesezkoaz ezagutu du "The Journal of Basque Studies" eta "The Basque American Foundation"en eskutik. Nobelarekin batera "Introduction to the History of the Basque Country" ere eskeintzen dute euskal itzulpenen serie baten hastapen gisara. Espero dezagun "100 Meter"ek arrakasta izango duela Atlantikoaz bestalde.

Iruñeako eskoletan "euskaldun biderik" ez.— Espainiako Gobernuaren Nafarroako hezkuntza arazoetarako arduradunak aditzera eman duenez, datorren ikasturtean Iruñeako eskoletan ez da "bide euskaldunik" egongo. Aitzaki gisa, gurasoek agertu duten interes gutxia jarri du aipatu ordezkari horrek. Hala ere Iruñerriko zenbait auzo eta herriko eskolek euskarazko adarra izango dute, nahiz eta tipifikazioa oso argi ez egon. Euskarak Nafarroan jasan ohi duen egoera gaiztoaren beste adierazgarri bat dateke Espainiako Gobernuaren erabaki hau. Euskara ez bide da "Linguae Navarrorum".

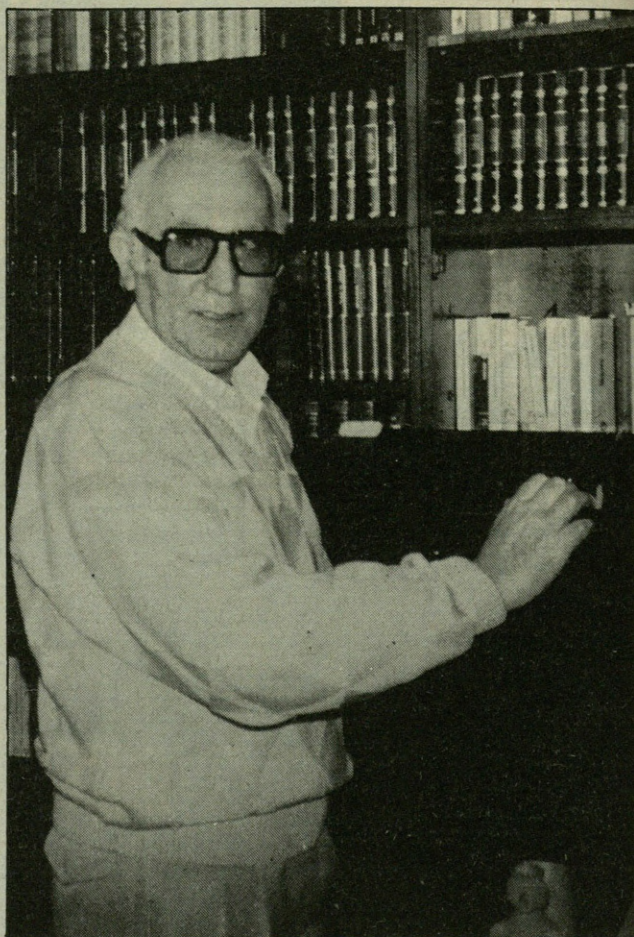
"Susa" sailak beste bi liburu kaleratu.— "Susa" sailak beste bi liburu berri kaleratu ditu aste honetan. Nobela bat eta poema liburu bat dira, sailaren hamabost eta hamaseigarrena egiten dutenak. Lehena Gema Lasarteren "Hitz antzuen azokan" izeneko poema liburu da, eta bigarrena Eukene Martin Sampedroren "Lau Sasotako Zipristinak" nobela laburra. Liburuokin bi idazle berri plazaratzen dira, nahiz eta Eukene Martin Sampedro ezaguna izan Euskaltzaindiaren eta Santurtziko udalaren antzerki lehiaketetan saririk jaso izanagatik.

"Errobi" berriro jo eta ke, disko berri eta guzti.— Duela bost urte desegin zen "Errobi" musika taldea berriro ere elkartu egin da "Xoxoa" diskoetxeak eginiko proposamen baten kariaz. Anje Duhalde eta Mixel Ducau jadanik hasi dira emanalditan, eta presentazio txartel gisa, bi hilabetetan buruturiko elepea ekarri dute. Sinbolikoki "Agur t'erdí" izenez bataiatua izan dena, eta bederatzi kantuz osatua dena. Erritmo kutxa eta sintetizadoreen erabilera izan daiteke aipagarri, hala nola aurreko disko-kontzeptu harekin apurtzearena, honetan kanta solteak sartu dituztelarik. Urte askotarako izan dadila espero dezagun.

Gabrielen anaiak dozena batetik

gora nobela idatzita ditu

Juan Mari Aresti: «Ez dut besteen onespena behar»

Mundu guztiak jakin ba daki Gabriel Aresti nor izan zen. Bere memoria amaigabeko putzua da. Ondo baino hobeto kontatzen ditu Concordia kafetegian egiten zituzten tertuliak, Ibarrola, Blas de Otero, Luis de Castresana, Ortiz Alfau eta inork ezagutzen ez dituen beste hainbeste idazle gazte batzen zirelarik.

Gero, «Cafe de la Marina»n egiten zituzten tertuliak. Denak komunistak ziren, ez zitzaizkien abadeak gustatzen, eta nazionalistak ere ez. Baina orduan gauzak diferenteak ziren.

Asko kostatu zaigu Juan Mariarekin, elkarriketa ordenatua eta ortodoxoa egitea. Gogoramenak salto egiten dute, erantzun baten erdian tartekatzen dira, anekdotak nahasten dira, gaurko gauzak orain hogeita hamar urtetako jazoerekin erlazionatzen ditu... Bera-ekin hitz egitean denborak hesi guztiak apurtu dituelako inpresioa ematen du. Bizitza progresio lineala izan beharrean, denboraldi zirkularra da. Berak genetista aitortzen du bere burua,

ez edukazionalista. Geneen indarrak du garrantzia.

Bitartean, apal baten gaineratik, Gabrielen argazkiak begiratzen gaitu, burua alde batera okerturik, baina begirada artez arte zuzendurik. Bi idazle hauen haurtzarora bihurtzea derrigorrezkoa iruditu zaigu.

ARGIA.— Zer nolako giroa zenekauten etxean? Literatura han bertan hartu zenuten?

J.M.A.— Txiki txikitatik asko irakurri dugu etxean. Batez ere polizia nobelak, larrosak eta abentura nobelak, Salgari, Julio Verne eta abar. Gure osaba batek oso liburutegi osoa zuen, eta bere liburuak irakurtzen genituen. Dena den, ni hamalau urterekin hasi nintzen

lanean, eta nolabait autodidakta sentitzen naiz, hitz hau gehiegirik gustatzen ez zaidan arren, beste konotazio batzu dituelako. Gabrielelek sorte handiagoa izan zuen, eta ikasi ahal izan zuen, Perito Merkantila. Gure anaia nagusiak ere ikasi zuen, Kimika litzentziatura. Nik, erdikoa izanik, ez nuen aukera hori izan. Gabrieli aldiz, bai izan zen posible ikasketa batzu ematea.

A.— Eta zuen artean nola bizi zenuten literatura?

J.M.A.— Nagusiari ez zitzaion interesatzen. Gabrieli eta niri berri, eztabaidatzea eta polemika sortzea zen gehien gustatzen zitzaiguna. Eztabaidaren hasieran berak zuri esaten bazuen eta nik beltz, amaieran beharbada berak beltz eta nik zuri. Baina berdin zion. Kontua zen polemikan jardutea.

A.— Politika arloan ere ildo berean zeundeten?

J.M.A.— Biok komunistak ginen, eta gure tertulietan ere komunistak batzen ginen bati-

pat. Orduan ez zegoen besterik, edo hori edo nazionalistak izatea. Ezker abertzaleak ez ziren existitzen. Orduko nazionalismoa guztiz faszista zen. Nazionalistak Sabino Arana baino urrunago ailegatzen ziren, eta ez ziren bakarrik maketoez trufatzen, «cashero»ez ere trufatu egiten ziren. Orduan ez zitzairen baserritar esaten, «cashero» baino. Euskara jakin ez zekiten, hizkuntza gabeko nazionalistak izan zitezkeen lasai asko, baina hori bai, kaikua eta txapela beti buruan, eta ideiak guztiz faszistak.

A.— Gabrielelek, aitzitik, euskara ikasi zuen, eta euskaraz idaztea erabaki zuen.

J.M.A.— Ba, Gabriel ni baino sei urte gazteagoa zen, baina ni baino gogorragoa polemikari dagokionez. Oso zaila da pertsona baten psikologian sartzea, eta inoiz ezin dezakegu ziurtasunez esan, baina nik uste dut kontrara joatearren ikasi zuela euskara.

Gure aita oso eskuindarra zen, monarkazalea, eta gu ideo-

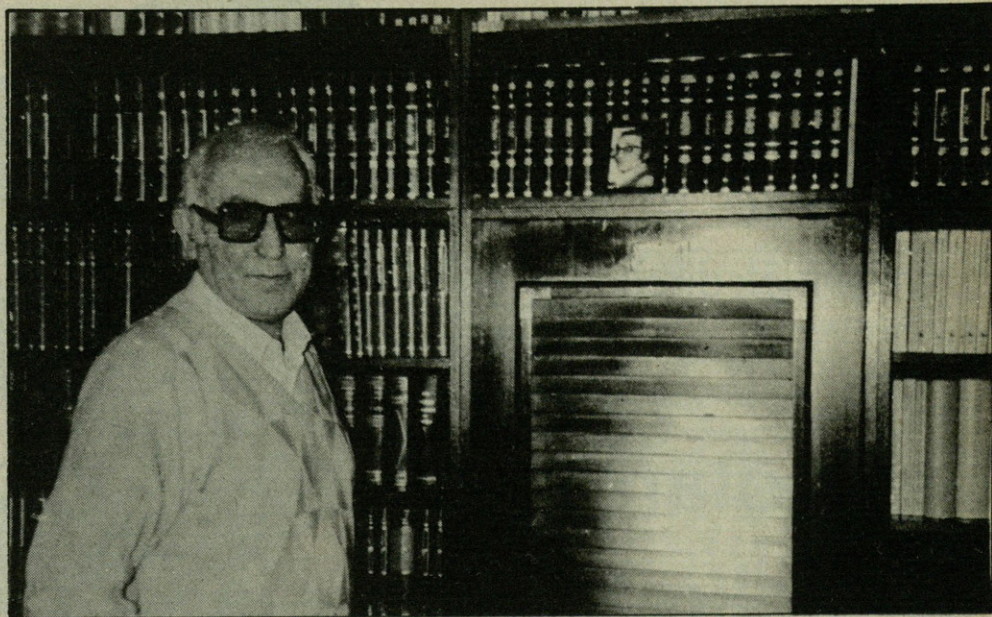
logia horretan hezi nahi izan gintuen. Ni neu alkondara urdina ibilia naiz «Frente de Juventudes» en. Gabriel gaztetandik «Accion Vasca» n sartu zen, eta euskara ikasi zuen. Nazionalistekin hasi zen, baina laster sortu ziren istiluak. Gero, gus-toragoen egiten zuena, Euskaltzaindiko abadeen kontra polemizatzea izan zen.

A.— Zuk ez zenuen euskara ikasi, baina. Zergatik?

J.M.A.— Gauzak ez ziren horrela. Orduan ez zen euskara ikasten. Ez zitzaion zentzurik ikusten. Ba dakit gaur egun hau esateak ez duela logika handirik, ez dela ondo ulertzen, baina horrela zen. Gainera ni komunista nintzen, ez partido gizona baina bai ideologiaz. Gero komunistekin ere ez nintzen ibiltzen eta tertulietara joateari utzi nion.

A.— Eta zer puntutaraino hizkuntza bat edo beste aukatzeak dauka eragina? Zeren, Gabriel gaur egun aski ezaguna da eta Juan Maria Aresti bakar batzuk ezagutzen dute.

J.M.A.— Bai, hori horrela da, baina ez da hizkuntza kontua. Ni beti ibili naiz nire aldetik, beste talde guztien kanpo. Euskaldunek ez ninduten heurtarikotzat erdalduna nintzelako, nazionalistek ere ez, komunista nintzelako, eta ni komunistekin ere ez nintzen ibiltzen partidu guztiak diktatorialak direlako (gaur egun Herri Batasunari ematen diola botoa esan digu ahopetik). Kritiko batek esan zuen behin ni nobelagile frustatua nintzela, literatur lehia-tratua nintzela, literatura finalista bai, baina ez nintzela inoiz ez nintzela suertatu. Baina ni ez nago ados. (Planeta Sariketan, 1960an, Emilio Romerok irabazi zuenean, bera finalista gelditu zen, «El intruso» nobelarekin, gero Caraltrek argitaratua. 1963an Seix Barraleko Biblioteca Breve sariketara aurkeztu zen, «Los autobuses» nobelarekin. Lau autobuses» nobelarekin. Lau botazio gauditu zuen. Bostgarren eta azkenen, Jorge Edwards txiletarrak, Mario Benedetti uruguayarrak eta Vicente Leñero mexikotarrak gauditu zuten. Estatutik bera izan zen hoberena. Beranduago, 1979an berak argitaratu du. Mila ale bakarrik eta soilik Bilbon zabaltzeko). Carlos Barralek nobela ona zela esan zidan, eta niretzat nahiko da. Nik nobelagi-

lea izan nahi nuen, eta ba naiz. Besteen onespena ez dut behar. Honek nahihandia, afana edukitzea suposatzen du, edo alde-rantziz, karakter ahulezia, ez dit axola. Nik jakin ba dakit nobela onak direla eta nahiko zait.

A.— Eta konbentzimiento hori nahiko da? Ez duzu argitaratzea, ezagutzera ematera behar?

J.M.A.— Idazle batzu irakurtzen ditudanean, Faulkner esaterako, «hau da literatura hau» pentsatzen dut. Baina gero beste batzu irakurri, Guerra Garrido esaterako, eta «hau baino hobea naiz ni», pentsatzen dut, eta begira non dagoen bera. Nik Julio Barojak esaten zuena uste dut. Norberaren liburuak bi pertsonen irakurtzen badituzte, heurrekin hitz egin ahal da, pertsonalki. Hortik zehar zabaltzen badira, ordea, jada ez dira zureak, eta inorekin ere ez duzu liburuaz hitz egiten. Nik ez dut behar besteen onet-sia nobelagile naizena jakiteko.

A.— Oraindik ez diguzu esan noiz eta nola hasi zinen idazten.

J.M.A.— Bai, hori kuriosoa da. Ni betidanik izan naiz irakurle goiztiarra. Dena irakurtzen nuen, baina uste nuen nobelak berez sortzen zirela, generazio espontaneoz edo. Baina hamasei urte nituela, idazle izan nahi zuen gaztetxo bat ezagutu nuen, nire adinekoa. Orduan konturatu nintzen, nobela bakoitzaren atzean idazle bat dagoela; eta besteak idazleak baziren, ni ere idazle izan nintekeela bururatu zitzaidan.

Honela hasi nintzen, eta hama-zortzi urte nituenerako, idatzita nuen nire lehen nobela, ia ia autodidakta, unibertsitateko ezer ez bait nekien.

A.— Eta zure nobelak nola definitzen dituzu? Errealistak, fantastikoak. Zelako literatura mota egiten duzu?

J.M.A.— Nobela realista ez da existitzen. Nobela bat egiten denean, ez duzu errealitatea kontatzen, hor jartzen den hori ez delako erreala. Hori ez da existitzen. Norberak asmatzen du. Nik «KEPA historia» izeneko nobelan, benetako gauzak aipatzen ditut, Etxebarrieta eta Txikia nola hil zituzten esatera-ko, edo Manzanas polizia, baina beste guztia asmatua da, eta hori ezin zaio errealista deitu.

A.— Lehen Faulkner aipatu duzu, eta zure artikulua ikusita, bagaia literario zabala daukazula ematen du. Gainera liburutegi honetan denetarik irakur daiteke. Baina zeintzu dira gehien preziatzen dituzun autoreak?

J.M.A.— Poesia eta antzerkia, eta beste neurri batetan saioa, gustatzen bazaizkit ere, batez ere nobelagileak irakurri ditut. Izugarri gustatzen zaidana Simone de Beauvoir da. Bere «El segundo sexo» atera zenean, ni izan nintzen erosi zuen lehenengotarikoa. Marguerite Yourcenar ere gustora irakurtzen dut, eta asko asko gustatzen zait Virginia Woolf, Jane Austen, Emily Bronte edo Colette.

A.— Ez dakit kasualitatea

den, baina bakarrik emakumeak aipatu dituzu.

J.M.A.— Bai, emakume horiek idazle handiak dira. Nik literatura femeninoa dela eta ez dela sortzen diren istiluak ez ditut ulertzen. Nobela bati eskatzen diodan bakarra, ona izatea da. Besterik gabe, Bestela, André Guide, Lawrence Durrell, Italo Calvino, Julio Cortazar eta Onetti ere aipatuko nituzke.

A.— Zuk bi nobela dituzu argitaratuta, eta beste hamar baino gehiago idatzita argitaratu gabe. Idazten segituko duzu? eta horrela bada, ez duzu ateratzeko asmorik?

J.M.A.— Idatzi bai idazten dut. Orain beste nobela bat egin nahi dut. Jubilazioaren zain nago, denbora gehiago noiz edukiko dudana zain. Bestela nire delinante lanaz bakarrik as-teburuak erabil ditzaket. Lane-ko konputagailuarekin hasi naiz baliatzen, eta oso lagungarria da.

Baina argitaratu, zertarako. Eta nork. Beharbada argialetxe batekin jarriko naiz kontak-tuan, baina dena den ez da hori nire helburua.

Bere etxera heldu gareneko gauza bera, esan digu handik alde egin dugunean, «zer arraro, zuek erdara hutsean idazten duen batetaz arduratzea! Uste nuen bakarrik euskal idazletaz okupatzen zinetela!». Baina ez dugu erantzun.

Laura MINTEGI

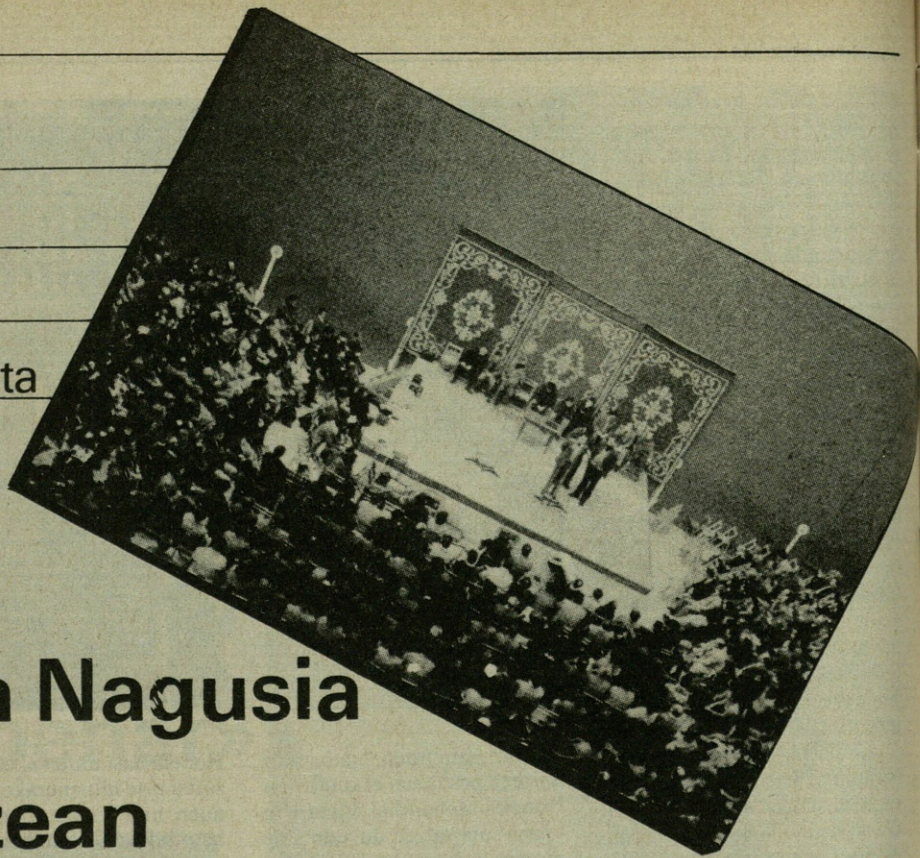
Euskaltzaindia

eta bertsolarien

artean sortu

diren istiluak direla eta

Bertsolari Txapelketa Nagusia bidegurutzean

Mundu guztiak badaki honez gero istiluak direla aurreko Bertsolari Txapelketa Nagusia antolatzeke lanetan. Euskaltzaindiaren eta bertsolarien arteko tira-bira hauetara nola iritsi den ulertzeko hainbat xehetasun ezagutu beharko litzateke. Ahal ditugunak bildu ditugu, besteren artean Euskaltzaindiko ordezkariak oraingo iziliek egoteko duten erabakia aitortu digute eta.

Sustraiak iazko txapelketan

Azken txapelketaraino jo beharko genuke egoera honen sustraiak bila. Izan ere, orduan adierazi zuen bertsolari batek baino gehiagok han ikusitako gauza batzuk aldatu beharra zegoela: bertsolariak ere nahi zuten epaimahaikoak aukeratzeko parte hartu, eta puntuaketa ematerakoan nahiko gauza ilunak ikusten zirenez publikotasuna garrantzitzeko neurriak hartu behar ziren.

Amuriza eta Lopategiren arteko desententearen inguruan sortu omen zirela haserreak esaten da. Garbia dena, hala ere, zera da: hurrengo txapelketarako kezka eta eskabideak

kontutan hartuko zirela agindu zutela Euskaltzaindikoek.

Horra ordea non azaldu den duela hilabete pare bat Txapelketa Nagusirako deia, hiru urtetik behin tokatzen den bezala. Eta nobedadeekin zetorren gainera: parte hartzaileak izateko posibilitatea ez zen irekia izango. Aurreko txapelketan eliminatorkia pasa zuten 41ak eta hauen gain beste 7k hartuko zuten parte, 48k beraz. Eta zazpi hauek aukeratzeko, aurkeztu zirenei etsamin edo proba bat pasa eraziko zitzaizkien.

Azkar mogitu dira horren ondoren bertsolariak eta batzar bat eginik bost puntutako proposamen bat egin zitzaion Euskaltzaindiari. Izan emateko epea luzatzea, txapelketa aurrera eramateko batzorde bat osatzea, txapelketa irekia antolatzea, epaimahaikoak bertsolariak antolatzea, eta bertso saioan zehar epaimahaikoak beren erabakiak publikoki erakustea.

«Esan beharra dago hala ere, bertsolariak egoskor edo Euskaltzaindikoei burula egin nahian ibili garelako inork aurpegiatu ez diezagun», adierazi digu bileran parte hartu zuen bertsolarietako batek, «epailariak hautatze-

Badirudi oraindik ere badela Euskaltzaindia eta bertsolarien artean konponbideren batera iristeko posibilitaterik. Maiatz honen bukaera arte. Bestela, eta aurreko urteetako usadioa etenez, bertsolariak berak izanen bait dira Txapelketa Nagusiaren antolatzaile.

rakoan uzten geniola tarte on bat Euskaltzaindiari. 10 izen aurkeztuko zituen berak, eta bertsolariok berriz bost. Hamar aukeratu behar zirenez, erdiak berak izango zirela seguru zeukan Euskaltzaindiak».

Baina akordiorik ez zen lortu.

Historia apur bat

Istilu honetaz gehiago esan aurretik, dena dela, komeni litzateke azken txapelketen orokortasunean kokatzea. Azken hiru deialdiak izan bait dira diferente.

Hamasei izan ziren 1979ko partehartzaileak, eta Gernika eta Arrasateko finalerdietan

parte hartu zuten horiek Euskaltzaindiak lehen mailakotzat izendatutako artetik ateratu ziren, behatzez izendatuak. Lehen mailako batzuk kanpora geratu ziren, parte hartu nahi ez zutelako, baina beren ustez eta arauak esaten zutenari jarraituz eskubidea zuten Xanti Zabala «Lexo» eta Igartzabal ere kaleratu geratu ziren, nahiz eta hauek protesta egin zuten. Areago, Mitxelena gaisotu zelarrik, pareak egiteko ez zuten bi horietako bat ere hartu, Zeberio baino eta Donostiako finalera ez zela pasako aginduarekin.

Aurreko edizioako hamaseiak automatikoki onartu ziren 1982ko txapelketan, horiei «lehen mailako» deitzen zitzaizela.

Eta beheko mailatik nahi zuten guztiek hartu zezaketen parte. 50 azaldu ziren kanporaketetara, eta finalerdia 24 pasatu ziren, aurretik aipatu ditugunekin batera.

Aurten Euskaltzaindiak egin nahi duen txapelketarako duela hiru urteko 41ak sartu nahi ditu (24 eta 16k 40 osatzen dutela erantsiko digu norbaitek, baina ez da ahaztu behar 1983an Zeberio ere egin zitzaioela lekua) eta beste 7rentzako legoke lekua. Horiek betetzeko, gorago aipatu den legez, aurkezten diren artean Euskaltzaindiak etsamin bat egingen luke, edo curriculumari begiratu. Zergatik ez zaio uzten parte hartzen nahi duten guztiari, nolako etsamina egingo zaio plazetan kontsagratuta dagoen bertsolari bati...?

Kezkarik ez da falta. Badirudi ordea konpontzeko arazorik larrienak beste bi puntuok direla: epaimahaikoen izendatzea (bertsolariak beren esku geratzea eskatzen dute) eta puntuaketak egiteko modua (publikoari notak erakustea eskatzen da).

Bertsolarien ezetza

Euskaltzaindia luzapenak ematen ari zela eta berarekin negoziatzeko batzorde bat osatu zuten, Sebastian Lizaso, Lopategi, Lazkao, Murua eta Mendizabalek osatua. Hauek izan ziren eskabidea formalki egin zutenak, eta bide batez azken txapelketako puntuazioak ikusteko zeukaten interesa azaldu zutenak. «Artxibatuta omen zeudek orduko puntuaketa guztiak», dio bertsolari batek, «eta orduan gertatu zen zenbait gauzak kezkatu daudenez, ikusleak merezi likek».

Ez dira oso gustora geratu bertsolariak Euskaltzaindiaren erantzunarekin. Izena emateko epea maiatzaren 15a arte luzatzen zien. Bertsolariei onartzen zitzairen epaimahaikoei betoa emateko eskubidea, horretarako gaitzesten denaren izena eta zergaitia idatziz azaldu behar dutelarik. Epaimahaiko izan daitezkeen batzuen izenak ematea onartzen zaie, baina, eta hemen dago gakoetako bat. «Epaimahaia Euskaltzaindiak izendatuko du».

Urruti geratu dira erantzun

horren ondoren bi aldeen posizioak. «Betoarekin ez dugu ezer konpontzen. Bertsolariok epaimahaia gure kabuz izendatzeko eskakizunari oker erantzuteaz gain izen konkretuetan sartzea eskatzen zaigu, halako ez dugula nahi eta zergatik esplikatzera behartuz. Baina bigarren puntua ere hor dago eta aipatu ere ez da egiten Euskaltzaindiaren erantzunean: bertsoen ondoren jendeari puntuazioa erakustea».

Ezetza eman diote bertsolariak Euskaltzaindiaren proposamenari. Hauek dira sinatu dutenak: Xalbador, Olalde, Lazkao, Oruesagasti, Amuriza, Ibarzabal, Attola, Arginarena, Otaño, Zelaia, Narbaiza, Matxinandiarena, Mañukorta, Azarola, B. Agirre, Igartzabal, J.R. Etxebarria, Zeberio II, Eguzkitze, Peñagarikano, Lopategi, Mendizabal, Larrañaga, Gorrotxategi, S. Lizaso, Telleria, Ziarda, J.F. Arginarena, Zabala, J. Sarasua, A. Loidi, J. Enbeita, Ajuria, Bustarri, Alzelai, Ezponda, Egaña, Zabala, Areitio, Xanpun, Murua, Zeberio I, Iraola, Garmendia, Begiristain, K. Lizaso, Etxeberria eta A. Enbeita. «Baina esan beharra dago azken txapelketan parte hartu zutenetik norbait falta

bada, oraingoan parte hartzeko asmorik ez duelako dela».

Euskaltzaindiaren erabakia maiatzaren 31n

Gauzak garaiz ez konpontzeak ez du arazoa gaiztotu baino egin. Eta horrela aurkitzen ditugu edo bertsolariak berak beren txapelketa antolatu beharrean edo Euskaltzaindia txapelketa antolatuta eta bertsolaririk gabe, izena eman zutenak ere berratu zirelako. (Aipatu behar da, era berean, jaso dugun zurrumurru bat egia izatekotan, Euskaltzaindikoek konbentzitu zutela eskakizunak sinatzen zituztenetako bertsolarietatik bat edo beste, atzera egin dezan).

Eta gauzak gaiztotzen direnean trapu zaharrak hasten dira azaltzen. Batzuen ustez Euskaltzaindiak txapelketa antolatzeko jarritako arduradunek osatuko lukete «intrantsijente» koadrilla, Antton Aranburu, Joanjo Zearreta, eta Juanito San Martinek. Beste batzuen usterako Alfontso Irigoien bezalako pertsonai historikoak zalantzan jarri ezina legoke sustraian. Jose Mari Iriondo eta

Jose Mari Aranaldek hartu lezaketen jarrerak mugatuko luke Euskaltzaindiaren erabakia.

Euskaltzaindikoek berriz ez digute beren eritzia azaldu nahi izan, erabakia aste honen bukaera aldean jakineraziko dutela deklaratu. Dena dela, eta Euskaltzaindian bizi den giroaren azalpen izan daitezke «Deia» egunkarian Mikel Atxagak idatzi dituenak. Izen haundiko bertsolarien batzuek beldurra ote duten, bertsolarien artean gorriak nagusitu ote diren, istilu honetan sustrai politiko bat egon daitekeela sujerituz, ea nork antolatuko duen hurrengo txapelketa, EKBk agian...

Seguruenik alde zaurerik aurretik konpondu zitekeen arren, enbido batekin ateratzen zen Euskaltzaindia. Bi gehiago, bost gehiago, eta azkenean hordago bertsolariak. Ikusi beharko Euskaltzaindiak amore eman eta konponketa bat negoziatzen duen, ala bertsolariak ximurtzen diren, ala azkenean berek antolatzen dutena udazketetik aurrera hurrengo Bertsolari Txapelketa Nagusia.

D.Z.

Euskararen egoera eta errepresioa gartzeletan

«Telegrametan euskaraz bi hitz ipintzen uzten digute: “zori onak” eta “mozo asko”».

Joseba Sarrionandia: «Abuztuan bidali zidaten karta bat oraindik itxoiten nago»

«Korrika 4»ren prentsa bulegoak eskaini digu ondoko elkarrizketa argitaratzeko aukera. Joseba Sarrionandia Herrerako desterru urrunetik desterru hurbilago batetara ekarri zuteneko aukera bat aprobetxatuz eginda dago, eta gartzeletan euskarak sufritzen duen egoera eta pertsekuzioa dira ikututako gaiak.

ARGIA.— Asuntua apur bat kokatzeko agian barruan zaudetenon artean zenbat euskaldun zaretan kontaktuz has gintezke. Era berean, zeun arteko erlazioetan euskarak zenbaterainoko lehentasuna daukan ere...

JOSEBA SARRIONANDIA.— Nik uste dut Herrerako gartzelan berrehun preso egongo garela eta horietatik ehun eta

hogeitamarren bat, euskaldunak. Gehienak euskaldunak, euskaldunen artean beti euskaraz egiten dugu, eta giroa normalean euskalduna da.

A.— Jende askok ikasten al du euskara gartzela barruan? Zuen artean zenbat bihurtu dira euskaldunberri barruan?

J.S.— Askok edo gutxi diren norberak esan beharko du, baina nire ustez askok ikasi dute.

Esate baterako, azken lauzpabost urteetan (nik ezagutzen dudana garaian), hogei edo hogeitabostek ikasiko zuten euskaraz.

A.— Interesgarria litzateke jakitea zelako dinamika egoten den gartzela barruan euskara ikasteko.

S.— Ikasteko? Ba, klaseak antolatzen dira. Kartzela guztietan modulo bakoitzean bi edo hiru klase egoten dira maila desberdinen arabera, euskaraz ezer ez dakitenak eta gero alfabetatzen eta... jendea ikasten ibiltzen da. Alde horretatik giro ona egoten da. Ez dakit zergatik, baina jende asko barrura sartzen dutenean, nahiz eta ordurarte euskara ikasteko kezka apartekorik ez eduki, behin gartzelan tope hasten dira ikasten. Gero, hortik aurrera, denetarik dago, batzuk bost hilabeteetan ikasten dute eta beste batzuk urtetan ikasi ezinean ibiltzen dira. Baina pentsatzen dut

«Batzarrak, anuntzioak, eta gure arteko gauza guztiak euskaraz egiten dira»

apur bat hori kanpoan bezalatsu izango dela.

Batez ere kaletik denbora gutxitarako sartzen den jendearekin ez da hainbeste gertatzen. Igual prebentiboan kartzeletan (Alcalan, e.a.) erdaldun sartzen direnek denbora gutxi pasa behar badute erdadun segitzen dute, baina besteetan zelan jendea urte mordorekin sartzen den, hor kezka berezia egoten da euskaraz ikasteko, eta orokorrean, esaten dizut, giroa euskalduna izaten da. Jende as-

kok ikasten du, eta giroa, bat-zarrak, anuntzioak eta gure arteko gauza guztiak euskaraz egiten dira. Adibidez, kartel bat ipini behar bada edo; euskaraz jartzen da. Oraindik ikasi ez duen jende erdalduna baldin badago, jende horrek onartu egiten du. Adibidez batzar bat euskaraz egin ondoren esplikatu egiten zaie, nahiz eta jende erdalduna egon ez dira problema berezirik sortzen horregatik.

«Dialekto arraro batzu sortu izan dira segun zein gartzelatan»

A.— Suposatzea da hain paraje urrun eta isolatueta euskara identitate-zeinu bezala ere gehiago estimatuko dela...

J.S.— Bai, noski. Hor pentsatzen dut jende asko horrexek bultzatuko duela neurri haundi batetan ikastera. Gero ere guri funtzionarioen aurrean euskaraz hitzegitea komeni zaigu, haiek ez dute entenditzen eta lasaiago ibiltzen gara. Horrela gertatzen da, adibidez, funtzionarioen aurrean gure artean beti-beti euskaraz mintzatzen garela.

A.— Hizkera berezirik sortzen al da kaletik hain isolatuak egonda?

J.S.— Maila linguistikoa, batzutan kartzeletan euskara mota berezi bat sortu izan da, dialektoa modukoa, segun zein gartzelatan zauden. Adibide bezala, Carabanchel bezelako kartzela batetan hizkeraren eraginez haren moduko euskara edo, sortzen zen apur bat... hitz berriak sortuz eta entonazioan batez ere. Gero kurioa da ere euskalkien nahasketa. Bizkaitar asko gagoz, gero giputzak, naparrak ere asko, oso nahasketa bitxia sortzen da. Igual denok batua antzeko zerbait hitzegiten dugu, baina oso nahasia, agian giputzak dira berenean gutxienik amore ematen dutenak, baina hori beti bezala.

A.— Gartzelai gagozkiola, ikutu beharreko puntua euskarak nozitzen duen zapalkuntza derrigorrez ikutu beharreko puntua da. Zein puntutaraino uzten dute gartzela barruan hitzegiten, eta zein modutan?

J.S.— Pasiloetan edo patioan euskaraz hitz egitea ezin dute debekatu, baina adibidez komunikazioetan debekatu izan dute. Gogorrena duela urte pare bat arte Puerto de Santa Maria egon ginenean gertatu zen. Bisitetan ezin zen euskaraz hitzegi. Eta benetan egoera oso gogorak suertatzen ziren: ama bisitatzera etortzen zaizu, etxetik Cadizera kilometro mordo bat egin ditu azkenean bisitan bost minutu baino ezin egon ahal izateko, eta alboan ipintzen zaizu funtzionario bat bakarrik euskaraz hitzik ez esatea zaintzeko; igual amarekin ezin ulertu, erderaz egin behar zenuen zure bizitzan lehenengo aldiz eta hitzak irten ez; hitz bakar bat euskaraz deskuidoan bota eta moztu egiten zuten komunikazioa. Gaur egun (Herreran eta Alcalan, esate baterako) kartzeletan euskaraz hitz egitea ez dute debekatzen.

«Komeni da jendeak kartak euskaraz idaztea, nahiz eta hilabeteak tartatu»

A.— Beste komunikazio mota bat kartena da.

J.S.— Bai, eta hortxe kokatzen dira gure gaur egungo erreibindikazio inportanteak euskarari dagokionez. Karten asuntoan, lehen Puerto de Santa Maria-n debekatuta zegoen euskaraz idaztea, norma zen euskaraz idaztea debekatuta zegoela, posible zen idaztea bainglesez, frantsesez edo espainolez, edozein hizkuntzatan euskaraz ezik. Orain Herrera de la Manchan kendu egin dute debeku hori, eta norma da posible dela euskaraz idaztea. Orain, praktikan gero inpossible da, gertatzen da karta guztiek zensura pasatu behar dutela eta orduan gauzaren bat euskaraz ailegatzen baldin bada edo guk kartaren bat euskaraz idazten baldin badugu zensura pasatzeko karta hori Madrilera bidaltzen dutela. Joaten da Madrilera eta Madrilan dagoela abisua pasatzen digute karta bat ailegatu dela. Orduan karta hori Madrilan hilabete askotan

gelditzen da, bi hilabete, hiru... bost, bueno ni oraindik abuztuari bidali zidaten karta bat itxoiten nago.

A.— Horrek dena erderaz idaztera eramango zaituzte, noski.

J.S.— Bai, behintzat beharrezkoak diren gauzetan bai, noski. Baina hor kontradikzio haundi batetan gaude. Guk argi ikusten bait dugu guztia erderaz idazten badugu egoerak berdin segituko duela eta guk ezin dugu inola ere hori onartu. Horregatik, guztiz komenigarria da jendeak guri euskaraz idatz diezagun, eta halaxe eskatzen dugu beti. Guk ere orain karta batzu euskaraz idazten ditugu, nahiz eta jakin sei hilabetetan ez direla ailegatuko; eta kaleko jendeak ere egin behar du hori, gartzelara euskaraz idatzi, presio hori egiteko.

A.— Telegrametan ere egoera bera dago...

J.S.— Telegrametan esan ziguten bi hitz erabiltzen utziko zigitela: bat «zori onak» zen eta bestea «mozo azko». Orduan adibidez gabonetako telegrama asko daude oraindik eman gabe

bi horietaz aparte beste hitzen bat azaltzen zelako. Korreoarekin hori gertatzen da, teorikoki legala da euskara baina praktikan... ez da.

A.— Bukatzeko edo, trasladoetan...

J.S.— Trasladoak goardia zibilekin egiten ditugu eta hor guztiz debekatua dago euskaraz egitea, guztiz. Azkeneko trasladoan, nik izan dudana azkeneko trasladoan, Alcala-tik adibidez etorri ginen sei lagun, guztiak euskaldunak, eta trasladoa hasi zenean goardia zibil batek esan zigun (10 orduko trasladoa izan zen) hitz bat euskaraz entzuten bazuen puinal bat sartuko zigitela bakoitzari bihotzean. Halako batetan, gutako bati ordua eskatzea euskaraz atera zitzaion eta haiek, bueno, planta egiten metrailetaren gatiloa sakatzearena, bertan hilgo gintuztela... eta horrela. Goardia zibilek trasladoetan ez dute hitz bakar bat ere uzten euskaraz, entzuten badute beti dago iskanbilaren bat.

«Korrika-4»eko
Prentsa Bulegoa

«Teorian libre da kartak euskaraz idaztea, baina praktikan ez».

aldizkariak

● **"Korrok"** aldizkariak **"Korrika"** rako zenbaki berezia.-- Iruñeako talde grinatsu eta langilea den "Korrok"ek duela gutxi atera duen seigarren zenbakia beste bat gehituko dio Euskal Herrian zehar ospatuko den "Korrika" dela eta. Berrogeitamar bat orrialdez osatutako "Korrok-Korrika" honetan umorea, komikia eta bestelako idazkiek dute kabida. Guzti hori, aste honetan, edo gehienez, datorrenaren hasierarako kalean egongo delarik. "Korrika"zale guztiek, kilometroa egin ondoan irakurtzeko aukera izan dezaten.

antzerkia

● **Aurtengo pastoral** **Zubietara eta Tolosasa eramateko asmoa**-- Noizpait eraman izan da pastoral Zuberoatik kanpo. Jende askoren buruan egon den eta dagoen projektua da hori. Baina beti egon izan da zailtasunik. Oraingoan Zubietara edota Tolosara eramateko proiektu berri bat sortu da. Aurtengo udan ekarri nahi badute mugitu beharko dira antolatzaileak eta muskildarrekin mintzatuz konponbide batetara iritsi. Beti bezala zalantzan dago pastoral Zuberoatik kanpo eramatearen egokitasuna.

liburuak

● **"Hirustea", Aitxus Iñarraren poema-liburua**-- "Susa"ren eskutik kaleratuko omen da datozen hilabeteotan Aitxus Iñarra idazle berriaren poema-liburua. Aurretik ere "Susa" aldizkarian bertan irakurria dugu bere lanen bat, baina oraingoan zerbait serioagorekin ausartu dela dirudi. Liburua hiru zatitan banatua dago, hirustearen hiru hostotxoaren sinbolopean: amodioa, bizia eta heriotza. Hiru parteotan zehar gehienetan poema laburretaz eta zenbaitetan argazkiz osatuak ageri zaizkigu poemok.

euskal kulturaz

Sabin

TXU
TXU
MU
TXU
KA

● **Aurten baliteke edizio guztiek zenbakituak joan behar izatea**-- Eusko Jaurlaritzak atera berri ditu liburugintza laguntzeko subentzakoak nola banatuko dituen argitzen duten erizpideak. Diru-gehiketak apenas ez dela izan detaileaz aparte (gabinete-aldaketak murrizketa inportantea ekarri omen die) berrikuntza berri bat ekarriko du aurtengoak, baldin eta aurreproiektu gisa aurkeztutakoak aurrera dagoen bezalaxe joko balu: edizioek, eskolarako liburuetan bederen, zenbakituak joan beharko lukete, modu horretan tiradetan hain maiz esan omen zaizkien gezurrak desmozorrotzearen. Tiradetan esan ohi diren gezufrak modu horretan kontrolatzea ere zaila izango zaie Gobernuakoei, halere. Argialetxeetan, hori bai, oposizio handia aurkitu du neurri horrek.

musika

● **Urkok single berri bat eman du argitara**-- Iaz "Kaioen amodioz" izeneko disko luzea argitaratu zuen Joxean Larrañaga "Urko" k berriz ere lan berri bati ekin dio, oraingoan iraupen laburrekoa. "Gora gure Errege" izango da disko tipia emango dion kantua, eta antza denez gure arbasoa izan zen Santxo Abarkan inspiratua dago. Singlearen bestaldean "Jaiotzerakoan" deritzon bigarren kantua dago, lehenengoa baino askoz lasaia, dantzan beste norbaiti itsatsirik egitekoa.

● **"Akelarre" k bere urteroko zitarako prestatzen**-- Nahiz eta berriki Anje Duhalderen baja inportantea eduki duten, berriro ere indar berriz ekin diote disko baten grabapenari "Akelarre"koek. "Sasi" taldean hainbat denbora egin duen Jesus Mari Lopetegik bete du Anjeren kantari-papera eta beren laugarren disko honek "Mari" eramango du izentzat, talde honen roilo mitologikoari segida emanez. Beren udaroko zitari ez hutsegitearren, dagoeneko Madrilan grabaketa finitzeaz dute, eta IZrekin dute produkzioa kaleratzeko asmoa.

euskalgintza

● **Istilu gorriak "Ibilaldia" n bizkaierarekin**-- Ekainaren 2an Bermeon izango den "Ibilaldia" k mementuoro bizturik mantendu du bizkaieraren polemika. Izan ere, antolatzaile diren lau ikastoleatik Bermeokoa izan ohi da bermeoeraren aldeko joera intransigentea mantendu duena, eta hasiera batetan kanpaina enfoko linguistiko dailektal batez ipini zen martxan. Halere, "Ibilaldia" tokatu baino hilabete bat lehenago izan zen bilera batetan beste ikastolek eta Federazioak berak ultimatum eman zieten bermeotarrei: edo dena batuaz egitea onartzen zuten edo ospakizun-lekua Bermeotik kanpo eramango zen. Goizaldeko ordu oso aurreratu batez amore eman zuten bermeotarrek eta iskanbila ez zen larregi areagotu.

ZIENTZI-TEKNIKETAKO ALDIZKARIA
HIRUHILABETEROKOA

Helbidea: Urbieta, 7-3.a
Posta Kutxa, 361
Telf. 42.99.45
20006-DONOSTIA

aldizkariaren harpidedun izan nahi dut

Izena

Nombre

Bizilekua

Domicilio

Herria

Población

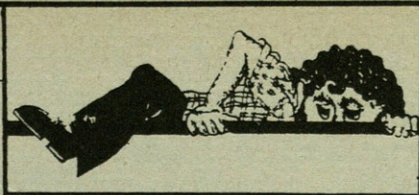
Bazkuna Herria

Entidad Población

Bulegoa k/k Z^a

Sucursal N^o cta./cte.

Harpide saria
Precio suscripción 1.200 pta.

PENITENTZIA

Orain kontatuko dizuedan istorio hau Azpeitialedean gertatu omen zen orain dela hamabost urte.

Joan da Joxe konfesatzera eta:

- Abemariapurisima.
- Sinpekadokonzebida.
- Zenbat denbora konfesatu gabe?
- Bi urte t'erdí.
- Bi urte t'erdí? Denbora gehiegi zu bezalako gazte batentzat.

Hasten dira banaka-banaka mandamendu guztiak errepasatzen eta seigarrengora iristerakoan galdetzen dio apaizak:

- Zerbait egin al duzu?
- Ezer ez.

— Nik badakit ordeá, zuk andregai-
ren bat baduzula. Eta hari ez al diozu
goxoren bat edo beste egin darabilki-
zun denbora guztian?

— Ez, lau urte daramátzagu, baina
ez dut ikuitu ere egin.

Beste pekatu guztiak errepasatu ta
gero, penitentzia jarri dio, eta zer ez
dio ba esan, zakua-lasto jan behar
duela penitentzi bezala.

Joan da Joxe etxera eta amari esaten
dio:

— Apaizak zakua-lasto jateko esan
dit penitentzi bezala, baina zakua-
ren neurrik ez dit eman, eta egidazu zaku
txiki-txiki bat, lastoz bete eta berehala
jateko.

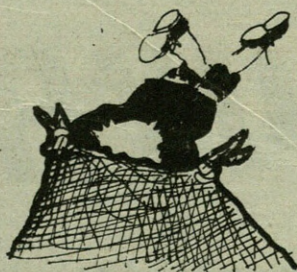
Hala egin omen zuen amak, baina
txikia izanagatik ere, ezin jan. Handik
astebetera berriro konfesatzera, baina
oraingo honetan beste apaiz batenga-
na:

- Abemariapurisima.
- Sinpekadokonzebida.
- Bete al duzu aurreko penitentzia?
- Ez, ez dut bete.
- Ez duzula bete? Hau gauza ika-
ragarria! Ta nolatan?

— Zakua-lasto jateko esan zidan On
Frantziskok, eta saiatu naizen arren,
ezin.

— Zakua-lasto jatea? Beno, ikusten
diat saiatu haizela, eta pekatu guztiak
barkatuta, aldegin ezak hemendik.

Atera da, azken apaiz hau konfesio-
nariotik eta zuzenean sakristiara On
Frantziskorengana:

— Aizu, zein penitentzi jarri zenion
Etxeberritxoneko Joxeri:

- Nik? Zakua-lasto jatea!
- Baina hi erotu edo zer egin haiz?
- Ez! Lau urtetan pagatsetan ibili
eta ez omen dik mokadurik probatu
eta.

ESKELAREN ZAI

Orain dela hogeí urte —diktadura-
pean oraindik— ba omen zegoen Zes-
toan emakume bat, egunero egunero
salgai zeuden egunkari guztiak eros-
ten zituen. Etxera iritsi, mahaian
eseri, eta egunkariaren lehen orria
hartu eta zakarrontzira bota, lehen
orria irakurri eta zakarrontzira bota.

Ezkondu omen zen, eta elkarrekin
hilabete zeramatenean, senarrak gal-
detu omen zion:

— Aizu, Maria. Nik ez nuen zure
ohitura honen berri. Zergatik botatzen
dituzu egunkari guztiak lehen orria
irakurrita gero, barnean zer dioten
ikusi ere egin gabe?

— Begira Fermin. Ni eskela baten
bila nabil.

— Eskela baten bila? Bainen eskelak
barne-orrialdeetan agertzen dira eta...

— Ez nik espero dudana. Hori lehen
orrian aterako duk, dudarik gabe.

SASKIBALOI ZELAIAN

Duela gutxi saskibaloí txapelketa
batetako finala izan da Tolosan, eta
aspaldi horrelako partidurik ikusi ga-
bea nintzenez, inguratu egin nintzen.

Partidua hasita zegoen eta poliki-
roldegia jendez gainezka.

Halako batetan arbitroak esan
zuen:

— Falta personal!

Eta nire aldamenekoak:

— Zernahi diate, bada? Komuneta-
raino bete, ala?

ALKANDORA

Badut Gasteizen lagun narrats xa-
mar bat, eta berarekin egon nintzen
aurreko batetan, lotsez eta barrez
denda batetan hartutako sustoa kon-
tatu zidan.

Sartu omen zen eta saltzaileari esan
omen zion:

— Jantzita daramadan bezalako al-
kandora nahi nuke.

— Barkatu, baina hemen saltzen di-
tugunak garbiak dira.

«Koxka»n proposatutako denborapasen soluzioa

ARTZAINA ETA ARDIAK:

301 ardi.

MAMUA:

Sei kanpaikadak bost tarte dfituzte; beraz $6 : 5 \text{ CT}6 \text{ } 1,2$ segundu kanpaikada bakoitzak.
Hamabi kanpaikadak, hamaika tarte: $11 \times 1,2 = 13,2$ segundu.

AZTERKETA:

Gaínditutakoen kopurua 32 baino txikiagoa izango da, noski. Eta % 5a osoa kalkulat-
zeko aukera ematen digun zenbaki bakarra (ikasleak ezin bait ditugu zatitu) 20 da.

Beraz 20k gaínditu dute azterketa, eta horietariko bakarra zen Pelloren ikaslea.

ZORION EGARRIA

Joxe Mari ARRIETA

Bertso batzuek jartzera,
besteren beta artzera,
neretik egan nijoa zure
sukalde ertzera.
Biotzetikan ortzera
barruko kezka lertzera...
Bakardadean sortzen diranak
zuri agertzera.

Zelaietikan egira
gure pausoei begira,
jarri ezkerre au galdetzen naiz:
beroiek zer dira?
Ondasunaren dirdira
bakoitzak bere zagira
sartu nai baño denok osorik
inork ez erdira.

Jartzen bagera gañetik,
zeñen era apañetik!
itz gozo eta lore ederrak
sobre mingañetik.
Baña zer da ezinetik?
arek dakarren minetik?...
Zulatzen bada odola dator
bizi dan zañetik.

Gutxitik azkar askora
pasa nai ori kaskora...
Alde aundirik bai alda ontan
zintzotik gaiztora?
Begira bera ta gora,
galdetu nor dan gustora:
Aitzurak sarde izan nai luke
ta segak aizkora.

Jaiotzen negar arrantza,
gero kezka ta zalantza.
Zer da orde gaizarte onek
jarri digun dantza?
Lore arteko arantza..
Nortasun ustelan gantza...
Berak nai gabe ernaldutako
emearen antza.

Nork du nai ainbeste zori?
Arre erantzun isori,
lenez gañera indartu zaigu
naikoa gaitz ori.
Denok, beltz, zuri ta ori
orra aazturan erori:
leoiak leoi bear duela
ta txoriak txori.

Soro batetik bestera
larre obeen eskera
gabiltzan ardi artaldekoak
baizikan ez gera.
Biar guztiok ostera
atzo moztuak mozttera,
albokoaren saminaekin
geronak poztera.

Beti bide errezean
artzaiaren babesean,
lasto apur bat eman dezaigun
larrerik ezean.
Arkumeak jolasean,
ardi zarrak solasean,
aotik jaten ez dan bazkatik
ezin txit asean.

Artaldetikan igesi
joateko ez giñan ezi,
ez bai da errez auste zenbait
larga eta esi.
Ametsa edo eresi
zer dan nik ezin berezi,
baña gizonak ardi izaterik
ez luke merezi.

Zorionaren atean
nor bait egunen batean
sartuko balitz, aurki dedilla
betiko pakean.
Luzaroko illunpean
bizi osoko epean
erori gabe topatzen bada
illargi betean.

HERIOTZ BATEN ILDOTIK

BILBO

ATZO bertan gazte batek bere buruaz beste egin zuen Donostian. Beste soldadu batek tiroz bota zuen bere burua armadapean soladumorrantz zelarik. Beste bat bukaera gabeko heriotz-zerrenda horri gehitzeko. Oraingoan Zamora, Astigarraga, Alikante edo batek daki nongoa zen gaztea. Gainera, berdin da. Ia astero istripu zein tiroz hildako soldaduen berri argitaratu ohi dute komunikabideek. Honek zenbait kezka sortarazten digu armadaren deialdia jadanik jasota dugun gazteengan:

Alde batetik soldaduska berak, heriotz arriskuak baztertuz, kezka; nazka eta beldurra. Bestetik, armadak —eta bereziki armada espainiarrak hegoaldeko euskaldunontzat— hainbat burutazio.

Soldaduskak, hau da, Espainiako Estatupean dauden Herri zein Nazioetako gazteok bizi dugun urte beteko morrontzaldiak, bi ikuspen ditu: soziala eta pertsonala.

Soziala zeren eta soldaduska familia, eliza, hezkuntza, eta abar horiekin batera, populuaren bideratze sozialaren atala bait da. Izan ere, urtealdi honen funtzio garrantzitsuena soldaduari gizartearen egitura zertan den birrazaltzea da. Hots, klase agintariaren manamenduak betebeharezkoak direla herri xehearen aldetik. Familian aita eta semealabak, edota ar eta emearen artean bezala; eskolan irakasle eta ikaslea; herrian jauntxoak eta populua; eta enpresan nagusia eta langileak bezala; armadan ere aginte-morrontzaren egitura goitik behera eratuta dago. Eta ez bakarrik jenerala eta soldaduaren arteko gatazka. Baita ere, soldaduen artean suertatzen dena ere. Nobatadak, beteranoen azpiko izate hori, eta antzekoak soldaduskari berez dagokion ideologi zapaltzaile eta maxistaren adierazpenak baino ez dira. Guzti hau eztabaidagarria izan daiteke. Baina inork ez dezala esan armada eta soldaduskaren betebeharra, Espainiako aberri haundi, libre eta bakarraren defentsa denik. Gauregun ofizialki behintzat, Estatu Espainiarrak duen etsai nagusia Sobiet Batasuna eta Mundu ez libre

izanik, gerrak duen hizkera bakarria leherkailu atomikoen elebakartasuna da. Beraz, honen aurka ezer gutxi egin dezakete munduko tanke, zetme zein faca abioi guztiek.

SOLDADUZKAK badu bere ikuspen pertsonala ere. Gazteok hamazazpi urte betetzerakoan jasotzen dugun mehatxua baita soldaduzka. Urte betez girotik at bizi beharrak; gure bizimoduaren etenaldi bortxatua ezagutu beharrak; onartezina den araudi baten pean jarduteak; eta esan bezala, suertatzen diren heriotzen berri irakurtzeak, beldurtzen gaitu. Ni bai, behintzat. Bahiketa legal honen aurka hamaika zimarkunderi asmatu izan dituzte soldaduskatik libratu nahi ziren gazteek. Hau gure aitonek ere ezagututakoa da, Txirritaren bertsoek ondo adierazten duten legez. Baina ihes pertsonalaren gainetik erresistentzia eratu da aspaldian. Eta mugimendu honen ondorioz Estatuak objezio izeneko legedia kaleratu berri du ezaguna denez. Lege sorta hau sasi-irtenbidea suertatzen dela salatu behar da. Eta hala suertatzen da arrazoi desberdinengatik:

Alde batetik ez delako objezio politikoa onartzen. Alegia eta adibide gisa, euskaldunok arrotzen armadan, edota langileek zapaltzaileen armadan zerbitzatu nahi eza; bestetik zigortzat hartzen delako objezioa bere iraupena luzatuz; eta azkenik, objezioa armarik gabeko soldaduska bilakatzen delako, bere egitura militarra, atzerakoa eta maxista errepetatuz. Azkenik zera esan nahi nuke: Ez nukela beste inolako objeziorik ere onartuko. Izan ere, gizarte honek jasaten duen langabezia konstante harturik, estatuaren morrontzan —erosoa izan arren— musutruke

ihardutea lotsagarria deritzot. Gainera ez diot ni neuk ezer zor estatu burjes eta arrotz horri.

ESATEN nuen lehen, armada espainiarrak hainbat burutazio sortarazten dizkidala. Aurretik argitu beharra dago idazlan honetan salatzen diren armada zein soldaduska, euskaldunok jasaten ditugunak direla. Eta hegotarria izanik espainiarra bereziki. Zeren munduko armada eta soldaduzka guztiak ezin bait dira saku berdinean sartu. Horri demagogia deritzot, eta ez naiz sandinistena birraipatzen hasiko.

Pakearen mezua eten gabe aldarrikatzen dutenek urtebetez bahitzen gaituztenean; pake horren izenean armak zelan erabili irakasten dituztenean; eta arma horien bitartez gure eta beste herriak atxilotzen dituztenean, zer pentsa badagoela uste dut. Zeren eta, beraien pakea hilerrietan dagoen pake berbera dela somatzen; beraien hizkuntza pistola zein misilarena dela entzuten; eta beraien negoziaketa herri zapalduak zelan hobe zapaldu dela ikusten bait da.

Bakoitzak burutazio hauen balorazioa egin dezake. Nire asmoa soldadu horren heriotzaren berria irakurtzerakoan sentitutakoa idaztea baino ez da izan.

BUKATZEKO ohar txo bat. Ardantza, gure lehendakari bide denak bere «agintearren» ehun egunak bete eta plazartutako mezuan honelako zerbait zioen: desberdintasun ideologikoak mahaiaren inguruan eztabaidatu behar zirela. Zera esan bakarrik, armadara joateko ordena jasotzen dudan bere etxeko sukaldeko mahai inguruan elkartu gintzekela, zer egin erabakitze. Eta nire ordeztu eta beste euskal gazte guztien ordeztu —nafarrak eta ipartarrak tarte, noski— armada arrotzak zerbitzatzeko joateko prets badago, hurrengo soldaduzkako zozketan Loiolan elkar ikusiko dugula.

SASTRE

AUZMENDI

DONOSTIAKO ESTILOA

MODARI HOR KONPON
ALA AUZMENDIRI TXANPON

VERGARA, 1-DONOSTIA

kirolzaleen
zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

Euskal Herria
herri bat
hizkuntza bat

æk euskararen alternatiba herritarra